

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

Praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti

Ažuriran 31. kolovoza 2019.

Izdavači ili organizacije koji žele prevesti i/ili reproducirati cijeli ili dio ovog izvještaja u obliku tiskane ili elektroničke publikacije mole se da kontaktiraju publishing@echr.coe.int radi informacija o postupku odobrenja.

Ako želite saznati koji su prijevodi Vodiča o sudskoj praksi trenutno u izradi, molimo pogledajte Prijevode u tijeku ([Pending translations](#)).

Ovaj vodič pripremio je Odjel pravnog savjetnika i ne obvezuje Sud. Vodič podliježe uredničkim izmjenama.

Ovaj vodič izvorno je sastavljen na engleskom jeziku. Prvi put je objavljen u prosincu 2009. Redovito će se ažurirati u skladu s razvojem sudske prakse. Ova ažurirana verzija dovršena je 31. kolovoza 2019.

Izvorne verzije Vodiča o dopuštenosti ([Admissibility Guide](#)) i Vodiči za sudsku praksu ([Case-Law Guides](#)) dostupni su za preuzimanje na stranici www.echr.coe.int (Case-law - Case-law analysis - Admissibility guides) [Sudska praksa – Analiza sudske prakse – Vodič o dopuštenosti]. Za ažurirane verzije publikacija pratite Twitter račun Suda na stranici <https://twitter.com/echrpublication>.

Za ovaj prijevod, koji se objavljuje u dogovoru s Vijećem Europe i Europskim sudom za ljudska prava, odgovoran je isključivo Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.

© Vijeće Europe/Europski sud za ljudska prava, 2019.

Sadržaj

Predgovor	7
Uvod	8
A. Pojedinačni zahtjev	10
1. Svrha odredbe	10
2. Kategorije podnositelja	10
a. Fizičke osobe	10
b. Pravne osobe	10
c. Bilo koja skupina pojedinaca	11
3. Status žrtve	11
a. Pojam “žrtva”	11
b. Izravna žrtva	11
c. Neizravna žrtva	12
d. Potencijalne žrtve i <i>actio popularis</i>	14
e. Gubitak status žrtve	14
f. Smrt žrtve	16
4. Zastupanje	16
B. Sloboda ostvarivanja prava na pojedinačni zahtjev	18
Obveze tužene države	19
a. Pravilo 39. Poslovnika Suda	19
b. Utvrđivanje činjenica	20
c. Istrage	21
I. Postupovne osnove nedopuštenosti	22
A. Neiscrppljivanje domaćih pravnih sredstava	22
1. Svrha pravila	22
2. Primjena pravila	23
a. Fleksibilnost	23
b. Poštovanje domaćih pravila i ograničenja	23
c. Postojanje nekoliko pravnih sredstava	24
d. Prigovor podnesen u biti	24
e. Postojanje i prikladnost	25
f. Dostupnost i djelotvornost	25
3. Granice primjene pravila	26
4. Raspodjela tereta dokaza	27

5.	Postupovni aspekti	29
6.	Stvaranje novih pravnih sredstava	30
B.	Nepoštivanje roka od šest mjeseci.....	31
1.	Svrha pravila	31
2.	Datum od kojega počinje teći rok od šest mjeseci	32
a.	Konačna odluka	32
b.	Polazna točka.....	33
i.	Saznanje o odluci	33
ii.	Dostava odluke.....	33
iii.	Nema dostave odluka	33
iv.	Nema dostupnog pravnog sredstva	33
v.	Trajno stanje	34
3.	Istek roka od šest mjeseci.....	34
4.	Dan podnošenja zahtjeva	35
a.	Popunjeni obrazac zahtjeva	35
b.	Punomoć.....	35
c.	Datum slanja.....	35
d.	Slanje telefaksom	35
e.	Određivanje prigovora.....	35
f.	Naknadni prigovori.....	36
5.	Posebne situacije	36
a.	Primjenjivost vremenskih ograničenja na trajna stanja koja se odnose na pravo na život, dom i vlasništvo.....	36
b.	Primjenjivost vremenskog ograničenja u pogledu neprovođenja djelotvorne istrage smrti i zlostavljanja.....	37
c.	Uvjeti primjene pravila o šest mjeseci u slučajevima višestrukih razdoblja pritvora temeljem članka 5. stavka 3. Konvencije	38
C.	Anoniman zahtjev.....	39
1.	Anoniman zahtjev	39
2.	Neanoniman zahtjev.....	39
D.	U osnovi isti.....	40
1.	U osnovi isti kao neki predmet što ga je Sud već ispitivao.....	40
2.	U osnovi isti kao neki predmet koji je već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja	41
a.	Procjena sličnosti predmeta.....	41
b.	Pojam "drugog međunarodnog postupka istrage ili rješavanja"	42

E.	Zlouporaba prava na podnošenje zahtjeva	42
1.	Opća definicija	42
2.	Krivo navođenje Suda	42
3.	Uvredljiv izričaj	43
4.	Povreda načela povjerljivosti u postupku za postizanje prijateljskog rješenja	44
5.	Zahtjevi koji su očigledno zlonamjerni ili lišeni bilo kakve stvarne svrhe.....	45
6.	Drugi predmeti	45
7.	Kako ovome problemu treba pristupiti tužena država	45
II.	OSNOVE NEDOPUŠTENOSTI KOJE SE ODNOSU NA NADLEŽNOST SUDA..	46
A.	Nespojivost <i>ratione personae</i>	46
1.	Načela.....	46
2.	Nadležnost.....	47
3.	Odgovornost i pripisivost.....	49
4.	Pitanja koja se tiču moguće odgovornosti država stranaka Konvencije za čine ili propuste povezane s njihovim članstvom u nekoj međunarodnoj organizaciji.....	49
B.	Nespojivost <i>ratione loci</i>	51
1.	1. Načela.....	51
2.	Konkretni predmeti	52
C.	Nespojivost <i>ratione temporis</i>	52
1.	Opća načela	52
2.	Primjena ovih načela	52
a.	Ključni datum u odnosu na ratifikaciju Konvencije ili prihvaćanje nadležnosti institucija Konvencije.....	52
b.	Trenutne činjenice prije ili nakon stupanja na snagu ili izjave	53
3.	Konkretno situacije	54
a.	Trajne povrede.....	54
b.	“Trajna” postupovna obveza da se istraže nestanci koji su se dogodili prije ključnog datuma	55
c.	Postupovna obveza na temelju članka 2. da se istraži smrt: postupak koji se odnosi na činjenice izvan vremenske nadležnosti Suda.....	55
d.	Razmatranje prethodnih činjenica	56
e.	Postupak koji je u tijeku ili pritvor	56
f.	Pravo na naknadu zbog neopravdane osude.....	56
g.	Pravo da se nekome ne sudi ili da ga se ne kazni dva puta zbog iste stvari.....	56
D.	Nespojivost <i>ratione materiae</i>	57
III.	Nedopuštenost utemeljena na osnovanosti.....	59

A. Očigledna neosnovanost.....	59
1. Opći uvod.....	59
2. „Četvrta instanca”	60
3. Jasno ili očigledno nepostojanje povrede.....	61
a. Naizgled nema proizvoljnosti ili nepoštenosti	61
b. Naizgled nema nerazmjernosti između ciljeva i sredstava.....	62
c. Ostala relativno jasna materijalna pitanja	63
4. Nepotkrepljeni prigovori: nedostatak dokaza	63
5. Nejasni prigovori ili nerealni prigovori	64
B. Nema značajne štete	64
1. Pozadina novog uvjeta.....	64
2. Opseg	65
3. Je li podnositelj pretrpio značajnu štetu?	66
(a) Nedostatak značajne financijske štete.....	66
b. Značajna financijska šteta	68
c. Nedostatak značajne nefinancijske štete	68
d. Značajna nefinancijska šteta.....	69
4. Dvije zaštitne klauzule	71
(a) Traži li poštivanje ljudskih prava ispitivanje osnovanosti predmeta	71
(b) je li predmet propisno razmotren od strane domaćeg suda.....	72

Predgovor

Ovaj Praktični vodič dio je serije Vodiča o Konvenciji koje je objavio Europski sud za ljudska prava (dalje u tekstu: „Sud“, „Europski sud“ ili „Sud u Strasbourg“ kako bi o uvjetima dopuštenosti pojedinačnih zahtjeva informirao pravne praktičare, osobito odvjetnike, koji bi mogli biti pozvani zastupati podnositelje zahtjeva pred Sudom. Osmišljen je kako bi dao jasniju i detaljniju sliku uvjeta dopuštenosti i time pridonio, kao prvo, što većem smanjenju broja zahtjeva za koje nije izgledno da će rezultirati odlučivanjem o osnovanosti zahtjeva i, kao drugo, osiguranjem da oni zahtjevi čiju je osnovanost potrebno ispitati prvo prođu test dopuštenosti.

Vodič, dakle, nije iscrpan, već je usmjeren na najčešće scenarije. Citirana sudska praksa predstavlja izbor vodećih, važnih i/ili nedavnih presuda i odluka.*

Presude Suda služe ne samo kako bi se odlučilo u pojedinom predmetu pred Sudom, već općenitije, kako bi se njima pojasnila, očuvala i razvijala pravila uspostavljena Konvencijom, i na taj način doprinijelo pridržavanju obveza od strane država koje su ih preuzele u svojstvu država ugovornica (*Irska protiv Ujedinjene kraljevine*, stavak 154., 18. siječnja 1978., Serija A br. 25, i, nedavno, *Jerónovičs protiv Latvije*, [VV], br. 44898/10, stavak 109., 5. srpnja 2016.)

Misija sustava uspostavljenog temeljem Konvencije je stoga odrediti teme javnih politika od općeg interesa, te na taj način podizati standarde zaštite ljudskih prava i širiti sudsku praksu u pogledu ljudskih prava diljem zajednice država obvezanih Konvencijom (*Konstantin Markin protiv Rusije* [VV], stavak 89., br. 30078/06, ELJSP 2012.). Doista, Sud je naglasio ulogu Konvencije kao „ustavnog instrumenta europskog javnog poretka“ u području ljudskih prava (*Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim şirketi protiv Irske* [VV], br. 45036/98, stavak 156., ESLJP 2005. -VI).

Ovaj vodič sadrži reference za ključne riječi za svaki citirani članak Konvencije i dodatnih protokola. Pravna pitanja kojima se bavi svaki pojedini predmet sažeta su u Popisu ključnih riječi (*List of keywords*), izabranih iz tezaurusa izraza preuzetih (u većini slučajeva) izravno iz teksta Konvencije i Protokola.

HUDOC (*HUDOC database*), baza podataka sudske prakse Suda omogućuje pretragu po ključnim riječima. Pretraživanje po ključnim riječima omogućuje pronalaženje skupine dokumenata sličnog pravnog sadržaja (obrazloženja i zaključci Suda su u svakom predmetu sažeti u ključnim riječima). Ključne riječi za pojedini predmet mogu se pronaći klikom na polje Pojedinstvo o predmetu [eng. Case details] u HUDOC-u. Za više informacija o bazi podataka HUDOC i ključnim riječima, molimo pogledajte upute za korisnike baze HUDOC (*HUDOC user manual*).

* Citirana sudska praksa može biti na jednom ili oba službena jezika Suda i Europske komisije (engleski i francuski). Osim ako je drugačije navedeno, sve reference odnose se na održenu presudu o osnovanosti koju je donijelo jedno od Vijeća Suda. Oznaka “(odluka)” znači da se citira odluka Suda, a “[VV]” da je predmet razmotrilo Veliko vijeće.

Uvod

1. Sustav zaštite temeljnih prava i sloboda uspostavljen Europskom konvencijom o ljudskim pravima („Konvencija“) temelji se na načelu supsidijarnosti. Važnost ovog načela potvrđena je usvajanjem Protokola br. 15. uz Konvenciju, koji će, kad bude na snazi, uvesti izričito pozivanje na to načelo u tekstu Preambule Konvencije. Osiguranje primjene Konvencije prvenstveno je zadatak država stranaka Konvencije, Europski sud za ljudska prava („Sud“) trebao bi se umiješati samo kada države nisu ispunile svoje obveze.

Nadzor koji obavlja Strasbourg pokreće se uglavnom pojedinačnim zahtjevom koji Sudu može podnijeti bilo koji pojedinac ili nevladina pravna organizacija koja se nalazi u okviru nadležnosti države stranke Konvencije. Stoga je broj mogućih podnositelja velik: uz osamsto milijuna stanovnika šireg područja Europe i državljana trećih zemalja koji tamo žive ili su u prolazu, postoje milijuni udruga, zaklada, političkih stranaka, trgovačkih društava, i tako dalje (da i ne spominjemo one osobe koje, uslijed eksteritorijalnih čina koje države stranke Konvencije počine izvan svojih državnih područja, potpadaju pod njihovu nadležnost).

Već dosta godina i zbog raznih čimbenika, Sud je preplavljen pojedinačnim zahtjevima (na dan 31. Finske 2018. godine bilo je više od 56.350 neriješenih zahtjeva). Međutim, prevladavajuća većina tih zahtjeva odbija se bez ispitivanja osnovanosti zbog toga što nije ispunjen jedan od uvjeta dopuštenosti predviđenih Konvencijom. Primjerice, 2018. godine, od 42.761 zahtjeva koje je Sud riješio, 40.023 proglašeni su nedopuštenim ili su brisani s popisa predmeta. Ova je situacija frustrirajuća iz dva razloga. Kao prvo, budući da se od Suda traži da odgovori na svaki zahtjev, on je spriječen u razumnom roku rješavati one predmete koji traže ispitivanje osnovanosti, a javnost od toga nema nikakve stvarne koristi. Kao drugo, zahtjevi desetaka tisuća podnositelja neizbježno su odbijeni.

2. Države stranke Konvencije, pa tako i Sud i njegovo Tajništvo, stalno traže načine da se uhvate u koštac s tim problemom i osiguraju djelotvorno suđenje. Jedna od najočitijih mjera bilo je donošenje [Protokola](#) br. 14 uz Konvenciju. Njime se, između ostalog, predviđa da će po zahtjevima koji su očito nedopušteni, postupati sudac pojedinac uz pomoć izvjestitelja koji nisu suci, a ne više od tri suca. Protokolom br. 14. koji je stupio na snagu 1. lipnja 2010. godine uveden je i novi uvjet dopuštenosti koji se odnosi na razinu štete koju je pretrpio podnositelj, a kojemu je cilj odvratiti od podnošenja zahtjeva osobe koje nisu pretrpjele značajnu štetu.

Dana 19. veljače 2010. godine predstavnici četrdeset sedam država članica Vijeća Europe, koje sve obvezuje Konvencija, sastali su se u Interlaken, Švicarska, kako bi raspravljali o budućnosti Suda i, osobito, o velikom broju zaostalih neriješenih predmeta do kojeg je došlo uslijed velikog broja nedopuštenih zahtjeva. U [svečanoj deklaraciji](#) ponovno su potvrdili središnju ulogu Suda u europskom sustavu zaštite temeljnih prava i sloboda, te se obvezali povećati njegovu djelotvornost, uz istovremeno očuvanje načela pojedinačnih zahtjeva.

Potreba da se na kraće, srednje i duže razdoblje osigura održivost mehanizma Konvencije dodatno je naglašena u deklaracijama donesenima na naknadnim konferencijama održanima u [İzmiru](#) 2011. , [Brightonu](#) 2012. , [Briselu](#) 2015. i [Kopenhagenu](#) 2018. godine.

3. Zamisao da se potencijalnim podnositeljima pruži sveobuhvatna i objektivna informacija o postupku podnošenja zahtjeva i uvjetima dopuštenosti izričito je istaknuta u točkama C-6 (a) i (b) [Deklaracije iz Interlakena](#). Ovaj praktični vodič kroz uvjete dopuštenosti pojedinačnih zahtjeva treba promatrati u istom kontekstu. Osmišljen je kako bi dao jasniju i detaljniju sliku uvjeta dopuštenosti radi, kao prvo, što je moguće većeg smanjenja broja zahtjeva koji nemaju izgleda rezultirati odlukom o osnovanosti, i, kao drugo, kako bi se osiguralo da oni zahtjevi čiju je osnovanost potrebno ispitati prvo prođu test dopuštenosti. U ovom trenutku se u većini predmeta koji prođu taj test, osnovanost i dopuštenost ispituju istovremeno, što pojednostavljuje i ubrzava postupak.

Ovaj dokument namijenjen je prvenstveno pravnim praktičarima, osobito odvjetnicima, koji bi mogli biti pozvani zastupati podnositelje zahtjeva pred Sudom.

Svi uvjeti dopuštenosti navedeni u članku 34. (pojedinačni zahtjevi) i članku 35. (uvjeti dopuštenosti) Konvencije ispitani su u svjetlu sudske prakse Suda. Naravno, neke pojmove kao što je rok od šest

mjeseci i, u manjoj mjeri, iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava, lakše je definirati nego druge, kao što je pojam „očigledno neosnovan“, koji se može rasčlaniti gotovo *ad infinitum*, ili nadležnost Suda *ratione materiae* ili *ratione personae*. Nadalje, na neke članke se podnositelji puno češće pozivaju nego na neke druge, neke države nisu ratificirale sve dodatne Protokole uz Konvenciju, dok su druge izjavile rezerve glede opsega određenih odredbi. Rijetki primjeri međudržavnih zahtjeva nisu uzeti u obzir jer oni traže bitno drukčiju vrstu pristupa. Stoga ovaj vodič ne tvrdi da je iscrpan i usredotočiti će se na najčešće scenarije.

4. Vodič je pripremio Odjel pravnih savjetnika Suda, te njegovo tumačenje uvjeta dopuštenosti ni na koji način ne obvezuje Sud. Redovito će se ažurirati. Sastavljen je na francuskom i engleskom jeziku. Bit će preveden na neke druge jezike, time da će se prvenstvo dati službenim jezicima zemalja s velikim brojem predmeta.

5. Nakon definiranja pojmova pojedinačnog zahtjeva i statusa žrtve, vodič će razmotriti postupovne osnove za nedopuštenost zahtjeva (I. dio), osnove koje se odnose na nadležnost Suda (II. dio) i osnove koje se odnose na osnovanost predmeta (III. dio).[†]

[†] Za jasan pregled različitih stadija postupka razmatranja zahtjeva pred Sudom, vidi stranicu “Obrada predmeta” “*Case processing*” na mrežnim stranicama Suda (www.echr.coe.int - Sud - Kako Sud radi), te posebice, grafički prikaz tijeka postupka pred Sudom “Život zahtjeva” (“*Life of an application*”).

A. Pojedinačni zahtjev

Članak 34. Konvencije - Pojedinačni zahtjevi

„Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u ovoj Konvenciji ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka.“

HUDOC Ključne riječi

Zahtjev (34.) – tužena država (34.) – pojedinačni (34.) – nevladina organizacija (34.) - skupina pojedinaca (34.) – žrtva (34.) – pučka tužba (*Actio popularis*) (34.) – aktivna legitimacija (*Locus standi*) (34.)

1. Svrha odredbe

6. Članak 34., koji jamči pravo na pojedinačni zahtjev, daje pojedincima izvorno pravo da poduzmu pravnu radnju na međunarodnoj razini. On je i jedno od temeljnih jamstava djelotvornosti sustava Konvencije i jedna od „ključnih sastavnica mehanizma“ zaštite ljudskih prava (*Mamatkulov i Askarov protiv Turske* [VV], stavci 100. i 122. *Loizidou protiv Turske* (prethodni prigovori), stavak 70.).

7. Kao živući instrument, Konvenciju se mora tumačiti u svjetlu današnjih uvjeta. Dobro utvrđena sudska praksa s tim učinkom primjenjuje se i na postupovne odredbe, kao što je članak 34. (*ibid.* stavak 71.).

8. Kako bi se pozvao na članak 34. Konvencije, podnositelj zahtjeva mora zadovoljiti dva uvjeta: on ili ona mora se ubrajati u jednu od kategorija podnositelja navedenih u članku 34. i mora moći ustvrditi da je žrtva povrede Konvencije (*Vallianatos i drugi protiv Grčke* [VV], stavak 47.).

2. Kategorije podnositelja

a. Fizičke osobe

9. Svaka osoba može se pozvati na zaštitu koju pruža Konvencija protiv države stranke kada se navodna povreda dogodila u nadležnosti dotične države u skladu s člankom 1. Konvencije (*Van der Tang protiv Španjolske*, stavak 53.), bez obzira na državljanstvo, prebivalište, građanski status, situaciju ili poslovnu sposobnost. Za majku lišenu roditeljskog prava vidi *Scozzari i Giunta protiv Italije* [VV], stavak 138.; za maloljetnika vidi *A. protiv Ujedinjene Kraljevine*; za osobu koja nema poslovnu sposobnost, bez suglasnosti njezina skrbnika, vidi *Zehentner protiv Austrije*, stavci 39. et seq.

10. Zahtjeve mogu podnijeti samo žive osobe ili oni mogu biti podneseni u njihovo ime; pokojna osoba ne može podnijeti zahtjev (*Aizpurua Ortiz i drugi protiv Španjolske*, stavak 30.; *Dvoraček i Dvoračkova protiv Slovačke*, stavak 41.) čak ni putem zastupnika (*Kaya i Polat protiv Turske* (odluka); *Ciobanu protiv Rumunjske* (odluka)).

b. Pravne osobe

11. Pravna osoba koja tvrdi da je žrtva povrede zbog toga što joj je država članica povrijedila prava zajamčena Konvencijom i Protokolima može biti stranka pred Sudom samo ako ima status « nevladine organizacije » u smislu članka 34. Konvencije.

12. Pojam "vladine organizacije", za razliku od "nevladinih organizacija" u smislu članka 34., ne odnosi se samo na središnje organe države, već i na decentralizirana tijela koja izvršavaju "javne ovlasti", bez obzira na njihovu autonomiju u odnosu na središnje organe; on se isto tako odnosi na lokalne i regionalne vlasti (*Radio France i drugi protiv Francuske* (odluka), stavak 26.), općine (*Ayuntamiento de Mula protiv Španjolske* (odluka)), ili dio općine koji sudjeluje u izvršavanju javnih ovlasti (*Municipal section of Antillyj protiv Francuske* (odluka)), od kojih nitko nema pravo podnijeti zahtjev na temelju članka 34.

(vidi također *Döşemealtı Belediyesi protiv Turske* (odluka).

13. Kategorija "vladine organizacije" uključuje pravne osobe koje sudjeluju u izvršavanju državnih ovlasti ili vode javnu službu pod kontrolom države (*JKP Vodovod Kraljevo protiv Srbije* (odluka), stavci 23-28., u vezi općinskog poduzeća za vodovod i kanalizaciju. Kako bi se utvrdilo spada li određena pravna osoba koja nije dio teritorijalnih vlasti u tu kategoriju, mora se voditi računa o njezinom pravnom statusu i, gdje je to prikladno, pravima koja joj taj status daje, prirodi djelatnosti koju obavlja i kontekstu u kojemu je obavlja te stupnju njezine neovisnosti od političkih vlasti (*Radio France i drugi protiv Francuske* (odluka), stavak 26.; *Kotov protiv Rusije* [VV], stavak 93.). Za javnopravne osobe koje ne izvršavaju nikakve državne ovlasti, vidi *The holy monasteries protiv Grčke*, stavak 49.; *Radio France i drugi protiv Francuske* (odluka), stavci 24-26.; *Österreichischer Rundfunk protiv Austrije* (odluka). Za tvrtke u državnom vlasništvu, koje uživaju dovoljnu institucionalnu i operativnu neovisnost od države, vidi *Islamic Republic of Iran Shipping Lines protiv Turske*, stavci 80-81.; *Ukraine-Tyumen protiv Ukrajine*, stavci 25-28.; *Unédic protiv Francuske*, stavci 48-59.; i, nasuprot tome, *Zastava It Turs protiv Srbije* (odluka); *State Holding Company Luganskvugillya protiv Ukrajine* (odluka); vidi također *Transpetrol, a.s., protiv Slovačke* (odluka).

c. Bilo koja skupina pojedinaca

14. Zahtjev može podnijeti skupina pojedinaca. Međutim, lokalne vlasti ili bilo koja druga državna tijela ne mogu putem pojedinaca koji su dio njih ili ih zastupaju podnijeti zahtjeve koji se odnose na djela kažnjiva od strane države uz koju su vezani i u čije ime izvršavaju javne ovlasti (*Demirbaş i drugi protiv Turske* (odluka)). Nasuprot tome, skupinu parlamentarnih zastupnika iz regionalnog parlamenta može se smatrati „skupnom pojedinaca“ (umjesto vladinom organizacijom) kada oni prigovore obustavi plenarne sjednice parlamenta jedne autonomne zajednice. U tom slučaju, prava i slobode na koja se pozivaju podnositelji odnose se upravo na njih osobno i ne mogu se pripisati parlamentu kao instituciji. (*Forcadell i Lluís i drugi protiv Španjolske* (odluka)).

3. Status žrtve

a. Pojam "žrtva"

15. Riječ "žrtva", u kontekstu članka 34. Konvencije, označava osobu ili osobe izravno ili neizravno pogođene navodnom povredom. Dakle, članak 34. odnosi se ne samo na izravnu žrtvu ili žrtve navodne povrede, već i na neizravne žrtve kojima bi povreda uzrokovala štetu ili koje bi imale valjan i osobni interes za njezino okončanje (*Vallianatos i drugi protiv Grčke* [VV], stavak 47.). Pojam "žrtve" tumači se autonomno i neovisno o domaćim propisima poput onih koji se tiču interesa ili sposobnosti za poduzimanje radnji (*Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španjolske*, stavak 35.), iako Sud treba uzeti u obzir činjenicu kako je podnositelj zahtjeva bio stranka u domaćem postupku (*Aksu protiv Turske* [VV], stavak 52.; *Micallef protiv Malte* [VV], stavak 48.; *Bursa Barosu Başkanlığı i drugi protiv Turske* 109-117). Pojam „žrtva“ ne podrazumijeva postojanje predrasuda (*Brumărescu protiv Rumunjske* [VV], stavak 50.) te akt koji ima samo privremene pravne učinke može biti dovoljan (*Monnat protiv Švicarske*, stavak 33.).

16. Tumačenje pojma "žrtva" podložno je razvoju s obzirom na prilike u suvremenom društvu i mora se primjenjivati bez pretjeranog formalizma (*ibid.* stavci 30-33.; *Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španjolske*, stavak 38.; *Stukus i drugi protiv Poljske*, stavak 35.; *Ziqtal protiv Poljske*, stavci 54-59.). Sud smatra kako se pitanje statusa žrtve može povezati s osnovanošću predmeta (*Siliadin protiv Francuske*, stavak 63.; *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], stavak 111.). Sud može razmotriti pitanje statusa žrtve po službenoj dužnosti (*Buzadji protiv Republike Moldavije* [VV], stavak 70.; *Satakunnan Markkinaporssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske* [VV], stavak 93.; *Unifaun Theatre Productions Limited i drugi protiv Malte*, stavci 63-66.).

b. Izravna žrtva

17. Kako bi mogao podnijeti zahtjev u skladu s člankom 34., podnositelj zahtjeva mora biti u stanju pokazati kako je on ili ona "izravno pogođen" mjerom kojoj prigovara (*Tanase protiv Moldavije* [VV], stavak 104.; *Burden protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 33; *Lambert i drugi protiv Francuske*

[VV], stavak 89.). To je neophodno za pokretanje mehanizma zaštite temeljem Konvencije (*Hristozov i drugi protiv Bugarske*, stavak 73.), iako se ovaj kriterij ne treba primjenjivati strogo, mehanički i nefleksibilno tijekom postupka (*Micallef protiv Malte* [VV], stavak 45.; *Karner protiv Austrije*, stavak 25; *Aksu protiv Turske* [VV], stavak 51.).

18. Štoviše, u skladu s praksom Suda i člankom 34. Konvencije, zahtjeve mogu podnijeti samo pojedinci ili se zahtjevi mogu podnijeti u ime pojedinaca koji su živi. (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campeanu protiv Rumunjske* [VV], stavak 96.).

c. Neizravna žrtva

19. Ako je navodna žrtva povrede umrla prije podnošenja zahtjeva, osoba s dostatnim pravnim interesom kao bliski srodnik može podnijeti zahtjev iznoseći prigovore vezane uz smrt ili nestanak njezinog rođaka (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 112.). To je tako zbog posebne situacije koja ovisi o prirodi navodne povrede i razmatranja učinkovite provedbe jedne od temeljnih odredbi u sustavu Konvencije (*Fairfield protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka)).

20. U tim predmetima, Sud je prihvatio da članovi uže obitelji, kao što su roditelji osobe čija smrt ili nestanak navodno uključuje odgovornost države mogu tvrditi da su neizravne žrtve navodne povrede članka 2., pri čemu pitanje jesu li oni pravni nasljednici pokojnika nije relevantno (*Van Colle protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 86; *Tsalikidis i drugi protiv Grčke*, stavak 64.).

21. Bliski srodnik može iznijeti i druge prigovore, primjerice na temelju članaka 3. i 5. Konvencije, u ime preminulih ili nestalih rođaka, pod uvjetom da je navodna povreda usko povezana sa smrću ili nestankom, a koji su povezani s primjenom članka 2. Primjerice, vidi *Khayrullina protiv Rusije*, stavci 91-92. i stavci 100-107., u vezi aktivne legitimacije bliskog srodnika za podnošenje prigovora na temelju članka 5. stavka 1. i članka 5. stavka 5. Ista bi se logika mogla primijeniti na prigovore na temelju članka 6. ako je osoba umrla za vrijeme kaznenog postupka protiv nje i ako je smrt nastupila u okolnostima u kojima je uključena odgovornost države (*Magnitskiy i drugi protiv Rusije**, stavci 278-279.).

22. Za vjenčane partnere, vidi *McCann i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], *Salman protiv Turske* [VV]; za nevjenčane partnere, vidi *Velikova protiv Bugarske* (odluka); za roditelje, vidi *Ramsahai i drugi protiv Nizozemske* [VV], *Giuliani i Gaggio protiv Italije* [VV]; za braću i sestre, vidi *Andronicou i Constantinou protiv Cipra*; za djecu, vidi *McKerr protiv Ujedinjene Kraljevine*; za nećake, vidi *Yaşa protiv Turske*; suprotno tome, za bivšu suprugu u pogledu koje se smatralo da ne postoji dovoljna povezanost s njenim pokojnim mužem, *Trivkanović protiv Hrvatske*, stavci 49-50. U pogledu nestalih osoba čija tijela nisu pronađena nakon pomorske nesreće, Sud je prihvatio da bliski srodnici mogu podnijeti zahtjev na temelju članka 2., osobito kada država nije pronašla sve žrtve te čak nije uspjela utvrditi identitet svih pronađenih žrtava (*Randelović i drugi protiv Crne Gore*, stavak 85.).

23. U predmetima u kojima navodna povreda Konvencije nije bila usko povezana sa smrću ili nestankom izravne žrtve, pristup Suda bio je restriktivniji (*Karpylenko protiv Ukrajine*, stavak 104., *A. I. B. protiv Hrvatske*, stavci 88-91. Sud je u pravilu odbijao priznati aktivnu legitimaciju stranke pred Sudom bilo kojoj drugoj osobi, osim ako je ta osoba mogla, iznimno, dokazati vlastiti interes (*Nassau Verzekering Maatschappij N.V. protiv Nizozemske* (odluka), stavak 20.). Vidi, primjerice, *Sanies Sanies protiv Španjolske* (odluka), koji se odnosio na zabranu potpomognutog samoubojstva navodno suprotno člancima 2., 3., 5., 8., 9. i 14. i gdje je Sud smatrao da prava koja je potraživala podnositeljica zahtjeva, koja je bila šurjakinja i pravna nasljednica preminuloga, pripadaju kategoriji neprenosivih prava te da ona stoga nije mogla tvrditi da je žrtva povrede u ime svog pokojnog šurjaka; vidi također *Big i drugi protiv Turske* (odluka) (u vezi prigovora na temelju članaka 5. i 6.) i *Fairfield protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka) (prigovori na temelju članaka 9. i 10.) i *Roigas protiv Estonije*, stavak 127. (u vezi prigovora na temelju članka 8).

24. U pogledu prigovora o zlostavljanju preminulih rođaka na temelju članka 3. Konvencije, Sud je prihvatio aktivnu legitimaciju (*locus standi*) podnositelja u predmetima u kojima je zlostavljanje bilo usko povezano sa smrću ili nestankom njihovih rođaka (*Karpylenko protiv Ukrajine*, stavak 105.; *Dzidzava protiv Rusije*, stavak 46.). Sud je također potvrdio da može priznati aktivnu legitimaciju

podnositelja koji prigovaraju o zlostavljanju njihovog pokojnog rođaka ako podnositelji dokažu ili jak moralni interes osim pukog materijalnog interesa u ishodu u domaćim postupcima, ili druge uvjerljive razloge, poput važnog općeg interesa zbog kojeg njihov predmet treba razmotriti (*Boaca i drugi protiv Rumunjske*, stavak 46.; *Karpylenko protiv Ukrajine*, stavak 106.; vidi također *Stepanian protiv Rumunjske*, stavci 40-41.; *Selami i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavci 58-65.).

25. U onim predmetima u kojima je status žrtve odobren bliskim rođacima, omogućujući im podnošenje zahtjeva u odnosu na prigovore na temelju, primjerice, članaka 5., 6. ili 8., Sud je razmatrao jesu li oni dokazali moralni interes za oslobođenje pokojne žrtve od bilo kojeg utvrđenja krivnje (*Nolkenbockhoff protiv Njemačke*, stavak 33.; *Gradinar protiv Moldavije*, stavci 95. i 97-98.) ili za zaštitu vlastitog ugleda i ugleda svoje obitelji (*Brudnicka i drugi protiv Poljske*, stavci 27-31.; *Armoniene protiv Litve*, stavak 29.; *Polanco Torres i Movilla Polanco protiv Španjolske*, stavci 31-33.), ili jesu li dokazali neki materijalni interes koji izravno utječe na njihova imovinska prava (*Nolkenbockhoff protiv Njemačke*, stavak 33.; *Gradinar protiv Moldavije*, stavak 97.; *Micallef protiv Malte* [VV], stavak 48.). Postojanje općeg interesa koji bi zahtijevao nastavak razmatranja prigovora također se uzima u obzir (*ibid.*, stavci 46. i 50.; vidi također *Big i drugi protiv Turske* (odluka), stavci 22-23.).

26. Utvrđeno je kako je sudjelovanje podnositelja zahtjeva u domaćem postupku samo jedan od nekoliko relevantnih uvjeta (*Nolkenbockhoff protiv Njemačke*, stavak 33.; *Micallef protiv Malte* [VV], stavci 48-49.; *Polanco Torres i Movilla Polanco protiv Španjolske*, stavak 31.; *Gradinar protiv Moldavije*, stavci 98-99.; vidi također *Kaburov protiv Bugarske* (odluka), stavci 57-58.), gdje je Sud utvrdio da se, u predmetu koji se odnosi na prenosivost članka 3. Konvencije, podnositelj zahtjeva, u nedostatku moralnog interesa za ishod postupka ili drugog uvjerljivog razloga, ne može smatrati žrtvom samo zato što mu je domaći zakon omogućavao da se umiješa u prekršajni postupak kao nasljednik pokojnog gospodina Kaburova; vidi također *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. protiv Nizozemske* (odluka) gdje je Sud odbacio zahtjev društva podnositelja koje je tvrdilo da mu pripada status žrtve na temelju ugovora o prijenosu prava).

27. Uz status “neizravnih žrtava”, članovi obitelji mogu biti i “izravne žrtve” postupanja protivnog članka 3. Konvencije zbog patnje uzrokovane ozbiljnim kršenjima ljudskih prava njihovim rođacima (vidi relevantne kriterije u *Janowiec i drugi protiv Rusije* [VV], stavci 177-181., i *Selami i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavci 54-56.).

28. Bliski srodnici mogu u nekim okolnostima tvrditi da su neizravne žrtve kršenja koje izravno utječe na živućeg rođaka. Primjerice, majka može tvrditi da ima status neizravne žrtve u pogledu navodne diskriminacije koja utječe na njeno dijete s posebnim potrebama, ako je, uz njegu koju je pružila, pokrenula domaće postupke u svojstvu skrbnice svoje kćeri, koja nije u stanju rasuđivati (*Belli i Arquier-Martinez protiv Švicarske*, stavak 97.).

29. Što se tiče prigovora koji se odnose na trgovačka društva, Sud je smatrao da osoba ne može prigovarati zbog povrede svojih prava u postupku u kojem ona ili on nije stranka, čak i ako je ona ili on dioničar i/ili direktor trgovačkog društva koje je stranka u postupku. Iako u nekim okolnostima jedini vlasnik trgovačkog društva može tvrditi da je “žrtva” u smislu članka 34. Konvencije kada su sporne mjere poduzete u odnosu na njegovu ili njezinu tvrtku, u slučajevima kada to nije tako, zanemarivanje pravne osobnosti nekog trgovačkog društva može se opravdati samo u iznimnim slučajevima, posebice kada je jasno utvrđeno kako je nemoguće da trgovačko društvo podnosi zahtjeve Sudu putem tijela utvrđenih u okviru njezinog akta o osnivanju ili – u slučaju likvidacije – putem svojih likvidatora (*Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije* [VV], stavak 92.). Takve se iznimke također mogu prihvatiti kada se radnje ili odluke koje su predmetom prigovora odnose na radnje osoba kao što je likvidator koji postupa u ime društva (*G.J. protiv Luksemburga*, stavak 24.) ili kada se mjere kojima se prigovara sastoje od otkazivanja dionica/udjela koji pripadaju podnositelju, a izravno su se odnosile na prava podnositelja kao dioničara/imatelja udjela (*Olczak protiv Poljske* (odluka), stavak 58). U pogledu statusa „žrtve“ trgovačkog društva podnositelja i/ili njihovih direktora osobno, u slučaju tajnog nadzora trgovačkih društava bez formalno izdanog odobrenja, vidi *Liblik i drugi protiv Estonije**, stavci 111-112.

d. Potencijalne žrtve i *actio popularis*

30. Članak 34. Konvencije ne dopušta prigovore *in abstracto* o navodnom kršenju Konvencije (*Centar za pravne izvore u ime Valentina Campeanua protiv Rumunjske* [VV], stavak 101). Međutim, u određenim specifičnim situacijama Sud je prihvatio da podnositelj zahtjeva može biti potencijalna žrtva. Primjerice, kada on nije mogao utvrditi da su zakonske odredbe kojima prigovara zapravo bile primijenjene na njega zbog tajne prirode mjera predviđenih tim odredbama (*Klass i drugi protiv Njemačke*) ili kada je određeno, ali ne i provedeno izručenje stranca, a provedba izručenja državi primateljici izložila bi ga postupanju protivnom članku 3. Konvencije ili kršenju njegovih prava na temelju članka 8. Konvencije (*Soering protiv Ujedinjene Kraljevine*) ili kada je bilo vjerojatno da će se zakon kojime se kažnjavaju homoseksualne radnje primijeniti na određenu kategoriju populacije, kojoj je podnositelj zahtjeva pripadao (*Dudgeon protiv Ujedinjene Kraljevine*). Sud je također smatrao da podnositelj može tvrditi da je žrtva kršenja Konvencije ako se na njega ili nju odnose propisi kojima se dopuštaju mjere tajnog nadzora i ako podnositelj nema na raspolaganju nikakve pravne lijekove za osporavanje takvog tajnog nadzora (*Roman Zakharov protiv Rusije* [VV], stavci 173-78.).

31. Kako bi mogao tvrditi da je žrtva u takvoj situaciji, podnositelj zahtjeva dužan je predočiti razumne i uvjerljive dokaze o vjerojatnosti da će doći do povreda koje ga se osobno tiču; sama sumnja ili pretpostavka nije dovoljna (*Senator Lines GmbH protiv petnaest država članica Europske unije* (odluka) [VV]). O nepostojanju formalnog naloga za protjerivanje vidi *Vijayanathan i Pusparajah protiv Francuske*, stavak 46.; za navodne posljedice parlamentarnog izvješća vidi (*Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France protiv Francuske* (odluka); za navodne posljedice sudske odluke koja se odnosi na treću osobu koja je u komi vidi *Rossi i drugi protiv Italije* (odluka); za navodne posljedice anti-dopinških mjera za sportske udruge i profesionalne sportaše pojedince, vidi *National federation of Sportpersons' Associations i unions (FNASS) i drugi protiv Francuske*, stavci 91-103.

32. Podnositelj zahtjeva ne može tvrditi da je žrtva u slučaju kad je djelomično odgovoran za navodnu povredu (*Paşa i Erkan Erol protiv Turske*).

33. Sud je također naglasio da Konvencija ne predviđa mogućnost podnošenja *actio popularis* s ciljem tumačenja njome zajamčenih prava niti dozvoljava pojedincima da se žale na odredbe domaćeg prava samo zato jer smatraju da te odredbe, iako ih osobno ne pogađaju, nisu u skladu s Konvencijom (*Aksu protiv Turske* [VV], stavak 50.; *Burden protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 33.; *Dimitras i drugi protiv Grčke* (odluka), stavak 28-32.; *Cordella i drugi protiv Italije*, stavak 100.). Primjerice, rezidenti koji nisu sudjelovali u domaćim postupcima za poništaj upravnih odluka ili udruge kojima nije odobreno svojstvo stranke od strane domaćih sudova ne mogu tvrditi da su žrtve navodnog kršenja prava na provedbu sudskih presuda u skladu s člankom 6. stavak 1. (*Bursa Barosu Başkanlığı i drugi protiv Turske*, stavci 114-116., u vezi predmeta o zaštiti okoliša). Kada podnositelj zahtjeva navodi povredu prava na privatni i obiteljski život zbog zakonskih ograničenja posjeta članova obitelji ili drugih osoba, da bi tvrdio da je žrtva navodnog kršenja, podnositelj treba dokazati barem: a) da ima rodbinu ili druge osobe s kojima iskreno želi i nastoji ostati u kontaktu dok je lišen slobode; i b) da je koristio svoje pravo na posjete onoliko često koliko je dopušteno u skladu s domaćim zakonom (*Chernenko i drugi protiv Rusije* (odluka), stavak 45).

34. Međutim, pojedinci mogu tvrditi da neki zakon krši njihova prava, i kad ne postoji pojedinačna mjera za njegovu provedbu, ako ih obvezuje da izmijene svoje ponašanje pod prijetnjom kaznenog progona ili ako pripadaju određenoj skupni osoba na čija prava određeno zakonodavstvo može neposredno utjecati (*ibid.*, stavak 34.; *Tanase protiv Moldavije* [VV], stavak 104.; *Michaud protiv Francuske*, stavci 51-52.; *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [VV], stavak 28.),

e. Gubitak status žrtve

35. Nacionalne vlasti su u prvom redu one koje su dužne ispraviti svaku navodnu povredu Konvencije. U tom pogledu, pitanje može li podnositelj zahtjeva tvrditi da je žrtva navodne povrede relevantno je u svim fazama postupka pred Sudom (*Scordino protiv Italije (br. 1.)* [VV], stavak 179.; *Rooman protiv Belgije* [VV], stavci 128-133). U tom smislu, podnositelj zahtjeva mora moći opravdati svoj status žrtve tijekom cijelog postupka (*Burdov protiv Rusije*, stavak 30.; *Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije* [VV], stavak 80.).

36. Pitanje može li određena osoba još uvijek tvrditi da je žrtva navodne povrede Konvencije u biti zahtijeva da Sud *ex post facto* ispita njegovu ili njezinu situaciju (*ibid.*, stavak 82.).

37. Odluka ili mjera u korist podnositelja zahtjeva u načelu nije dovoljna da mu se oduzme status "žrtve" u smislu članka 34. Konvencije sve dok nacionalne vlasti ne priznaju, bilo izrijeком ili sadržajno, povredu Konvencije, a potom i pruže zadovoljštinu za tu povredu (*Scordino protiv Italije (br. 1.)* [VV], stavak 180.; *Gafgen protiv Njemačke* [VV], stavak 115; *Nada protiv Švicarske* [VV], stavak 128.; *Blyudik protiv Rusije**, stavci 49-50.). Samo ako su zadovoljeni ti uvjeti, supsidijarna narav zaštitnih mehanizama Konvencije isključuje ispitivanje zahtjeva (*Jensen i Rasmussen protiv Danske* (odluka); *Albayrak protiv Turske*, stavak 32.).

38. Podnositelj zahtjeva ostat će žrtva ako vlasti ne priznaju, bilo izrijeком ili sadržajno, da je došlo do povrede prava podnositelja zahtjeva (*ibid.*, stavak 33.; *Jensen protiv Danske* (odluka)) čak i ako je potonji primio određenu naknadu (*Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije* [VV], stavak 88.).

39. Štoviše, dosuđena zadovoljština mora biti odgovarajuća i dostatna. To će ovisiti o svim okolnostima predmeta, a posebno o prirodi predmetne povrede Konvencije s posebnim obzirom na prirodu povrede Konvencije (*Gafgen protiv Njemačke* [VV], stavak 116.; *Bivolaru protiv Rumunjske (br. 2.)*, stavak 170.).

40. Kada je kršenje članka 5. stavka 1. izrijeком priznato na domaćoj razini, čime je podnositelju zahtjeva omogućeno tražiti naknadu štete u zasebnom postupku i dobivanje primjernog iznosa naknade štete, od podnositelja zahtjeva bi se razumno moglo očekivati da se radi dobivanja naknade štete obrati domaćim sudovima, umjesto Sudu radi potvrde nezakonitosti njegovog pritvora koja je već priznata (*Al Husin protiv Bosne i Hercegovine (br. 2)**, stavci 89-90.).

41. Također, pojedinac ne može tvrditi da je žrtva povrede prava na pošteno suđenje na temelju članka 6. Konvencije koja se, po njemu, dogodila tijekom postupka u kojem je bio oslobođen ili koji je obustavljen (*Oleksy protiv Poljske* (odluka); *Kog i Tambaş protiv Turske* (odluka); *Bougblame protiv Belgije* (odluka)), osim u slučaju prigovora koji se odnosi na duljinu tog postupka (*Osmanov i Husseinov protiv Bugarske* (odluka)). Suprotno tome, u pogledu prigovora na temelju članka 10., oslobađajuća presuda ne mora biti relevantna za gubitak statusa žrtve (*Doner i drugi protiv Turske*, stavak 89). Izricanje blaže kazne od strane domaćeg kaznenog suda zbog prekomjernog trajanja postupka može predstavljati odgovarajuće priznanje i dostatnu zadovoljštinu za kašnjenja u tom postupku (članak 6. stavak 1.) pod uvjetom da je smanjenje kazne izričito i mjerljivo (*Chiarello protiv Njemačke**, stavci 54-59.). Ublažavanje kazne može također biti relevantno za gubitak statusa žrtve u odnosu na trajanje lišenja slobode protivno članku 5. stavku 3. (*Ščensnovičius protiv Litve*, stavci 88-93.; usporedi i vidi suprotnosti *Malkov protiv Estonije*, stavci 40-41.). Osoba ne može izgubiti status žrtve u pogledu prava na pošteno suđenje ako je druga presuda, o pitanju drugačijem od onog koje je ta osoba navela, donesena u njezinu korist u drugom postupku. (*Sine Tsaggarakis A.E.E. protiv Grčke**, stavci 27-31.).

42. U nekim drugim predmetima status žrtve podnositelja zahtjeva može ovisiti i o visini naknade koju su dosudili domaći sudovi ili barem o mogućnosti traženja i dobivanja naknade za pretrpljenu štetu, imajući u vidu činjenice kojima je ta osoba prigovorila pred Sudom te učinkovitosti (uključujući brzinu) pravnog sredstva na temelju kojeg je naknada dosuđena (*Normann protiv Danske* (odluka); *Scordino protiv Italije (br. 1.)* [VV], stavak 202.; vidi također *Jensen i Rasmussen protiv Danske* (odluka); *Kurić i drugi protiv Slovenije* [VV], stavak 262.; *J.B. i drugi protiv Mađarske* (odluka), stavak 59.). U pogledu dostatnosti naknade štete dodijeljene nekoj udruzi koja zastupa više pojedinaca, vidi *Društvo za varstvo upnikov protiv Slovenije* (odluka), stavci 48-64.

43. Za ostale specifične situacije vidi *Arat protiv Turske*, stavak 47. (članak 6.); *Constantinescu protiv Rumunjske*, stavci 40-44. (članci 6. i 10.); *Guisset protiv Francuske*, stavci 66-70. (članak 6.); *Chevrol protiv Francuske*, stavci 30. et seq. (članak 6.); *Kerman protiv Turske*, stavak 106. (članak 6.); *Moskovets protiv Rusije*, stavak 50. (članak 5.); *Bivolaru protiv Rumunjske (br. 2.)*, stavci 168-175. (članak 8.); *Moon protiv Francuske*, stavci 29. et seq. (članak 1. Protokola br. 1); *D.J. i A-K.R. protiv Rumunjske* (odluka), stavci 77. et seq. (članak 2. Protokola br. 4); *Sergey Zolotukhin protiv Rusije* [VV], stavak 115. (članak 4. Protokola br. 7); *Dalban protiv Rumunjske* [VV], stavak 44. (članak 10.); *Guneş protiv Turske* (odluka) (članak 10.); *Qolgegen i drugi protiv Turske*, stavci 39-40., (članak 2. Protokola br. 1).

44. Činjenica da je pravna osoba proglasila stečaj za vrijeme konvencijskog postupka ne oduzima joj nužno status žrtve (*Satakunnan Markkinapörssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske* [VV], stavak 94). Isto se primjenjuje na trgovačko društvo koje je prestalo postojati i čiji su jedini imatelji udjela iskazali svoj interes za ustrajanje u zahtjevu u ime društva (*Euromak Metal Doo protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavci 32-33., u vezi poreznog spora na temelju članka 1. Protokola br. 1).

45. Predmet može biti brisan s liste predmeta jer podnositelj više nema status žrtve/*locus standi*. Glede rješavanja predmeta na domaćoj razini nakon odluke Suda o dopuštenosti zahtjeva vidi *Ohlen protiv Danske* (brisanje); o sporazumu kojim se prenose prava koja su bila predmetom zahtjeva koji ispituje Sud vidi *Dimitrescu protiv Rumunjske*, stavci 33-34.

46. Sud također ispituje treba li predmet brisati s liste predmeta temeljem jedne ili više osnova navedenih u članku 37. Konvencije, u svjetlu događaja nastalih nakon podnošenja zahtjeva, ne dovodeći u pitanje činjenicu da podnositelj još uvijek može tvrditi da je „žrtva“ (*Pisano protiv Italije* (brisanje) [VV], stavak 39.), ili čak bez obzira može li i dalje tvrditi da ima status žrtve. Za događaje koji nastanu nakon donošenja odluke o ustupanju nadležnosti Velikom vijeću vidi *El Majjaoui i Stichting Touba Moskee protiv Nizozemske* (brisanje) [VV], stavci 28-35.; nakon što je utvrđeno da je zahtjev dopušten, vidi *Shevanova protiv Latvije* (brisanje) [VV], stavci 44. et seq.; i nakon presude vijeća, vidi *Sisojeva i drugi protiv Latvije* (brisanje) [VV], stavak 96.

f. Smrt žrtve

47. U načelu, u zahtjevu podnesenom od strane izvornog podnositelja zahtjeva prije njegove smrti mogu ustrajati nasljednici ili članovi uže obitelji koji izraze želju nastaviti postupak, pod uvjetom da imaju opravdani interes za taj predmet (*Hristozov i drugi protiv Bugarske*, stavak 71.; *Malhous protiv Republike Češke* (odluka) [VV]); *Ergezen protiv Turske*, stavak 30.; *Pais Pires de Lima protiv Portugala*, stavci 36-40.).

48. Međutim, u slučaju kada podnositelj zahtjeva umre tijekom postupka i nitko ne iskaže želju ustrajati u zahtjevu ili osobe koje su iskazale takvu želju nisu nasljednici ili dovoljno bliski rođaci podnositelja zahtjeva i ne mogu dokazati da imaju bilo koji drugi legitimni interes u ostvarivanju zahtjeva, Sud će brisati taj zahtjev s liste predmeta (*Léger protiv Francuske* (brisanje) [VV], stavak 50.; *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], stavak 57.; *Burlya i drugi protiv Ukrajine* stavci 70-75.) osim u iznimnim slučajevima kada sam Sud utvrdi da poštovanje ljudskih prava definiranih Konvencijom i dodatnim protokolima zahtjeva nastavak ispitivanja predmeta (*Karner protiv Austrije*, stavci 25. et seq.).

49. Vidi, primjerice, *Raimondo protiv Italije*, stavak 2., i *Stojković protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavak 25. (udovica i djeca); *X protiv Francuske*, stavak 26. (roditelji); *Malhous protiv Republike Češke* (odluka) [VV] (nećak i potencijalni nasljednik); *Velikova protiv Bugarske* (odluka) (nevjenčani ili *de facto* partner); suprotno u *Thévenon protiv Francuske* (odluka) (univerzalni legatar koji nije u rodu s pokojnikom); *Léger protiv Francuske* (brisanje) [VV], stavci 50-51. (nećakinja).

4. Zastupanje

50. U slučaju kada podnositelj zahtjeva odabere biti zastupan na temelju pravila 36. stavka 1. Poslovnika Suda, a ne da sam podnese zahtjev, pravilo 45. stavak 3. od njega traži da priloži uredno potpisanu punomoć za zastupanje u pisanom obliku. Za zastupnike je od presudne važnosti da pokažu da su primili konkretne i izričite upute od navodne žrtve u smislu članka 34. u čije ime namjeravaju postupati pred Sudom (*Post protiv Nizozemske* (odluka); *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campeanu protiv Rumunjske* [VV], stavak 102.)). O valjanosti punomoći za zastupanje vidi *Aliev protiv Gruzije*, stavci 44-49.; o autentičnosti zahtjeva vidi *Velikova protiv Bugarske*, stavci 48-52.

51. Međutim, posebne okolnosti mogu nastati u slučaju žrtava navodnih povreda članaka 2., 3. i 8. Konvencije od strane nacionalnih vlasti, uzimajući u obzir ranjivost tih žrtava zbog njihove dobi, spola ili invaliditeta, a zbog čega nisu u mogućnosti podnijeti prigovor o tome Sudu, uzimajući u obzir i veze između osobe koja podnosi zahtjev i same žrtve. U takvim slučajevima je Sud proglašavao dopuštenim zahtjeve koje je podnio pojedinac u ime žrtve ili žrtava iako zahtjevu nije bila priložena valjana punomoć; *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campeanu protiv Rumunjske* [VV], stavak

103; *Lambert i drugi protiv Francuske* [VV], stavci 91-92.). Vidi, primjerice, *İlhan protiv Turske* [VV], stavak 55., gdje su prigovori izneseni od strane podnositelja zahtjeva u ime njegovog brata, koji je bio zlostavljan; *Y.F. protiv Turske*, stavak 29., gdje je muž prigovorio kako se njegova supruga bila prisiljena podvrgnuti se ginekološkom pregledu; *S.P., D.P. i A.T. protiv Ujedinjene Kraljevine*, odluka Komisije, gdje je prigovor iznio odvjetnik u ime djece koju je zastupao u domaćem postupku, u kojem je bio imenovan od strane zastupnika *ad litem*; *V.D. i drugi protiv Rusije*, stavci 80-84., kada je zahtjev podnio skrbnik koji je postupao u ime maloljetnika. Suprotno tome vidi, *Lambert i drugi protiv Francuske*, [VV], stavak 105., gdje je Sud smatrao da roditelji izravne žrtve, sina koji nije mogao izraziti svoju želju glede odluke o prekidu hranjenja i hidratacije pomoću čega je bio umjetno održavan na životu, nisu imali aktivnu legitimaciju za iznošenje prigovora na temelju članka 2., 3. i 8. Konvencije, u njegovo ime ili za njegovu korist; i predmet *Gard i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), stavci 63-70., koji se razlikuje od predmeta Lambert i drugi jer je izravna žrtva maloljetnik, koji nikada nije mogao izraziti svoja stajališta ili živjeti samostalno, i gdje je Sud razmatrao imaju li roditelji te izravne žrtve aktivnu legitimaciju za isticanje prigovora na temelju članka 2. i 5. u njegovo ime, ali nije došao do konačnog zaključka o tom pitanju, budući da su isto pitanje postavili i podnositelji zahtjeva u svoje ime.

52. U predmetu *Blyudik protiv Rusije** (stavci 41-44.), u vezi zakonitosti smještanja u zatvorenu obrazovnu ustanovu za maloljetnike Sud je naveo da je podnositelj zahtjeva imao pravo podnijeti zahtjev Sudu na temelju članka 5. i 8. radi zaštite interesa maloljetnice glede njenog smještanja u ustanovu: kći je bila maloljetna u vrijeme dotičnih događaja, kao i u trenutku podnošenja zahtjeva. Kad je postala punoljetna, kći podnositelja zahtjeva potvrdila je svoj interes za zahtjev i dala je punomoć odvjetniku koji je već zastupao podnositelja zahtjeva u predmetu pred Sudom.

53. Sud je utvrdio da u iznimnim okolnostima udruga može djelovati kao punomoćnik žrtve, bez punomoći i neovisno o tome što je žrtva možda preminula prije nego što je podnesen zahtjev na temelju Konvencije (*Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campeanu protiv Rumunjske* [VV], stavak 112). Smatrao je da bi drugačiji zaključak predstavljao sprječavanje ispitivanja ozbiljnih navoda o povredi Konvencije na međunarodnoj razini, pri čemu bi postojao rizik da tužena država izbjegne odgovornost na temelju Konvencije (*Association for the Defence of Human Rights in Romania - Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea protiv Rumunjske*, stavak 42; *Kondrulin protiv Rusije*, stavak 31). U predmetu *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Campeanu protiv Rumunjske* [VV], koji se odnosio na propust države da pruži odgovarajuću skrb duševno oboljeloj osobi kojoj je dijagnosticiran HIV, Sud je prihvatio aktivnu legitimaciju udruge podnositeljice zahtjeva za pokretanje postupka bez punomoći iz sljedećih razloga: ranjivost Valentina Campeanua, koji je patio od težeg duševnog oboljenja; ozbiljnost navoda iznesenih na temelju članaka 2. i 3. Konvencije; nepostojanje nasljednika ili pravnih zastupnika koji bi u njegovo ime pokrenuli postupak na temelju Konvencije; kontakt koji je udruga podnositeljica zahtjeva ostvarila s Valentinom Campeanuom i njezino sudjelovanje u domaćem postupku nakon njegove smrti, tijekom kojeg njezina aktivna legitimacija za postupanje u njegovo ime nije bila osporavana (stavci 104-11.).

54. Suprotno tome, u predmetu *Bulgarian Helsinki Committee protiv Bugarske* (odluka), Sud nije prihvatio status žrtve udruge podnositeljice koja je djelovala u ime preminulih maloljetnika koji su umrli u domovima za mentalno bolesnu hendikepiranu djecu jer udruga podnositeljica nikada nije bila u kontaktu s dotičnim maloljetnicima prije njihove smrti te stoga nije imala formalnu legitimaciju u domaćim postupcima (stavak 59.); vidi također *Nencheva i drugi protiv Bugarske*, stavak 93. gdje Sud nije prihvatio status žrtve udruge koja je podnijela zahtjev, a koja je djelovala u ime izravnih žrtava, ističući kako nije vodila predmet pred domaćim sudovima, te kako činjenice kojima je udruga prigovarala nisu imale nikakav utjecaj na njezine aktivnosti jer je udruga mogla i dalje raditi sukladno svojim ciljevima.

B. Sloboda ostvarivanja prava na pojedinačni zahtjev

Članak 34. Konvencije - Pojedinačni zahtjevi

"Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprječavati djelotvorno vršenje toga prava."

HUDOC ključne riječi

Sprječavanje korištenja prava na podnošenje zahtjeva (34.)

55. Pravo podnijeti zahtjev Sudu je apsolutno i ne dozvoljava postojanje nikakve zapreke. To načelo podrazumijeva slobodu komuniciranja s institucijama Konvencije (za pisanu komunikaciju u pritvoru vidi *Peers protiv Grčke*, stavak 84.; *Kornakovs protiv Latvije*, stavci 157. et seq.). S tim u vezi vidi i Europski sporazum iz 1996. godine koji se odnosi na osobe koje sudjeluju u postupku pred Europskim sudom za ljudska prava (*CETS No. 161*).

56. Domaće vlasti moraju se suzdržati od izvršavanja bilo kakvog pritiska na podnositelje da povuku ili izmijene svoje prigovore. Prema stajalištu Suda, pritisak može imati oblik izravne prisile i očiglednih čina zastrašivanja prema podnositeljima ili mogućim podnositeljima, njihovim obiteljima ili njihovim pravnim zastupnicima, ali i neprimjerenih neizravnih čina ili kontakata (*Mamatkulov i Askarov protiv Turske* [VV], stavak 102.). Sud ispituje odvrćajuće učinke na korištenje prava na pojedinačni zahtjev (*Colibaba protiv Moldavije*, stavak 68.). Propust tužene države da se pridržava postupovne obveze na temelju članka 34. nije moralo nužno dovesti do toga da je navodno miješanje trebalo stvarno ograničiti, ili je značajno utjecalo, na korištenje prava na pojedinačni zahtjev. Postupovnih obveza na temelju članka 34. i 38. Konvencije moraju se pridržavati bez obzira na ishod postupaka, i to na način da se izbjegne bilo kakav stvarni ili potencijalni obeshrabrujući učinak na podnositelje zahtjeva ili njihove zastupnike. (*Mehmet Ali Ayhan i drugi protiv Turske**, stavak 41.).

57. U nekim okolnostima, Sud može, na vlastitu inicijativu, postaviti pitanje je li podnositelj zahtjeva bio podvrgnut zastrašivanju koje je predstavljalo prepreku učinkovitom ostvarivanju njegovog prava na pojedinačni zahtjev (*Lopata protiv Rusije*, stavak 147.).

58. Treba razmotriti ranjivost podnositelja i rizik da bi vlasti mogle utjecati na njega ili nju (*Iambor protiv Rumunjske (br. 1.)*, stavak 212.). Podnositelji mogu biti osobito ranjivi kad su u pritvoru i kad su im ograničeni kontakti s njihovim obiteljima ili vanjskim svijetom (*Cotlef protiv Rumunjske*, stavak 71.).

59. Neki primjeri vrijedni pozornosti:

- u pogledu ispitivanja od strane vlasti, u vezi zahtjeva: *Akdivar i drugi protiv Turske*, stavak 105.; *Tanrikulu protiv Turske* [VV], stavak 131.;
- prijetnje kaznenim postupkom protiv podnositeljevog odvjetnika: *Kurt protiv Turske*, stavci 159-65.; prigovor vlasti protiv odvjetnika u domaćem postupku: *McShane protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 151.; disciplinske i druge mjere protiv odvjetnika podnositelja zahtjeva: *Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije*, stavci 929-33.;
- policijsko ispitivanje podnositeljevog odvjetnika i prevoditelja u vezi zahtjeva za pravičnom naknadom: *Fedotova protiv Rusije*, stavci 49-51.; u vezi ispitivanja koje je naredio predstavnik Vlade: *Ryabov protiv Rusije*, stavci 53-65.;
- nemogućnost susreta podnositeljevih odvjetnika i liječnika: *Boicenco protiv Moldavije*, stavci 158-59.;
- mjere koje ograničavaju kontakte podnositelja zahtjeva s njegovim/njezinim zastupnikom: *Shtukaturov protiv Rusije*, stavak 140., gdje se smatralo da zabrana odvjetnikovih posjeta, kojoj je pridodana i zabrana telefonskih poziva i korespondencije, nije u skladu s obvezama tužene države na temelju članka 34., i *Zakharkin protiv Rusije*, stavci 157-60., gdje su

podnositeljevi kontakti s njegovim zastupnikom bili ograničeni na temelju činjenice da dotični zastupnik nije bio profesionalni odvjetnik i nije bio član nijedne odvjetničke komore;

- presretanje pisama koje su podnositeljima u pritvoru poslali njihovi pravni zastupnici u kojima su bili priloženi obrasci punomoći koje je trebalo popuniti radi podnošenja, a kasnije i dovršetka zahtjeva pred Sudom: *Mehmet Ali Ayhan i drugi protiv Turske**, stavci 39-45. i predmeti citirani u njemu;
- nepoštivanje povjerljivosti razgovora između odvjetnika i podnositelja zahtjeva u sobi za sastanke: *Oferta Plus SRL protiv Moldavije*, stavak 156.;
- prijetnje zatvorskih vlasti: *Petra protiv Rumunjske*, stavak 44.;
- odbijanje zatvorskih vlasti da prosljede zahtjev Sudu zbog toga što nisu iscrpljena domaća pravna sredstva: *Nurmagomedov protiv Rusije*, stavak 61.;
- pritisak izvršen na svjedoka u predmetu pred Sudom u vezi uvjeta u pritvoru: *Novinskiy protiv Rusije*, stavci 119. et seq.;
- odvrćajuće primjedbe zatvorskih vlasti u kombinaciji s neopravdanim propustima i odugovlačenjima u osiguranju pisaćeg materijala zatvoreniku za njegovo dopisivanje te dokumenata potrebnih za njegov zahtjev Sudu: *Gagiu protiv Rumunjske*, stavci 94. et seq.;
- odbijanje vlasti da podnositelju koji je u zatvoru pribave kopije dokumenata nužnih za njegov zahtjev Sudu: *Naydyon protiv Ukrajine*, stavak 68.; *Vasiliy Ivashchenko protiv Ukrajine*, stavci 107-10.;
- gubitak nezamjenjivih dokumenata koji se odnose na zatvorenikov zahtjev Sudu od strane zatvorskih vlasti: *Buldakov protiv Rusije*, stavci 48-50.;
- zastrašivanje podnositelja i pritisak na njega koje su izvršile vlasti u svezi predmeta pred Sudom: *Lopata protiv Rusije*, stavci 154-60.

60. Okolnosti predmeta mogu navodno miješanje u pravo na pojedinačni zahtjev učiniti manje teškim (*Sisojeva i drugi protiv Latvije* (brisanje) [VV], stavci 118. et seq.). Vidi također predmete *Holland protiv Švedske* (odluka), u kojem je Sud utvrdio da uništenje magnetofonske snimke sudskog saslušanja prije isteka roka od šest mjeseci za podnošenje zahtjeva Sudu, provedenog sukladno švedskom pravu, nije smetnja učinkovitom korištenju prava na podnošenje zahtjeva; *Farcaș protiv Rumunjske* (odluka), u kojem je Sud smatrao kako navodna nemogućnost fizički hendikepiranog podnositelja da iscrpi domaća pravna sredstva zbog nemogućnosti pristupa posebnih javnim službama, nije istoga spriječilo u učinkovitom ostvarenju prava na podnošenje zahtjeva; *Yepishin protiv Rusije*, stavci 73-77., u kojem je Sud smatrao da odbijanje zatvorske uprave da plati poštarinu za slanje zatvorenikovih pisama Sudu nije spriječilo podnositelja zahtjeva u učinkovitom ostvarenju prava na podnošenje zahtjeva.

Obveze tužene države

a. Pravilo 39. Poslovnika Suda

61. Prema pravilu 39. Poslovnika Suda, Sud može odrediti privremene mjere (*Mamatkulov i Askarov protiv Turske* [VV], stavci 99-129.). Do povrede čl. 34. Konvencije će doći ako vlasti države ugovornice ne poduzmu sve razumne korake radi postupanja u skladu s privremenom mjerom koju je odredio Sud (*Paladi protiv Moldavije* [VV], stavci 87-92.).

62. Vlada mora dokazati Sudu da je postupljeno sukladno privremenoj mjeri ili, u iznimnim slučajevima, da je postojala objektivna prepreka koja je spriječila postupanje u skladu s privremenom mjerom te da je Vlada poduzela sve razumne korake kako bi uklonila tu prepreku i obavijestila Sud o situaciji (vidi, primjerice, *A.N.H. protiv Finske* (odluka), stavak 27.).

63. Neki primjeri:

- propust pravovremenog osiguranja susreta između tražitelja azila koji je u pritvoru i

odvjetnika, unatoč privremenoj mjeri određenoj u tom smislu sukladno pravilu 39.: *D.B. protiv Turske*, stavak 67.;

- transfer pritvorenika iračkim vlastima protivno privremenoj mjeri: *Al-Saadoon i Mufdhi protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavci 162-65.;
- protjerivanje prvog podnositelja zahtjeva protivno privremenoj mjeri: *Kamaliyevy protiv Rusije*, stavci 75-79.;
- nenamjerno, ali ne i nepopravljivo nepoštivanje privremene mjere određene u odnosu na članak 8.: *Hamidovic protiv Italije* (odluka);
- nepostupanje po privremenoj mjeri koja zahtijeva smještanje zatvorenika u specijaliziranu zdravstvenu ustanovu: *Makharadze i Sikharulidze protiv Gruzije*, stavci 100-05.;
- nepostupanje po privremenoj mjeri koju je odredio Sud zbog stvarne opasnosti od mučenja u slučaju izručenja: *Mannai protiv Italije*, stavci 54-57.; *Labsi protiv Slovačke*, stavci 149-51.;
- tajni transfer osobe kojoj prijeto opasnost od zlostavljanja u Uzbekistanu, a u odnosu na koju je privremena mjera bila na snazi: *Abdulkhakov protiv Rusije*, stavci 226-31.;
- prisilni transfer osobe u Tadžikistan kojoj je prijeto stvarni rizik od zlostavljanja i zaobilaženja privremenih mjera: *Savridin Dzhurayev protiv Rusije*, stavci 218-19.; vidi također propust ruskih vlasti da zaštite tadžikistanskog državljanina u svom pritvoru od prisilne repatrijacije u Tadžikistan na način suprotan privremenoj mjeri: *Nizomkhon Dzhurayev protiv Rusije*, stavci 157-59.
- priprema protjerivanja na način da je namjerno stvorena situacija u kojoj bi podnositelj zahtjeva imao velikih poteškoća u podnošenju zahtjeva za privremenu mjeru Sudu : *M.A. protiv Francuske*, stavak 70.

64. Zadaća je Suda provjeriti je li postupljeno sukladno privremenoj mjeri, a država koja smatra da posjeduje dokaze koji bi mogli uvjeriti Sud da privremenu mjeru poništi treba u skladu s tim obavijestiti Sud (*Paladi protiv Moldavije* [VV], stavci 90-92.; *Olaechea Cahuas protiv Španjolske*, stavak 70.; *Groni protiv Albanije*, stavci 181 et seq.).

Sama činjenica da je podnesen zahtjev za primjenu pravila 39. nije dovoljna da obveže državu da prekine izvršenje odluke o izručenju (*Al-Moayad protiv Njemačke* (odluka), stavci 122. et seq.; vidi i obvezu tužene države da surađuje sa Sudom u dobroj vjeri).

Iako se na prigovore na temelju članka 34. ne odnosi uvjet iscrpljenja domaćih pravnih lijekova a Sud je jedini nadležan provjeriti postupanje po privremenoj mjeri, Sud može ocijeniti da je prigovor na temelju članka 34. preuranjen ako je usko povezan s prigovorom o propustu vlasti da zaštite pravo na život u vezi kojeg je postupak pred domaćim sudovima još uvijek u tijeku. (*Ahmet Tung i drugi protiv Turske* (odluka), stavci 141-145.

b. Utvrđivanje činjenica

65. Iako je Sud nadležan za utvrđivanje činjenica, stranke trebaju aktivno surađivati sa Sudom na način da mu dostave sve bitne informacije. Sud može u obzir uzeti ponašanje stranaka kada od njih traži da dostave dokaze (*Irska protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 161).

66. Sud smatra kako postupci u određenim vrstama zahtjeva nisu u svim predmetima prikladni za rigoroznu primjenu načela prema kojemu osoba koja nešto navodi mora taj navod i dokazati, te kako je od najveće važnosti za učinkovit rad sustava pojedinačnih zahtjeva na temelju članka 34. Konvencije da države osiguraju sve potrebne uvjete kako bi omogućile pravilno i učinkovito ispitivanje zahtjeva (*Bazorkina protiv Rusije*, stavak 170.; *Tahsin Acar protiv Turske* [VV], stavak 253.). Ova obaveza zahtijeva da države članice Sudu osiguraju sva potrebna sredstva, bez obzira provodi li on istragu za utvrđivanje činjenica ili izvršava svoje opće dužnosti u vezi s ispitivanjem zahtjeva. Propust vlade da dostavi informacije koje posjeduje bez zadovoljavajućeg objašnjenja ne samo da može dovesti do toga da će Sud vlastitim opažanjem donijeti zaključak o osnovanosti navoda podnositelja zahtjeva, već se može i negativno odraziti na razinu poštovanja obveza tužene države na temelju članka 38. Konvencije

(*ibid.*, stavak 254.; *Imakayeva protiv Rusije*, stavak 200.; *Janowiec i drugi protiv Rusije* [VV], stavak 202.).

67. Tužena Vlada dužna je dostaviti Sudu sve dokaze koje Sud od nje zahtijeva bilo već prilikom prvog komuniciranja zahtjeva Vladi bilo kasnije tijekom postupka (*ibid.*, stavak 203; *Enukidze i Girgvliani protiv Gruzije*, stavak 295.; *Bekirski protiv Bugarske*, stavci 111-13.). Temeljni uvjet je da se traženi materijal dostavi u cijelosti, ako je Sud tako odredio, te da se pruži odgovarajuće obrazloženje za sve materijale koji nedostaju (*Janowiec i drugi protiv Rusije* [VV], stavak 203.). Osim toga, bilo koji traženi materijal mora se dostaviti brzo te u svakom slučaju u roku koji odredi Sud jer značajna i neobrazložena kašnjenja mogu dovesti do toga da Sud utvrdi kako su objašnjenja tužene države neuvjerljiva (*ibid.*).

68. Sud je ranije utvrdio da tužena Vlada nije postupala u skladu sa zahtjevima članka 38. u slučajevima u kojima nije pružila nikakvo objašnjenje zašto je odbila dostaviti tražene dokumente (vidi, primjerice, *Maslova i Nalbiov protiv Rusije*, stavci 128-29.) ili je pružila nepotpune ili izmijenjene kopije, odbijajući dostaviti izvorni dokument na uvid Sudu (vidi, primjerice, *Trubnikov protiv Rusije*, stavci 50-57.).

69. Ako vlada navodi povjerljivost ili brigu za sigurnost kao razlog svog propusta da dostavi traženi materijal, Sud se sam treba uvjeriti da postoje razumni i čvrsti razlozi za postupanje s tim dokumentima kao s tajnama ili povjerljivima (*Janowiec i drugi protiv Rusije* [VV], stavak 205.). U odnosu na nedostavljanje povjerljivog izvješća Sudu: *ibid.*, stavci 207. et seq.; *Nolan i K. protiv Rusije*, stavci 56. et seq.

Glede odnosa između članaka 34. i 38. vidi *Bazorkina protiv Rusije*, stavci 170. et seq. i stavak 175. Članak 34., osmišljen kako bi osigurao djelotvorno ostvarivanje prava na pojedinačni zahtjev, svojevrsan je *lex generalis*, dok članak 38. izričito traži od država da surađuju sa Sudom.

c. Istrage

70. Od tužene države se očekuje i da pomogne u istragama (članak 38.) jer država treba osigurati „potrebna sredstva“ za djelotvorno ispitivanje zahtjeva (*Çakici protiv Turske* [VV], stavak 76). Sprječavanje posjeta za utvrđivanje činjenica predstavlja povredu članka 38. (*Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije*, stavak 504.).

I. Postupovne osnove nedopuštenosti

A. Neiscrpljivanje domaćih pravnih sredstava

Članak 35. stavak 1. Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“1. Sud može razmatrati predmet samo nakon što su iscrpljena sva raspoloživa domaća pravna sredstva, u skladu s općeprihvaćenim pravilima međunarodnog prava . .”

HUDOC ključne riječi

Iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava (35.1.) – Iznimka od iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava (35.1.) – Učinkovito domaće pravno sredstvo (35.1.)

71. Kao što je razvidno iz samog teksta članka 35., ovaj se zahtjev temelji na općenito priznatim pravilima međunarodnog prava. Obveza iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava dio je običajnog međunarodnog prava i kao takva priznata u sudskoj praksi Međunarodnog suda pravde (vidi. na primjer, predmet *Interhandel (Švicarska protiv Sjedinjenih Američkih Država)*, presuda od 21.. ožujka 1959.). Može se naći i u drugim međunarodnim ugovorima iz područja ljudskih prava: Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (članak 41. (1)(c)) i Fakultativnom Protokolu uz njega (članci 2. i 5.(2)(b)); Američkoj konvenciji o ljudskim pravima (članak 46.) i Afričkoj povelji o ljudskim pravima i pravima naroda (članci 50. i 56.(5)). Kao što je Sud primijetio u predmetu *De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije*, država se može odreći koristi pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava, o čemu postoji dugotrajna dobro utvrđena međunarodna praksa (stavak 55.).

72. Namjera je Europskog suda za ljudska prava da bude supsidijaran u odnosu na nacionalne sustave za zaštitu ljudskih prava, te je primjereno da prvenstveno nacionalni sudovi imaju priliku odlučiti o pitanjima koja se tiču usklađenosti domaćeg prava s Konvencijom. (*A, B i C protiv Irske* [VV], stavak 142.). Ako zahtjev ipak nakon toga bude podnesen Strasbourgu, Europski sud bi trebao iskoristiti mišljenja nacionalnih sudova, koji su u izravnom doticaju sa životnim snagama svojih zemalja (*Burden protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 42.).

73. Članak 35. stavak 1. odnosi se samo na domaća pravna sredstva; on ne zahtijeva iscrpljivanje pravnih sredstava u okviru međunarodnih organizacija. Naprotiv, ako podnositelj zahtjeva pokrene postupak pred drugim međunarodnim tijelom, zahtjev može biti odbačen na temelju članka 35. stavka 2. (b) Konvencije. (vidi točku I.E.). Međutim, načelo supsidijarnosti može iziskivati iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava u čijem kontekstu se traži privremena odluka Suda pravde Europske Unije (CJEU) (*Laurus Invest Mađarske KFT i drugi protiv Mađarske* (odluka), stavak 42., gdje je privremena odluka CJEU-a dala smjernice domaćim sudovima glede kriterija koje treba primijeniti u predmetu koji je u tijeku a tiče se navodnog kršenja prava iz članka 1. Protokola 1.). Sud je taj koji treba utvrditi je li neko tijelo po svojoj prirodi domaće ili međunarodno, s obzirom na sve relevantne čimbenike, uključujući pravni značaj toga tijela, instrument njegovog osnivanja, njegovu nadležnost, njegovo mjesto (ako takvo postoji) u postojećem pravnom sustavu i njegovo financiranje (*Jeličić protiv Bosne i Hercegovine* (odluka); *Peraldi protiv Francuske* (odluka)) (vidi točku I.E.).

1. Svrha pravila

74. Logička podloga pravila o iscrpljivanju je pružanje prilike nacionalnim vlastima, prvenstveno sudovima, da spriječe ili isprave navodne povrede Konvencije. Ono se temelji na pretpostavci koja se odražava u članku 13., da će domaći pravni poredak osigurati djelotvorno pravno sredstvo za povrede konvencijskih prava. Ovo je važan vid supsidijarne naravi mehanizama Konvencije (*Selmouni protiv Francuske* [VV], stavak 74.; *Kudfja protiv Poljske* [VV], stavak 152.; *Irašik i drugi protiv Slovačke* (odluka)). Primjenjuje se bez obzira na to da li su odredbe Konvencije prenesene u nacionalno pravo (*Eberhard i M. protiv Slovenije*). Pravilo o iscrpljenju domaćih pravnih sredstava nezaobilazan je dio

funkcioniranja sustava zaštite koji pruža Konvencija i temeljno načelo (*Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV], stavci 69. i 97., *Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor), [VV], stavak 69.).

2. Primjena pravila

a. Fleksibilnost

75. Pravilo o iscrpljivanju prije se može opisati kao zlatno, nego kao u kamen urezano. I Komisija i Sud su često naglašavali potrebu da se to pravilo primjeni uz određeni stupanj fleksibilnosti i bez prekomjernog formalizma, s obzirom na kontekst zaštite ljudskih prava (*Ringeisen protiv Austrije*, stavak 89.; *Lehtinen protiv Finske* (odluka); *Gherghina protiv Rumunjske* (odluka) [VV], stavak 87). Pravilo o iscrpljivanju nije niti apsolutno niti se može automatski primijeniti (*Kozacioglu protiv Turske* [VV], stavak 40.). Na primjer, Sud je odlučio da bi bilo previše formalistički zahtijevati da podnositelji zahtjeva iskoriste pravno sredstvo čije ulaganje od njih ne traži niti najviši sud u zemlji (*D.H. i drugi protiv Republike Češke* [VV], stavci 116-18.). U jednom predmetu Sud je uzeo u obzir kratke rokove koji su podnositeljima određeni za odgovor, naglašavajući „žurbu” u kojoj su morali dostaviti svoje podneske (*Financial Times Ltd i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavci 43-44.). Međutim, korištenje raspoloživih pravnih sredstava u skladu s domaćim postupkom i poštivanje formalnosti predviđenih nacionalnim pravom posebno su važni kad se postavlja pitanje pravne jasnoće i izvjesnosti (*Saghinadze i drugi protiv Gruzije*, stavci 83-84).

76. Iako bi, u načelu, bilo zamislivo prihvatiti sudski spor u javnom interesu koju je pokrenula nevladina organizacija – što je izrijeком predviđeno u domaćem pravu kao sredstvo zaštite interesa veće skupine ljudi – kao oblikom iscrpljenja domaćih pravnih lijekova, parničenje u javnom interesu ne može osloboditi pojedinačnog podnositelja zahtjeva obveze pokretanja vlastitog domaćeg postupka ako to parničenje ne odgovara u potpunosti njegovoj pojedinačnoj situaciji i konkretnim prigovorima (*Kosa protiv Mađarske* (odluka), stavci 55-63., u odnosu na navodnu diskriminaciju romske djece).

b. Poštovanje domaćih pravila i ograničenja

77. Podnositelji se moraju pridržavati primjenjivih pravila i postupaka domaćeg prava, a ako to ne učine vjerojatno je da njihov zahtjev neće ispuniti uvjet predviđen člankom 35. (*Ben Salah Adraqui i Dhaima protiv Španjolske* (odluka); *Merger i Cros protiv Francuske* (odluka); *MPP Golub protiv Ukrajine* (odluka); *Agbovi protiv Njemačke* (odluka); *Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor) [VV], stavci 72. i 80.). Članak 35. stavak 1. nije poštovan kad je žalba odbačena zbog postupovne pogreške podnositelja zahtjeva (*Gafgen protiv Njemačke* [VV], stavak 143.). Kada vlada tvrdi da je podnositelj propustio poštovati domaća pravila (primjerice, pravilo o iscrpljivanju redovnih pravnih lijekova prije ustavne tužbe), sud mora provjeriti jesu li ta pravila prethodno postojeći obvezni pravni uvjeti koji proizlaze iz zakona ili iz ustaljene sudske prakse (*Brincat i drugi protiv Malte*, stavak 69.; *Pop-Ilić i drugi protiv Srbije*, stavak 42.).

Međutim, treba primijetiti da ako žalbeni sud ispita osnovanost zahtjeva čak i kad zahtjev smatra nedopuštenim, takvo postupanje je u skladu s člankom 35. stavkom 1. (*Voggenreiter protiv Njemačke*). Isto vrijedi i u odnosu na podnositelje koji nisu poštovali formu koju propisuje domaće pravo, ako je nadležno tijelo vlasti ispitalo bit zahtjeva (*Vladimir Romanov protiv Rusije*, stavak 52.). Isto vrijedi i za zahtjeve koji su formulirani na vrlo površan način, koji jedva zadovoljavaju pravne formalnosti, kad je sud, iako ukratko, presudio o osnovanosti predmeta (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2)* [VV], stavci 43-45.).

c. Postojanje nekoliko pravnih sredstava

78. Ako je na raspolaganju više od jednog moguće djelotvornog pravnog sredstva, podnositelj treba iskoristiti jedno od njih (*Moreira Barbosa protiv Portugala* (odluka); *Jeličić protiv Bosne i Hercegovine* (odluka); *Karakó protiv Mađarske*, stavak 14.; *Aquilina protiv Malte* [VV], stavak 39. Uistinu, kad je pokušano s jednim pravnim sredstvom, ne traži se korištenje drugog koje ima u biti istu svrhu (*Riad i Idiab protiv Belgije*, stavak 84.; *Kozacioglu protiv Turske* [VV], stavci 40. et seq.; *Micallef protiv Malte* [VV], stavak 58.; *Lagutin i drugi protiv Rusije* stavak 75.; *Nicolae Virgiliu Tanase protiv Rumunjske* [VV] stavak 177.). Podnositelj je taj koji treba odabrati pravno sredstvo koje je najprikladnije za njegov predmet (*O'Keefe protiv Irske* [VV], stavci 110-111., *Nicolae Virgiliu Tanase protiv Rumunjske* [VV], stavak 176., glede podnositeljevog izbora da podnese imovinsko-pravni zahtjev u kaznenom postupku u svojstvu parnične stranke, a ne da pokrene zasebni građanski postupak). Ukratko, ako domaće pravo predviđa više usporednih pravnih sredstava u različitim pravnim područjima, od podnositelja koji je zadovoljstinu zbog navodne povrede Konvencije pokušao ostvariti putem jednog od tih pravnih sredstava nužno se ne zahtijeva da koristi druga sredstva koja u biti imaju istu svrhu (*Jasinskis protiv Latvije*, stavci 50. i 53-54.)

d. Prigovor podnesen u biti

79. Ako je prigovor podnesen „barem u biti”, tada nije potrebno da se u domaćem postupku izričito postavi pitanje nekog konkretnog prava iz Konvencije (*Castells protiv Španjolske*, stavak 32.; *Ahmet Sadik protiv Grčke* stavak 33.; *Fressoz i Roire protiv Francuske* [VV], stavak 38.; *Azinas protiv Cipra* [VV], stavci 40-41.; *Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor) [VV], stavci 72., 79. i 81-82.). To znači da je podnositelj, ako se nije pozvao na neku odredbu Konvencije, morao istaknuti argumente na temelju domaćeg prava s istim ili sličnim učinkom, kako bi domaćim sudovima dao priliku da prvenstveno oni poprave navodnu povredu (*Gafgen protiv Njemačke* [VV], stavci 142., 144. i 146.; *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], stavak 117.; *Karapanagiotou i drugi protiv Grčke*, stavak 29.; *Marić protiv Hrvatske*, stavak 53.; *Portu Juanenea i Sarasola Yarzabal protiv Španjolske*, stavci 62-63.; i, u odnosu na prigovor koji nije podnesen, čak niti neizravno, na najvišoj razini nadležnosti, *Association Les temoins de Jehovah protiv Francuske* (dec.); *Nicklinson i Lamb protiv Ujedinjenje Kraljevine* (dec.), §§ 89-94; *Peacock protiv Ujedinjene Kraljevine* (dec.), stavci 32-41.). Nije dovoljno što je podnositelj zahtjeva možda upotrijebio pravno sredstvo koje je moglo izmijeniti spornu mjeru na drugoj osnovi koja nema veze s prigovorom glede kršenja konvencijskog prava. Prigovor na temelju Konvencije jest taj koji se mora iznijeti na nacionalnoj razini da bi „djelotvorna pravna sredstva” bila iscrpljena (*Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor) [VV], stavak 75.; *Nicklinson i Lamb protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka.), stavak 90.).

Podnositelj zahtjeva nije oslobođen ispunjavanja te pretpostavke čak ni ako su nacionalni sudovi imali mogućnost, ili čak obvezu, po službenoj dužnosti ispitati predmet na temelju Konvencije " (*Van Oosterwijck protiv Belgije*, stavak 39.; *Gaziyeu protiv Azerbajdžana* (odluka.)).

Ukratko, sama činjenica da je podnositelj zahtjeva iznio svoj slučaj pred nadležni sud ne znači sama po sebi ispunjavanje pretpostavki iz članka 35. stavka 1. Konvencije jer čak niti u pravosudnom sustavu u kojem domaći sudovi imaju mogućnost, ili čak obvezu, ispitati predmet po službenoj dužnosti, podnositelji zahtjeva nisu oslobođeni obveze isticanja prigovora pred tim sudovima prije nego što ih potom iznesu pred Sud. Stoga, da bi domaća pravna sredstva bila pravilno iscrpljena, nije dovoljno da povreda Konvencije „proizlazi” iz činjenica predmeta ili podnesaka podnositelja. Umjesto toga, podnositelj zahtjeva mora stvarno iznijeti prigovor o tome (izričito ili u biti) na način koji ne ostavlja sumnju da je prigovor, koji je kasnije podnesen Sudu, stvarno bio istaknut na domaćoj razini (*Peacock protiv Ujedinjene kraljevine*) (odluka), stavak 38.).

e. Postojanje i prikladnost

80. Podnositelji su dužni iscrpiti samo domaća pravna sredstva raspoloživa u teoriji i praksi u relevantno vrijeme i koja mogu sami izravno koristiti - dakle, koja su dostupna, mogu pružiti zadovoljštinu u odnosu na njihove prigovore i nude razumne izgleda za uspjeh (*Sejdovic protiv Italije* [VV], stavak 46.; *Paksas protiv Litve* [VV], stavak 75.; daljnja razmatranja Suda vidi također a u predmetu *S.A.S. protiv Francuske* [VV], stavak 61., o razumnim izgledima za uspjeh revizije na temelju članka 9. Konvencije).

81. Ne trebaju se iskoristiti diskrecijska niti izvanredna pravna sredstva, kojima se, na primjer, traži da sud preispita svoju odluku (*Qsnar protiv Turske* (odluka.); *Prystavska protiv Ukrajine* (odluka)), niti tražiti ponavljanje postupka, osim u posebnim okolnostima, primjerice, kada je u domaćem pravu utvrđeno da takav zahtjev uistinu predstavlja učinkovito pravno sredstvo (*K.S. i K.S. AG protiv Švicarske*, odluka Komisije; *Shibendra Dev protiv Švedske* (odluka), stavci 41-43., 45. i 48.), ili kada je ukidanje pravomoćne presude jedini način na koji tužena država može ispraviti stvar u domaćem pravnom poretku (*Kiiskinen i Kovalainen protiv Finske* (odluka); *Nikula protiv Finske* (odluka.); *Dinchev protiv Bugarske* (odluka), stavci 27-29.). Slično tome, žalba višem tijelu vlasti ne predstavlja djelotvorno pravno sredstvo (*Horvat protiv Hrvatske*, stavak 47.; *Hartman protiv Republike Češke*, stavak 66.); a to nije niti pravno sredstvo koje nije izravno dostupno podnositelju, već čije podnošenje ovisi o diskrecijskoj ocjeni posrednika (*Tanase protiv Moldavije*, [VV], stavak 122.). Glede djelotvornosti žalbe koju u načelu ne treba iscrpiti (pučki pravobranitelj) u konkretnom predmetu, vidi obrazloženje u presudi *Egmez protiv Cipra*, stavci 66-73. Konačno, domaće pravno sredstvo koje nije vezano uz konkretan rok, te stoga stvara neizvjesnost, ne može se smatrati djelotvornim (*Williams protiv Ujedinjene Kraljevine*, (odluka) i predmeti citirani u tom predmetu; *Nicholas protiv Cipra*, stavci 38-39.).

82. Zahtjeva li članak 35. stavak 1. Konvencije podnošenje pojedinačnog zahtjeva Ustavnom sudu uvelike ovisi o posebnim značajkama pravnog sustava tužene države i opsega nadležnosti njezinog Ustavnog suda. (*Uzun protiv Turske* (odluka), stavci 42-71. i predmeti citirani u tom predmetu). Prema tome, u državi u kojoj je ta nadležnost ograničena na ocjenu ustavnosti zakonskih odredbi i njihovu usklađenost s odredbama akta više pravne snage, podnositelji su dužni podnijeti tužbu Ustavnom sudu samo ako osporavaju odredbu statuta ili propisa koja je sama po sebi u suprotnosti s Konvencijom (*Grišankova i Grišankovs protiv Latvije* (odluka.); *Liepajnieks protiv Latvije* (odluka)). Međutim, to neće biti djelotvorno pravno sredstvo u slučaju kada podnositelj zahtjeva samo prigovara zbog pogrešne primjene ili tumačenja statuta ili propisa koji nisu sami po sebi neustavni (*Smirnov protiv Rusije* (odluka); *Szott-Medynska i drugi protiv Poljske* (odluka); *Petrova protiv Latvije*, stavci 69-70.). Sud je također uzeo u obzir je li se pojedinačni prigovor Ustavnom sudu s vremenom razvio na način da bi se moglo smatrati da će pružiti primjerenu zadovoljštinu glede određenog prigovora, (*Ridić i drugi protiv Srbije*, stavci 68-74., glede neizvršenja presuda koje se tiču društava u vlasništvu države/društvenom vlasništvu) te hoće li takav pravni lijek, koji je, u načelu, djelotvoran, biti učinkovit i u praksi, zbog trajanja takvog postupka (*Story i drugi protiv Malte*, stavci 82-85., u pogledu prigovora na zatvorske uvjete na temelju članka 3. Konvencije).

83. Kad je podnositelj koristio pravno sredstvo koje Sud smatra neodgovarajućim, vrijeme koje mu je za to trebalo neće prekinuti tijekom šestomjesečnog roka, što može dovesti do odbacivanja zahtjeva kao nepravovremenog (*Rezgui protiv Francuske* (odluka), *Prystavska protiv Ukrajine* (odluka)).

f. Dostupnost i djelotvornost

84. Postojanje pravnih sredstava mora biti dovoljno izvjesno ne samo u teoriji nego i u praksi. Kad se odlučuje ispunjava li neko određeno pravno sredstvo uvjete dostupnosti i djelotvornosti, treba uzeti u obzir konkretne okolnosti pojedinačnog predmeta (vidi točku 4. u daljnjem tekstu). Stav koji su zauzeli domaći sudovi mora biti dovoljno ustaljen u nacionalnom pravnom poretku. Sud je tako presudio da obraćanje višem sudu prestaje biti „djelotvorno” zbog neusklađenosti sudske prakse tog suda, sve dok takva neusklađenost postoji (*Ferreira Alves protiv Portugala (br. 6)*, stavci 27-29.).

85. Primjerice, Sud je smatrao da, kada podnositelj zahtjeva prigovara zbog uvjeta u pritvoru nakon što

je pušten iz pritvora, pravno sredstvo koje omogućuje naknadu koje je dostupno i dovoljno – to jest, ono koje nudi razumne izgleda za uspjeh – je sredstvo koje se mora iskoristiti u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije (*Lienhardt protiv Francuske* (odluka); *Rhazali i drugi protiv Francuske* (odluka); *Ignats protiv Latvije* (odluka)). Međutim, ako je podnositelj zahtjeva u pritvoru u vrijeme podnošenja zahtjeva, pravno sredstvo mora moći spriječiti navedenu situaciju koja traje kako bi bilo djelotvorno (*Torreggiani i drugi protiv Italije*, stavak 50.; *Neshkov i drugi protiv Bugarske*, stavci 181. i 192-93.; *Vasilescu protiv Belgije*, stavci 70. i 128.).

86. Kada podnositelj zahtjeva nastoji spriječiti vlastito udaljenje iz države ugovornice zbog navodnog rizika od kršenja članaka 2. ili 3. u trećoj zemlji, pravno sredstvo će biti djelotvorno samo ako ima odgodni učinak. Suprotno tome, ako pravno sredstvo ima odgodni učinak, od podnositelja zahtjeva se obično zahtijeva da iscrpi to sredstvo. Sudsko preispitivanje, kada je dostupno i kada podnošenje zahtjeva za sudsko preispitivanje djeluje kao prepreka udaljenju, mora se smatrati djelotvornim pravnim sredstvom koje će, u načelu, podnositelj zahtjeva morati iscrpiti prije podnošenja zahtjeva Sudu ili podnošenja zahtjeva za privremenu mjeru u skladu s pravilom 39. Poslovnika Suda kako bi odgodio udaljenje. (*N.A. protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 90.; *A.M. protiv Francuske*, stavci 64. i 79.).

87. Može li se otvaranje pitanja tajnog nadzora u kaznenom postupku smatrati djelotvornim pravnim sredstvom u odnosu na prigovor na temelju članka 8. ovisit će o okolnostima predmeta. Iako su kazneni sudovi mogli razmatrati pitanja poštenosti prihvaćanja dokaza u kaznenom postupku, Sud je utvrdio da nisu mogli pružiti djelotvorno pravno sredstvo ako im nije bilo omogućeno da se bave suštinom prigovora na temelju članka 8. da miješanje nije bilo „u skladu sa zakonom” ili „nužno u demokratskom društvu” ili da pruže odgovarajuću zadovoljštinu u odnosu na taj prigovor (*Zubkov i drugi protiv Rusije*, stavak 88.).

88. Sud mora realno sagledati ne samo formalna pravna sredstva dostupna u domaćem pravnom sustavu, veći opći pravni i politički kontekst u kojemu ona djeluju, kao i osobne okolnosti podnositelja (*Akdivar i drugi protiv Turske*, stavci 68-69.; *Khashiyev i Akayeva protiv Rusije*, stavci 116-117.; *Chiragov i drugi protiv Armenije* [VV], stavak 119.; *Sargsyan protiv Azerbajdžana* [VV], stavci 117-119). Mora ispitati je li, s obzirom na sve okolnosti predmeta, podnositelj učinio sve što bi se od njega moglo razumno očekivati, kako bi iscrpio domaća pravna sredstva (*D.H. i drugi protiv Republike Češke* [VV], stavci 116-122.). Primjerice, podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva ako nije iskoristio pravno sredstvo – koje se ne može smatrati očigledno uzaludnim – predloženo od strane domaćeg suda koji ga je uputio koje konkretne korake treba dalje poduzeti. (*P. protiv Ukrajine* (odluka), stavci 52-55.). U slučaju kada je izvršenje presude kojom je naloženo hitno preseljenje bilo odgođeno i provedeno nakon propisanog roka, tužba za naknadu štete protiv države u svrhu prigovora zbog dugotrajnog neizvršenja presude može se smatrati djelotvornim pravnim sredstvom čak i ako je presuda bila izvršena nakon što je zahtjev podnesen Sudu (*Bouhamla protiv Francuske* (odluka), stavci 35-44.).

89. Treba primijetiti da granice, činjenične ili pravne, nisu, *per se*, prepreka iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava. Opće je pravilo da podnositelji koji žive izvan nadležnosti države ugovornice nisu izuzeti od obveze iscrpljenja domaćih pravnih sredstava unutar te države, bez obzira na praktične poteškoće ili njihovo razumljivo osobno oklijevanje (*Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV], stavci 98. i 101., koji se tiču podnositelja koji se nisu dragovoljno podvrgnuli nadležnosti tužene države).

3. Granice primjene pravila

90. Prema „općenito priznatim pravilima međunarodnog prava“, mogu postojati posebne okolnosti koje podnositelja oslobađaju obveze iskorištavanja dostupnih domaćih pravnih sredstava (*Sejdovic protiv Italije* [VV], stavak 55.) (i vidi točku 4.dolje).

Ovo je pravilo primjenjivo i kad se utvrdi da postoji upravna praksa koja se sastoji od ponavljanja radnji nespojivih s Konvencijom, koju državne vlasti službeno toleriraju, a koja je takve naravi da domaći postupak čini uzaludnim ili nedjelotvornim (*Aksoy protiv Turske*, stavak 52; *Gruzija protiv Rusije (I)* [VV], stavci 125-159.).

U predmetima u kojima bi u praksi bilo nerazumno od podnositelja tražiti da iskoristi neko određeno

pravno sredstvo, te bi to predstavljalo nerazmjernu prepreku djelotvornom ostvarivanju prava na pojedinačni zahtjev temeljem članka 34. Konvencije, Sud zaključuje da podnositelj ne mora ispuniti taj zahtjev (*Veriter protiv Francuske*, stavak 27.; *Gaglione i drugi protiv Italije*, stavak 22.; *M.S. protiv Hrvatske* (br. 2), stavci 123-125.).

Izricanje novčane kazne na osnovi ishoda žalbe, kad nije ukazano na nikakvu zlouporabu postupka, isključuje ovo pravno sredstvo iz kruga onih koja treba iscrpiti (*Prencipe protiv Monaca*, stavci 95-97.).

U situacijama kada se legitimno posumnja u nepristranost suca na temelju članka 6. Konvencije, podnositelj zahtjeva možda neće morati tražiti izuzeće suca već će se sudac sam morati izuzeti iz rada na predmetu kada to nacionalno pravo zahtijeva. (*Skrli protiv Hrvatske**, stavci 43-45. i predmeti citirani u tom predmetu).

U pravilu, uvjet iscrpljenja domaćih pravnih sredstava, uključujući mogućnost ponavljanja postupka, ne primjenjuje se na zahtjeve za pravednu naknadu podnesene na temelju članka 41. Konvencije (*Jalloh protiv Njemačke* [VV], stavak 129.; *S.L. i J.L. protiv Hrvatske* (pravedna naknada), stavak 15.).

4. Raspodjela tereta dokaza

91. Kad Vlada tvrdi da nisu iscrpljena domaća pravna sredstva, ona snosi teret dokazivanja da podnositelj nije iskoristio pravno sredstvo koje je i djelotvorno i dostupno (*Dalia protiv Francuske*, stavak 38.; *McFarlane protiv Irske* [VV], stavak 107.; *Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor) [VV], stavak 77.). Dostupnost svakog takvog pravnog sredstva mora biti dovoljno izvjesna i u pravu i u praksi (*Vernillo protiv Francuske*). Stoga osnova pravnog sredstva mora biti jasna u domaćem pravu (*Scavuzzo- Hager i drugi protiv Švicarske* (odluka); *Norbert Sikorski protiv Poljske*, stavak 117.; *Surmeli protiv Njemačke* [VV], stavci 110-112.). To pravno sredstvo mora omogućiti zadovoljštinu u odnosu na podnositeljeve prigovore, te mora nuditi razumne izgleda za uspjeh (*Scoppola protiv Italije* (br. 2) [VV], stavak 71.; *Magyar Keresztesy Mennonita Egyház i drugi protiv Mađarske*, stavak 50.; *Karacsony i drugi protiv Mađarske* [VV], stavci 75-82). Primjerice, u području nezakonite primjene sile od strane predstavnika države, tužba koja vodi samo do naknade štete nije djelotvorno pravno sredstvo za prigovore na temelju materijalnog i postupovnog aspekta članaka 2. i 3. Konvencije (*Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], stavci 227. i 234.; *Jorgensen i drugi protiv Danske* (odluka), stavci 52-53.; vidi, suprotno tomu, predmete o nesavjesnom liječenju, kada je Sud prihvatio ili tražio od podnositelja da koriste pravna sredstva u skladu s građanskim ili upravnim pravom radi dobivanja zadovoljštine, *Lopes de Sousa Fernies protiv Portugala* [VV], stavci 137-138.; *V.P. protiv Estonije* (odluka), stavci 52-61.; *Dumpe protiv Latvije* (odluka), stavci 55-76.; vidi također, radi usporedbe, predmete koji se tiču navodnog propusta države da osigura zaštitu imovine u kontekstu opasnih industrijskih aktivnosti, primjerice predmet glede eksplozije rafinerije nafte koja je rezultirala štetom na imovini, *Kurşun protiv Turske*, stavci 118-132.). Način korištenja i dostupnost pravnog sredstva za koje se tvrdi da postoji, uključujući njegov opseg i primjenu, moraju biti jasno određeni i potvrđeni ili nadopunjeni praksom ili sudskom praksom (*Mikolajova protiv Slovačke*, stavak 34.). To se primjenjuje čak i u kontekstu sustava nadahnutog običajnim pravom (eng. common law) s pisanim ustavom koji implicira postojanje prava na koje se poziva podnositelj (*McFarlane protiv Irske* [VV], stavak 117. u kojemu se radilo o pravnom sredstvu dostupnom u teoriji gotovo dvadeset pet godina, ali nikada korištenom).

Jasno je kako će tvrdnje Vlade imati veću težinu ako dostavi primjere iz nacionalne sudske prakse (*Andrašik i drugi protiv Slovačke* (odluka); *Di Sante protiv Italije* (odluka); *Giummarra i drugi protiv Francuske* (odluka); *Paulino Tomas protiv Portugala* (odluka); *Johtti Sappmelaccat Ry i drugi protiv Finske* (odluka); *Parrillo protiv Italije* [VV], stavci 87-105.; *P. protiv Ukrajine* (odluka), stavak 53.). Iako bi vlada obično trebala moći prikazati praktičnu djelotvornost nekog pravnog sredstva primjerima iz domaće sudske prakse, Sud prihvaća da to može biti teže u malim sudovima, gdje broj predmeta određene vrste može biti manji nego u većim nadležnostima (*Aden Ahmed protiv Malte*, stavak 63.; *M.N. i drugi protiv San Marina*, stavak 81.).

Odluke koje Vlada citira trebaju u načelu biti donesene prije nego što je zahtjev podnesen Sudu (*Norbert Sikorski protiv Poljske*, stavak 115., *Dimitar Yanakiev protiv Bugarske* (br. 2), stavci 53. i 61.), i biti relevantne za taj predmet (*Sakhnovskiy protiv Rusije* [VV], stavci 43-44.); vidi, međutim, načela (u

daljnjem tekstu) koja se odnose na stvaranje novog pravnog sredstva dok je postupak u tijeku pred Sudom.

92. Kad Vlada tvrdi da se podnositelj pred nacionalnim sudovima mogao izravno pozvati na Konvenciju, ona će stupanj izvjesnosti takvog pravnog sredstva morati dokazati konkretnim primjerima (*Slavgorodski protiv Estonije* (odluka)). Isto vrijedi i za pravno sredstvo za koje se tvrdi da se izravno temelji na određenim općim odredbama nacionalnog Ustava (*Kornakovs protiv Latvije*, stavak 84).

93. Sud je bio skloniji prihvatiti ove argumente ako je nacionalni zakonodavac uveo konkretno pravno sredstvo za rješavanje prekomjerne duljine sudskog postupka (*Brusco protiv Italije* (odluka); *Slaviček protiv Hrvatske* (odluka)). See also *Scordino protiv Italije* (br. 1) [VV], stavci 136-148. Nasuprot tome, usporedi s predmetom *Merit protiv Ukrajine*, stavak 65.

94. Nakon što Vlada dokaže da je podnositelj imao na raspolaganju odgovarajuće i djelotvorno pravno sredstvo, podnositelj treba dokazati slijedeće:

- da je to pravno sredstvo uistinu iskorišteno (*Grasser protiv Njemačke* (odluka)); ili
- da je to pravno sredstvo u konkretnim okolnostima predmeta iz nekog razloga neodgovarajuće i nedjelotvorno (*Selmouni protiv Francuske* [VV], stavak 76.; *Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor) [VV], stavak 77.; *Gherghina protiv Rumunjske* (odluka) [VV], stavak 89.; *Joannou protiv Turske*, stavci 86-87. i stavci 94-106.) - na primjer, u slučaju prekomjernog odugovlačenja u provođenju istrage (*Radio France i drugi protiv Francuske* (odluka), stavak 34.), ili da se radi o pravnom sredstvu koje je inače dostupno, kao što je na primjer revizija, ali koje, u svjetlu stava zauzetog u sličnim predmetima, u okolnostima konkretnog predmeta nije bilo djelotvorno (*Scordino protiv Italije* (odluka); *Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije*, stavci 26-27.), čak i kad se radi o novijim odlukama (*Gas i Dubois protiv Francuske* (odluka)). Isto vrijedi ako podnositelj zahtjeva nije mogao podnijeti zahtjev izravno dotičnom sudu (*Tanase protiv Moldavije* [VV], stavak 122. U određenim posebnim okolnostima se u sličnim situacijama može naći više podnositelja, od kojih neki nisu podnijeli svoje zahtjeve sudu o kojem govori Vlada, što nisu ni morali učiniti jer se u praksi pokazalo da je domaće pravno sredstvo koje su drugi podnositelji iskoristili bilo nedjelotvorno, pa bi takvo bilo i u njihovim predmetima (*Vasilkoski i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavci 45-46.; *Laska i Lika protiv Albanije*, stavci 45-48.). To se, međutim, primjenjuje samo iznimno (usporedi *Saghinadze i drugi protiv Gruzije*, stavci 81-83.); ili
- da su postojale posebne okolnosti koje su podnositelja oslobodile obveze ispunjenja tog zahtjeva (*Akdivar i drugi protiv Turske* [VV], stavci 68-75.; *Sejdovic protiv Italije* [VV], stavak 55. i *Veriter protiv Francuske**, stavak 60.).

95. Jedna takva okolnost mogla bi nastati kad nacionalne vlasti, suočene s ozbiljnim navodima o nepropisnom ponašanju ili nanošenju štete od strane predstavnika države, ostanu potpuno pasivne, te, na primjer, ne provedu istragu ili ne ponude pomoć. U takvim se okolnostima može reći da se teret dokaza ponovno prebacuje, tako da sada tužena država mora dokazati što je poduzela kao odgovor na opseg i težinu pitanja koja su predmet prigovora (*Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV], stavak 70.)

96. Puke dvojbe podnositelja glede djelotvornosti konkretnog pravnog sredstva neće ga osloboditi obveze da ga iskoristi (*Epözdemir protiv Turske* (odluka); *Milošević protiv Nizozemske* (odluka); *Pellegriti protiv Italije** (odluka); *MPP Golub protiv Ukrajine* (odluka); *Vučković i drugi protiv Srbije* (prethodni prigovor) [VV], stavci 74. i 84.; *Zihni protiv Turske* (odluka), stavci 23. i 29-30., u pogledu podnositeljeve zabrinutosti o nepristranosti sudaca Ustavnog suda. Suprotno tome, u interesu je podnositelja da svoj zahtjev podnese odgovarajućem sudu, kako bi mu dao priliku da postojeća prava razvije kroz svoju ovlast tumačenja (*Ciupercescu protiv Rumunjske**, stavak 169.). U pravnom sustavu koji predviđa ustavnu zaštitu temeljnih prava oštećeni pojedinac dužan je testirati opseg te zaštite, i domaćim sudovima dati priliku da ta prava razviju tumačenjem (*A, B i C protiv Irske* [VV], stavak 142.;

Vučković i drugi protiv Srbije (prethodni prigovor) [VV], stavak 84.). Ali, kad predloženo pravno sredstvo u stvari ne nudi razumne izgleda za uspjeh, na primjer u svjetlu utvrđene domaće sudske prakse, tada činjenica da ga podnositelj nije iskoristio nije nikakva prepreka za dopuštenost zahtjeva (*Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije*, stavak 27.; *Carson i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 58.).

5. Postupovni aspekti

97. O tome je li podnositelj poštivao zahtjev iscrpljivanja domaćih pravnih sredstva u pravilu se odlučuje s obzirom na datum kada je zahtjev podnesen Sudu (*Baumann protiv Francuske**, stavak 47.), uz iznimke koje mogu biti opravdane osobitim okolnostima predmeta (vidi točku 6. u daljnjem tekstu). To se, u načelu, primjenjuje na zahtjeve za izvanrednu mjeru na temelju pravila 39. Poslovnika Suda, koji se mogu podnijeti Sudu prije podnošenja formalnog zahtjeva (*A.M. protiv Francuske*, stavci 65. i 68.). No Sud ipak prihvaća da do posljednje faze korištenja tih pravnih sredstava može doći kratko nakon podnošenja zahtjeva, ali prije utvrđenja o dopuštenosti (*Karoussiotis protiv Portugala**, stavak 57.; *Cestaro protiv Italije*, stavci 147-148., kad je podnositelj svoj zahtjev podnio Sudu u pogledu članka 3. Konvencije ne čekavši presudu kasacijskog suda, koja je donesena godinu i osam mjeseci kasnije; *A.M. protiv Francuske*, stavci 66. i 80., kada se jedini stadij u kojem se može osigurati mjera s odgovornim učinkom – zahtjev za azilom – dostigao nakon podnošenja zahtjeva Sud).

98. Kada tužena država namjerava prigovoriti da nisu iscrpljena domaća pravna sredstva, ona to treba učiniti u svom pisanom ili usmenom očitovanju o dopuštenosti zahtjeva, u mjeri u kojoj joj to karakter tog prigovora i okolnosti dozvoljavaju, iako mogu postojati iznimne okolnosti koje ju oslobađaju te obveze (vidi *Mooren protiv Njemačke* [VV], stavci 57-59. i predmete na koje se upućuje u tom predmetu.; *Svinarenko i Slydanev protiv Rusije* [VV], stavci 79-83.; *Blokhin protiv Rusije* [VV], stavci 96-98.; vidi također pravilo 55. Poslovnika Suda). U ovom stadiju postupka, kada je tužena država obaviještena o zahtjevu, a nije postavila pitanje neiscrpljivanja pravnih lijekova, Sud to pitanje ne može preispitati na vlastitu inicijativu. Država mora uložiti izričit prigovor o nedopuštenosti zahtjeva zbog propusta iscrpljenja domaćih pravnih sredstava (*Navalnyy protiv Rusije* [VV], stavci 60-61., kada je tužena država samo usputno spomenula dok je govorila o osnovanosti prigovora da podnositelj nije osporio sporne mjere u domaćim postupcima; *Liblik i drugi protiv Estonije**, stavak 114., kada je država navela druge pravne lijekove dostupne podnositeljima, ali nije uložila prigovor neiscrpljenja domaćih pravnih sredstava. Sud može ponovno razmotriti odluku o proglašenju nekog zahtjeva dopuštenim, čak i stadiju razmatranja osnovanosti zahtjeva i podložno Pravilu 55. Poslovnika (*O'Keeffe protiv Irske* [VV], stavak 108.; *Muršić protiv Hrvatske* [VV], stavak 69.; *Merabishvili protiv Gruzije*, [VV], stavak 214.).

99. Nije neuobičajeno da se prigovor neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava spoji s pitanjem osnovanosti zahtjeva, osobito u predmetima koji se tiču postupovnih obveza ili jamstava, na primjer, kod zahtjeva koji se odnose na:

- postupovni vid članka (*Dink protiv Turske*, stavci 56-58.; *Oruk protiv Turske*, stavak 35.; *Nicolae Virgiliu Tanase protiv Rumunjske* [VV], stavci 103-104.);
- postupovni vid članka (*Husayn (Abu Zubaydah) protiv Poljske*, stavak 337.; *Al Nashiri protiv Poljske*, stavak 343.);
- članak 5. (*Margaretić protiv Hrvatske*, stavak 83.);
- članak 6. (*Scoppola protiv Italije (br. 2.)* [VV], stavak 126);
- članak 8. (*A, B i C protiv Irske* [VV], stavak 155; *Konstantinidis protiv Grčke*, stavak 31.);
- Article 13. (*Surmeli protiv Njemačke* [VV], stavak 78; *M.S.S. protiv Belgije i Grčke* [VV], stavak 336.);

- članak 1. Protokola br. 1 (*S.L. i J.L. protiv Hrvatske*, stavak 53.; *Joannou protiv Turske*, stavak 63.).

6. Stvaranje novih pravnih sredstava

100. Ocjena jesu li iscrpljena domaća pravna sredstva u pravilu se daje s obzirom na stanje postupka na dan kada je zahtjev podnesen Sudu. Međutim, nakon stvaranja novih pravnih sredstava ovo je pravilo podložno iznimkama (vidi *Igyer protiv Turske* (odluka), stavci 72. et seq.). Sud je odstupio od ovog pravila, osobito u predmetima u vezi duljine postupka (*Predil Anstalt protiv Italije** (odluka); *Bottaro protiv Italije** (odluka); *Andrašik i drugi protiv Slovačke* (odluka); *Nogolica protiv Hrvatske* (odluka); *Brusco protiv Italije* (odluka); *Korenjak protiv Slovenije* (odluka), stavci 66-71; *Techniki Olympiaki A.E. protiv Grčke* (odluka)) ili u predmetima u vezi novog pravnog sredstva za naknadu štete nastale miješanjem u vlasnička prava (*Charzynski protiv Poljske* (odluka); *Michalak protiv Poljske* (odluka); *Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV]); o ili neizvršenja domaćih presuda (*Nagovitsyn i Nalgiyev protiv Rusije* (odluka), stavci 36-40; *Balan protiv Moldavije* (odluka)); ili prenapučenosti zatvora (*tatak protiv Poljske* (odluka); *Stella i drugi protiv Italije* (odluka), stavci 42-45.).

Sud uzima u obzir djelotvornost i dostupnost naknadno uvedenih pravnih sredstava (*Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV], stavak 88). Za predmet u kojem novo pravno sredstvo nije djelotvorno u konkretnom slučaju, vidi *Parizov protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavci 41-47.; za predmet u kojemu je novo ustavnopravno sredstvo djelotvorno vidi *Cvetković protiv Srbije*, stavak 41.

Vezano uz datum od kojega je pošteno tražiti od podnositelja da koristi pravno sredstvo koje je kao novo ugrađeno u pravosudni sustav neke države nakon promjene sudske prakse, Sud je smatrao kako ne bi bilo pošteno zahtijevati iscrpljivanje takvog novog pravnog sredstva bez davanja razumnog roka pojedincima da se upoznaju sa sudskom odlukom (*Broca i Texier-Micault protiv Francuske*, stavak 20.). Opseg "razumnog roka" ovisi o okolnostima svakog pojedinog predmeta, ali Sud je općenito utvrdio da on iznosi oko šest mjeseci (*ibid.*; *Depauw protiv Belgije* (odluka);); *Yavuz Selim Guler protiv Turske*, stavak 26.). Primjerice, u predmetu *Leiro Da Silva protiv Luksemburga*, stavak 50., razdoblje je iznosilo osam mjeseci od donošenja domaće odluke u pitanju te tri i pol mjeseca od njezine objave. Vidi također *McFarlane protiv Irske* [VV], stavak 117.; za novo pravno sredstvo uvedeno nakon pilot (ogledne) presude: *Fakhretdinov i drugi protiv Rusije* (odluka), stavci 36-44.; a za odstupanje od domaće sudske prakse: *Scordino protiv Italije (br. 1)* [VV], stavak 147.

Sud je u predmetima *Scordino protiv Italije (br. 1)* [VV] i *Cocchiarella protiv Italije* [VV] uputio na značajke koje mora imati domaće pravno sredstvo da bi bilo djelotvorno u predmetima koji se odnose na duljinu postupka (vidi također i noviji predmet *Vassilios Athanasiou i drugi protiv Grčke**, stavci 54-56.). U pravilu ne treba iscrpiti pravno sredstvo koje nema preventivni ili kompenzacijski učinak u odnosu na duljinu postupka (*Puchstein protiv Austrije*, stavak 31.). Pravni lijek koji se odnosi na duljinu postupka naročito mora funkcionirati bez prekomjernih odugovlačenja i osigurati odgovarajuću razinu zadovoljštine (*Scordino protiv Italije (br. 1)* [VV], stavci 195. i 204-07.).

101. Kad Sud utvrdi postojanje strukturnih ili općenitih nedostataka u domaćem pravu ili praksi, on od države može zatražiti ispitivanje situacije i, ako je to potrebno, poduzimanje djelotvornih mjera kojima će spriječiti podnošenje predmeta iste vrste Sudu (*Lukenda protiv Slovenije*, stavak 98.). Sud može zaključiti da država treba promijeniti postojeći domet pravnih lijekova ili dodati nove kako bi osigurala uistinu djelotvornu zadovoljštinu za povrede konvencijskih prava (vidi, na primjer, pilot presude u predmetima *Xenides-Arestis protiv Turske*, stavak 40. i *Burdov protiv Rusije (br. 2)*, stavci 42., 129. et seq. i 140.). Posebnu pozornost treba posvetiti potrebi da se osiguraju djelotvorna domaća pravna sredstva (vidi pilot presudu u predmetu *Vassilios Athanasiou i drugi protiv Grčke**, stavak 41.).

Kad je tužena država uvela novo pravno sredstvo, Sud će ispitati je li ono djelotvorno (na primjer, *Robert Lesjak protiv Slovenije*, stavci 34-55.; *Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV], stavak 87.; *Xynos protiv Grčke*, stavci 37. i 40-51.; *Preda i drugi protiv Rumunjske*, stavci 118-133.). To će učiniti ispitivanjem okolnosti svakog predmeta; njegov zaključak o učinkovitosti novog zakonodavnog okvira mora se temeljiti na njegovoj praktičnoj primjeni (*Nogolica protiv Hrvatske* (odluka); *Rutkowski i drugi protiv Poljske*, stavci 176-186.). Međutim, niti činjenica da sudska ili upravna praksa još nije nastala u

pogledu primjene tog okvira, niti rizik da postupak može potrajati dosta vremena ne mogu sami po sebi učiniti novo pravno sredstvo neučinkovitim (*Nagovitsyn i Nalgiyev protiv Rusije* (odluka), stavak 30.).

102. Ako Sud utvrdi da je novo pravno sredstvo učinkovito, to znači da su ostali podnositelji zahtjeva u sličnim predmetima dužni iskoristiti to novo pravno sredstvo, ako za podnošenje nije protekao prekluzivni rok. Proglasio je takve zahtjeve nedopuštenim temeljem članka 35. stavka 1., čak i ako su bili podneseni prije stvaranja novog pravnog sredstva (*Grzinčič protiv Slovenije*, stavci 102-10.; *Igyer protiv Turske* (odluka), stavci 74. et seq.); *Stella i drugi protiv Italije* (odluka), stavci 65-68.; *Preda i drugi protiv Rumunjske*, stavci 134-42.; *Muratovic protiv Srbije* (odluka), stavci 17-20.).

Ovo se odnosi na domaća pravna sredstva koja su postala dostupna nakon što su zahtjevi već bili podneseni. Pri ocjenjivanju jesu li postojale iznimne okolnosti zbog kojih su podnositelji morali iskoristiti takvo pravno sredstvo osobito će se uzeti u obzir narav novih domaćih propisa i kontekst u kojemu su uvedeni (*Fakhretdinov i drugi protiv Rusije* (odluka), stavak 30.). U ovom je predmetu Sud presudio da djelotvorno domaće pravno sredstvo, uvedeno nakon pilot presude u kojoj je Sud naložio uvođenje takvog pravnog sredstva, treba iskoristiti prije nego što podnositelji podnesu zahtjev Sudu.

Sud je istaknuo da je spreman promijeniti svoj pristup u pogledu potencijane djelotvornosti pravnog sredstva uvedenog nakon pilot presude ako praksa domaćih tijela dugoročno pokaže da novi propisi nisu primijenjeni na način sukladan s pilot presudom i Konvencijskim standardima općenito (*Muratovic protiv Srbije* (odluka), stavci 17-20.).

Sud je i pobliže odredio uvjete za primjenu članka 35. stavka 1. prema danu podnošenja zahtjeva (*Fakhretdinov i drugi protiv Rusije* (odluka), stavci 31-33.; vidi također *Nagovitsyn i Nalgiyev protiv Rusije* (odluka), stavci 29. et seq. i 42.).

B. Nepoštivanje roka od šest mjeseci

Članak 35. stavak 1 Konvencije - Uvjeti dopuštenosti

“1. Sud može razmatrati predmet . . . unutar razdoblja od šest mjeseci od dana donošenja konačne odluke.”

HUDOC ključne riječi

Razdoblje od šest mjeseci(35.1) – konačna domaća odluka (35.1) – trajna situacija (35.1)

1. Svrha pravila

103. Osnovna svrha pravila o šest mjeseci je održavanje pravne sigurnosti osiguravanjem da će se pitanja postavljena temeljem Konvencije ispitati u razumnom roku te spriječiti da vlasti i druge zainteresirane osobe budu u stanju nesigurnosti kroz dugo vremensko razdoblje (*Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], stavak 258.; *Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala* [VV], stavak 129.). Ono također potencijalnom podnositelju zahtjeva daje vremena da razmisli hoće li podnijeti zahtjev i, ako je to slučaj, da odluči o konkretnim prigovorima i argumentima koje će iznijeti, te olakšava utvrđivanje činjeničnog stanja u predmetu, budući da s prolaskom vremena svako pošteno ispitivanje iznesenih pitanja postaje problematično (*Sabri Güneş protiv Turske* [VV], stavak 39.).

104. To pravilo označava vremensko ograničenje nadzora kojeg izvršava Sud te ukazuje, i pojedincima i državnim vlastima, na razdoblje nakon kojega takav nadzor više nije moguć. Ono odražava želju Visokih ugovornih stranaka za sprječavanjem stalnog dovođenja u pitanje prošlih presuda te predstavlja legitimnu brigu za red, stabilnost i mir (*Idalov protiv Rusije* [VV], stavak 128.; *Sabri Güneş protiv Turske* [VV], stavak 40.; *Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala* [VV], stavak 129.).

105. Pravilo o šest mjeseci je pravilo javne politike i Sud ga ima pravo primijeniti na vlastitu inicijativu, čak i ako Vlada ne uloži taj prigovor (*ibid.*, stavak 29.; *Svinarenko i Slydanev protiv Rusije* [VV], stavak 85.; *Blokhin protiv Rusije* [VV], stavak 102.; *Merabishvili protiv Gruzije* [VV], stavak 247.; *Radomilja*

i drugi protiv Hrvatske [VV], stavak 138).

106. Pravilom o šest mjeseci ne može se od podnositelja tražiti da svoj prigovor Sudu podnese prije nego što je njegov položaj u svezi istog pitanja konačno riješen na domaćoj razini (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 157.; *Lekić protiv Slovenije* [VV], stavak 65.; *Chapman protiv Belgije* (odluka), stavak 34.).

2. Datum od kojega počinje teći rok od šest mjeseci

a. Konačna odluka

107. Rok od šest mjeseci teče od konačne odluke donesene u postupku iscrpljivanja domaćih pravnih sredstava (*Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka); *Lekić protiv Slovenije* [VV], stavak 65.). Podnositelj mora na redovan način iskoristiti pravna sredstva za koja je vjerojatno da će biti djelotvorna i dostatna (*Moreira Barbosa protiv Portugala* (odluka); *O'Keeffe protiv Irske* [VV], stavak 110-113.; vidi također *Calinand i drugi protiv Rumunjske*, stavci 59-60. i 62-69. u pogledu trenutno djelotvornog pravnog sredstva). Kada postoji samo jedna konačna odluka, postoji samo jedan postupak u svrhu šestomjesečnog roka, čak i ako se predmet ispituje dva puta pred različitim instancama (*Satakunnan Markkinporssi Oy and Satamedia Oy protiv Finske* [VV], stavak 93.).

108. Sud neće uzeti u obzir korištenje pravnih sredstava koja ne zadovoljavaju uvjete iz članka 35.1 pri utvrđivanju datuma „konačne odluke“ ili računanja od kojeg trenutka je šestomjesečni rok počeo teći (*Jeronovičs protiv Latvije* [VV], stavak 75.; *Alekseyev i drugi protiv Rusije*, stavci 10-16.) Mogu se uzeti u obzir samo uobičajena i djelotvorna pravna sredstva, jer podnositelj ne može produžiti strogi rok koji nameće Konvencija pokušavajući podnijeti pogrešne ili neprikladne zahtjeve tijelima ili ustanovama koje nemaju ovlasti ili nadležnosti ponuditi djelotvornu zadovoljštinu za prigovor izjavljen na temelju Konvencije (*Lopes de Sousa Fernies protiv Portugala* [VV], stavak 132.; *Fernie protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka). Međutim, u predmetu *Červenka protiv Republike Češke*, kada je podnositelj čekao odluku Ustavnog suda iako je sumnjao u djelotvornost tog pravnog lijeka, Sud je naveo da podnositelja ne treba kriviti što je htio iscrpiti to pravno sredstvo (stavci 90. i 113-121.).

109. Utvrđivanje predstavlja li neki domaći postupak djelotvorno pravno sredstvo, koje podnositelj mora iscrpiti i koje se stoga mora uzeti u obzir zbog šestomjesečnog roka, ovisi o više čimbenika, osobito o podnositeljevom prigovoru, opsegu obveza države na temelju dotične odredbe Konvencije, dostupnim pravnim sredstvima u tuženoj državi i posebnim okolnostima predmeta. Primjerice, djelotvornost nekog sredstva razlikovat će se u predmetima koji se tiču nezakonitog korištenja sile od strane predstavnika države u usporedbi s predmetima u vezi nesavjesnog liječenja (*Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala* [VV], stavci 134-137).

110. Ne mogu se uzeti u obzir pravna sredstva čije korištenje ovisi o diskrecijskim ovlastima javnih službenika, te zbog toga nisu izravno dostupna podnositelju. Slično tome, pravna sredstva koja nemaju točno određene rokove stvaraju neizvjesnost i rok od šest mjeseci iz članka 35. stavku 1. čine beznačajnim (*Williams protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka); *Abramyan i drugi protiv Rusije* (odluka), stavci 97-102.; *Kashlan protiv Rusije* (odluka), stavci 23. i 26-30.). No, u iznimnom slučaju, Sud je smatrao razumnim da je podnositelj pričekao konačnu odluku povodom diskrecijskog pravnog sredstva. Stoga Sud nije smatrao da je podnositelj namjerno pokušao odgoditi rok korištenjem neprimjerenih postupaka koji mu ne mogu pružiti djelotvornu zadovoljštinu (*Petrović protiv Srbije*, stavci 57-61.).

111. Članak 35. stavak 1. u pravilu ne traži da podnositelji zatraže ponavljanje postupka ili iskoriste slično izvanredno pravno sredstvo, te ne dopušta produženje roka od šest mjeseci zbog toga što su korištena takva pravna sredstva (*Berdzenishvili protiv Rusije* (odluka); *Tucka protiv Ujedinjene Kraljevine (br. 1)* (odluka); *Has i Szabo protiv Mađarske*, stavci 36-37.). Međutim, ako je izvanredni pravni lijek jedini pravni lijek koji je na raspolaganju podnositelju, rok od šest mjeseci može se računati od dana kad je donesena odluka o tom pravnom sredstvu (*Ahtinen protiv Finske* (odluka); *Tomaszewscy protiv Poljske*, stavci 117-119.).

Zahtjev u kojem podnositelj podnese svoje prigovore u roku od šest mjeseci od odluke kojom je odbijen

njegov ili njezin zahtjev za ponavljanje postupka je nedopušten jer ta odluka nije „konačna odluka“ (*Sapeyan protiv Armenije*, stavak 23.).

U predmetima u kojima je došlo do ponavljanja postupka ili u kojima je konačna odluka ponovno razmatrana, tijekom roka od šest mjeseci bit će prekinut u odnosu na prvotni postupak ili konačnu odluku samo u odnosu na ona pitanja iz Konvencije koja su poslužila kao osnova za takvo ponovno razmatranje ili ponavljanje i koja su bila predmetom ispitivanja pred tijelom nadležnim za izvanredni pravni lijek (*ibid.*, stavak 24.). Čak i kada zahtjev za izvanrednu reviziju ne bi mogao dovesti do ponavljanja prvotnog postupka, već je domaćim sudovima pružena mogućnost da se osvrnu na temeljna pitanja u pogledu ljudskih prava koja je podnositelj kasnije podnio pred Sudom i o kojima je govorio, smatrat će se da je tijekom šestomjesečnog roka ponovno pokrenut (*Schmidt protiv Latvije*, stavci 70-71.).

b. Polazna točka

112. Pravilo o šest mjeseci je autonomno i mora se tumačiti i primjenjivati na činjenice svakog pojedinačnog predmeta kako bi se osiguralo učinkovito ostvarivanje prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva. Iako je uzimanje u obzir domaćeg prava i prakse važan aspekt, ono nije presudno u određivanju polazne točke razdoblja od šest mjeseci (*Sabri Günes protiv Turske* [VV], stavci 52. i 55.). Primjerice, Sud je smatrao da bi zahtijevanje da podnositelj za dva povezana prigovora podnese dva zahtjeva Sudu na različite datume kako bi se uzela u obzir određena postupovna pravila domaćeg prava, predstavljalo bi pretjerano formalističko tumačenje roka od šest mjeseci (*Sociedad Anonima del Ucieza protiv Španjolske*, stavci 43-45.).

i. Saznanje o odluci

113. Rok od šest mjeseci počinje teći od dana kad je podnositelj i/ili njegov zastupnik imao dovoljno saznanja o konačnoj domaćoj odluci (*Kog i Tosun protiv Turske** (odluka)).

114. Država koja se poziva na nepoštivanje roka od šest mjeseci treba dokazati kojeg je dana podnositelj postao svjestan konačne domaće odluke (*Şahmo protiv Turske** (odluka) *Belozorov protiv Rusije i Ukrajine*, stavci 93-97.)).

ii. Dostava odluke

115. Dostava podnositelju: kad podnositelj ima pravo na automatsku dostavu otpravka konačne domaće odluke, predmet i svrha članka 35. stavka 1. Konvencije najbolje će biti ispunjeni ako se računa da rok od šest mjeseci teče od dana dostave otpravka odluke (*Worm protiv Austrije*, stavak 33.).

116. Dostava odvjetniku: rok od šest mjeseci teče od dana kad je odvjetnik podnositelja postao svjestan odluke kojom je okončano iscrpljivanje domaćih pravnih sredstava, bez obzira na činjenicu da je podnositelj postao svjestan te odluke tek kasnije (*Qelik protiv Turske* (odluka)).

iii. Nema dostave odluka

117. Kad u domaćem pravu nije predviđena dostava, primjereno je smatrati da je početna točka dan kad je ta odluka postala konačna, a to je kad stranke svakako mogu saznati njen sadržaj (*Papachelas protiv Grčke* [VV], stavak 30.). Podnositelj ili njegov odvjetnik moraju dokazati dužnu revnost u pribavljanju primjerka odluke pohranjene u tajništvu suda (*Olmez protiv Turske** (odluka)).

iv. Nema dostupnog pravnog sredstva

118. Važno je imati na umu da su uvjeti iz članka 35. stavka 1. glede iscrpljenja domaćih pravnih sredstava i šestomjesečnog roka međusobno usko povezani (*Jeronovičs protiv Latvije* [VV], stavak 75.; *Lopes de Sousa Fernandes protiv Portugala* [VV], stavak 130. Kad je od početka jasno da podnositelj nema nikakvo djelotvorno pravno sredstvo, rok od šest mjeseci teče od dana kad se dogodila radnja kojoj se prigovara ili od dana kad je podnositelj izravno pogođen ili kad je postao svjestan takve radnje ili imao saznanje o njenim negativnim učincima (*Dennis i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka); *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 157.; *Aydarov i drugi protiv Bugarske* (odluka), stavak 90.).

119. Kad podnositelj iskoristi naizgled postojeće pravno sredstvo i tek naknadno postane svjestan okolnosti koje to pravno sredstvo čine nedjelotvornim, može biti prikladno smatrati da rok od šest mjeseci počinje teći od dana kad je podnositelj prvi puta postao svjestan ili trebao postati svjestan tih okolnosti (*ibid.*, stavci 157-158.; *Jeronovičs protiv Latvije* [VV], stavak 75., *Zubkov i drugi protiv Rusije*, stavci 105-109.).

v. Trajno stanje

120. Pojam „trajno stanje” odnosi se na takvo stanje koje trajnim djelovanjem države ili djelovanjem u njeno ime čini podnositelje žrtvama. Trajno stanje također može biti izravni učinak propisa koji utječe na podnositeljev privatni život (*SAS protiv Francuske* [VV], stavci 109-114.; *Parillo protiv Italije* [VV], stavci 109-114.). Činjenica da neki događaj ima značajne posljedice kroz određeno vremensko razdoblje ne znači da je taj događaj proizveo „trajno stanje” (*Iordache protiv Rumunjske**, stavak 49.; *Calin i drugi protiv Rumunjske*, stavci 55-60.).

121. U slučaju ponavljanja istih događaja, nedostatak bilo kakve značajne promjene uvjeta kojima je podnositelj zahtjeva bio redovito podvrgnut stvorio je, prema mišljenju Suda, „trajnu situaciju” zbog koje je cijelo razdoblje kojem se prigovaralo bilo u nadležnosti Suda (*Fetisov i drugi protiv Rusije*, stavak 75. i predmeti citirani u tom predmetu, u pogledu uvjeta prijevoza iz zatvora na sud; *Chaldayev protiv Rusije*, stavci 54-57., u pogledu uvjeta posjeta u zatvoru). Međutim, kada dođe do prekida dužeg od tri mjeseca između razdoblja pritvora, Sud ne smatra da se ta razdoblja odnose na „trajnu situaciju”. Slično tome, veći broj uzastopnih uhićenja, uz naknadne kaznene progone, osuđujuće presude i kazne zatvora, neposredno nakon počinjenja kaznenih djela od strane podnositelja zahtjeva, ne predstavlja trajnu situaciju, čak ni ako je podnositelj zahtjeva uživao razdoblja slobode i to ponekad samo na nekoliko minuta (*Gough protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavci 133-134.).

122. Kad navodna povreda predstavlja trajnu situaciju protiv koje nije na raspolaganju niti jedno domaće pravno sredstvo, razdoblje od šest mjeseci počinje teći tek kada situacija završi (*Sabri Güneş protiv Turske* [VV], stavak 54.; *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 159.; *Ülke protiv Turske* (odluka)). Sve dok takvo stanje traje, ne primjenjuje se rok od šest mjeseci (*Iordache protiv Rumunjske**, stavak 50.; *Oliari i drugi protiv Italije*, stavci 96-97.).

123. Bez obzira na to, trajna situacija ne može unedogled odgoditi primjenu pravila o roku od šest mjeseci. Sud je nametnuo obvezu revnosti i inicijative podnositeljima koji žele prigovoriti trajnom propustu države da ispuní određene obveze, kao što su nestanci koji i dalje traju, pravo na vlasništvo ili dom i neovrha materijalnih dugova društava u državnom vlasništvu (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 159-172.; *Sargsyan protiv Azerbajdžana* (odluka) [VV], stavci 124-148.; *Sokolov protiv Srbije* (odluka); stavci 31-36.; vidi također točku 5.a dalje u tekstu).

3. Istek roka od šest mjeseci

124. Vrijeme počinje teći prvi sljedeći dan nakon dana kad je konačna odluka javno objavljena, ili kad su podnositelj ili njegov zastupnik o njoj obaviješteni, i ističe šest kalendarskih mjeseci kasnije, bez obzira na stvarno trajanje tih kalendarskih mjeseci (*Otto protiv Njemačke* (odluka); *Ataykaya protiv Turske*, stavak 40.).

125. Poštivanje roka od šest mjeseci utvrđuje se pomoću kriterija specifičnih za Konvenciju, a ne kriterija iz domaćeg zakonodavstva svake tužene države (*BENet Praha, spol. s r.o., protiv Republike Češke* (odluka); *Poslu i drugi protiv Turske*, stavak 10.). Primjenom vlastitih kriterija Suda pri izračunavanju vremenskih rokova, neovisno o domaćim propisima, nastoji se osigurati pravna sigurnost i provođenje pravde/pravilno suđenje, a time i praktično i učinkovito funkcioniranje mehanizma Konvencije (*Sabri Güneş protiv Turske* [VV], stavak 56.).

126. Činjenica da posljednji dan roka od šest mjeseci pada u subotu, nedjelju ili na službeni praznik i da se u takvoj situaciji, prema domaćem zakonu, vremenski rokovi produžuju na sljedeći radni dan ne utječe na utvrđivanje *dies ad quem* (*ibid.*, stavci 43. i 61.).

127. Sud može utvrditi dan isteka roka od šest mjeseci koji se razlikuje od dana koji je navela tužena

država (*Ipek protiv Turske* (odluka)).

4. Dan podnošenja zahtjeva

a. Popunjeni obrazac zahtjeva

128. Prema pravilu 47. Poslovnika Suda, koji je na snazi od 1. siječnja 2014. godine, datumom podnošenja zahtjeva u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije smatra se datum kada je obrazac zahtjeva koji zadovoljava uvjete tog pravila poslan Sudu. Zahtjev mora sadržavati sve tražene informacije u relevantnim dijelovima obrasca te je uz njega potrebno priložiti preslike relevantnih popratnih dokumenata. Odluka u predmetu *Malysh i Ivanin protiv Ukrajine* pokazuje kako izmijenjeno pravilo funkcionira u praksi. Osim ako je drukčije određeno pravilom 47., samo će podnošenje u cijelosti popunjenog obrasca prekinuti tijekom šestomjesečnog roka (*Smjernice o praksi u vezi pokretanja postupka*, stavak 1.).

b. Punomoć

129. Kada podnositelj zahtjeva odluči da njegov zahtjev podnese zastupnik, potrebno je dostaviti Sudu izvornik punomoći ili obrasca ovlaštenja potpisan od strane podnositelja zahtjeva (pravilo 47. stavak 3.1 (d) Poslovnika Suda; vidi također *Kaur protiv Nizozemske* (odluka), stavak 11. *in fine*). U nedostatku takvog ovlaštenja, zahtjev se ne može smatrati valjanim i bit će odbačen od strane Suda zbog nepostojanja svojstva "žrtve" ili čak kao zlouporaba prava na podnošenje zahtjeva (*Kokhreidze i Ramishvili protiv Gruzije* (odluka), stavak 16.).

130. Uredno popunjen obrazac punomoći sastavni je dio zahtjeva u smislu pravila 45. i 47. Poslovnika Suda i propust dostavljanja tog obrasca može imati izravne posljedice na datum podnošenja zahtjeva (*ibid.*, stavak 17.).

c. Datum slanja

131. Datumom podnošenja zahtjeva smatra se datum na poštanskom žigu kada je podnositelj zahtjeva poslao uredno popunjeni obrazac zahtjeva Sudu (pravilo 47. stavak 6. (a) Poslovnika Suda; vidi također *Abdulrahman protiv Nizozemske* (odluka.); *Brežec protiv Hrvatske*, stavak 29.; *Vasiliauskas protiv Litve* [VV], stavci 115-17.).

132. Samo posebne okolnosti – kao što je nemogućnost utvrđivanja kada je zahtjev poslan – mogu opravdati drugačiji pristup: primjerice, datum na obrascu zahtjeva ili, u nedostatku istoga, datum kada je Tajništvo suda zaprimilo obrazac (*Bulinwar OOD i Hrusanov protiv Bugarske*, stavci 30-32.).

133. Podnositelji zahtjeva ne mogu biti odgovorni za kašnjenja u poštanskom prometu koja mogu utjecati na njihovu prepisku sa Sudom (*Anchugov i Gladkov protiv Rusije*, stavak 70.).

d. Slanje telefaksom

134. Zahtjevi poslani putem telefaksa neće prekinuti tijekom šestomjesečnog roka. Podnositelji zahtjeva moraju poslati i potpisani izvornik poštom unutar istog roka od šest mjeseci (*Smjernice o praksi u vezi pokretanja postupka*, stavak 3.).

e. Određivanje prigovora

135. Prigovor određuju činjenice navedene u njemu, a ne samo pravne osnove i tvrdnje na koje se poziva (*Scoppola protiv Italije (br. 2)* [VV], stavak 54.; *Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], stavci 110-126.). U skladu s načelom *iura novit curia*, Sud nije obavezan pravnim osnovama koje je podnositelj zahtjeva izložio na temelju Konvencije i njenih Protokola te ima ovlasti odlučiti o pravnoj karakterizaciji činjenica nekog prigovora razmatrajući ga u skladu s člancima ili odredbama Konvencije koji su različiti od onih na koje se poziva podnositelj zahtjeva (*Navalnyy protiv Rusije* [VV], stavci 62-66, kada je Sud primijetio da činjenični elementi iz prigovora na temelju članka 18. postoje u svim prvotnim zahtjevima, iako se podnositelj pozvao na ovu odredbu u samo dva od tih prigovora te je stoga odbio prigovor države da su dijelovi tih prigovora bili izneseni nepravovremeno, to jest, tijekom postupka pred Velikim

vijećem).

f. Naknadni prigovori

136. Što se tiče prigovora koji nisu sadržani u prvotnom zahtjevu, tijekom roka od šest mjeseci ne prekida se do dana kad je prigovor prvo podnesen tijelu Konvencije (*Allan protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka)).

137. Podnositelj zahtjeva može pojasniti ili dodatno opisati činjenice koje je prvotno iznio, no ako takvi dodaci dovedu do novih i zasebnih prigovora, ti prigovori moraju biti u skladu s uvjetima dopuštenosti, uključujući pravilo o šestomjesečnom roku (*Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], stavci 122. i 128-139.). Prigovori podneseni nakon proteka roka od šest mjeseci mogu se ispitati samo ako nisu zasebni prigovori, već samo novi aspekti, ili daljnji argumenti koji potkrepljuju prvotne prigovore podnesene u roku (*Merabishvili protiv Gruzije* [VV], stavak 250.; *Sâmbata Bihor Greco-Catholic Parish protiv Rumunjske** (odluka)).

138. Sama činjenica da se podnositelj u svom zahtjevu pozvao na članak 6. nije dovoljna da bi predstavljala uvod u sve naknadne prigovore podnesene na temelju te odredbe, ako prvotno nije dana nikakva naznaka o činjeničnoj osnovi prigovora i naravi navodne povrede (*Ramos Nunes de Carvalho e Sa protiv Portugala* [VV], stavci 102-106.; *Allan protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka); *Adam i drugi protiv Njemačke* (odluka)). Slično tome, u prigovoru na temelju članka 14. trebalo bi barem naznačiti osobu ili skupinu osoba u usporedbi s kojima se, kako tvrdi podnositelj, prema podnositelju zahtjeva postupalo drugačije, kao i osnovu različitog pristupa koji je navodno primijenjen. Sud ne može prihvatiti da je sama činjenica da je prigovor na osnovu članka 14. uključen u obrazac zahtjeva dovoljna da predstavlja uvod svih naknadnih prigovora na temelju te odredbe (*Fabian v. Mađarske* [VV], stavak 96).

139. Dostavljanje dokumenata iz domaćeg postupka nije dovoljno da bi predstavljalo uvod u podnošenje svih naknadnih prigovora koji se temelje na tom postupku. Za podnošenje prigovora i prekidanje roka od šest mjeseci traže se neke, doduše sažete, naznake naravi navodne povrede na temelju Konvencije (*Božinovski protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* (odluka)).

5. Posebne situacije

a. Primjenjivost vremenskih ograničenja na trajna stanja koja se odnose na pravo na život, dom i vlasništvo

140. Iako ne postoji precizno određen trenutak od kojeg bi rok od šest mjeseci počeo teći, Sud je podnositeljima zahtjeva koji žele prigovoriti zbog kontinuiranog propusta u istraživanju nestanaka u situacijama opasnim po život nametnuo obvezu revnosti i inicijative. Zbog nesigurnosti i konfuzije koje su tipične u takvim situacijama, rođaci nestale osobe mogu opravdano čekati duže vremena da nacionalne vlasti zaključe njihove postupke, čak i ako su ti postupci sporadični i s puno problema (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavci 162-163. Usprkos tome, podnositelji zahtjeva ne mogu unedogled čekati prije pokretanja postupka u Strasbourgu. Oni moraju podnijeti svoje prigovore bez neopravdanog odgađanja (*ibid.*, stavci 161-166.). Pitanja nepotrebnog odlaganja od strane podnositelja u pravilu se neće otvoriti sve dok postoji određena razina svrhovitog kontakta između obitelji i vlasti u smislu prigovora i zahtjeva za informacijama, ili dok ima određenih naznaka ili stvarne mogućnosti napretka u istražnim radnjama. (*ibid.*, stavak 165.; vidi također *Pitsayeva i drugi protiv Rusije*, stavci 386-393. *Sulygov i drugi protiv Rusije*, 375-380.; *Sagayeva i drugi protiv Rusije*, 58-62.; *Doshuyeva i Yusupov protiv Rusije* (odluka), stavci 41- 47.). Kad protekne više od deset godina, da bi mogli opravdati daljnje odlaganje dolaska u Strasbourg, podnositelji zahtjeva u pravilu bi trebali uvjerljivo dokazati da se u kontinuitetu ostvarivao određeni, i to konkretni, napredak (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 166.; vidi također *Agiş protiv Turske*, stavci 41-42.; *Er i drugi protiv Turske*, stavci 59-60. i *Trivkanović protiv Hrvatske*, stavci 54-58.).

141. Isto tako, u slučajevima u kojima se radi o navodnoj kontinuiranoj povredi prava vlasništva ili doma u kontekstu dugogodišnjeg sukoba, može doći do trenutka kada podnositelj zahtjeva treba iznijeti svoj predmet jer daljnje pasivno ponašanje u odnosu na nepromijenjeno stanje više neće biti opravdano.

Kada je podnositelj zahtjeva postao svjestan ili je trebao biti svjestan da ne postoji realna nada da će dobiti ponovni pristup svojem vlasništvu i domu u doglednoj budućnosti, neobjašnjeno ili prekomjerno kašnjenje u podnošenju zahtjeva može dovesti do odbacivanja zahtjeva kao nepravovremenog. U složenoj postkonfliktnoj situaciji rokovi moraju biti izdašni, kako bi se omogućilo smirivanje situacije te kako bi se omogućilo podnositeljima da prikupe sveobuhvatne informacije o dobivanju rješenja na domaćoj razini (*Sargsyan protiv Azerbajdžana* (odluka) [VV], stavci 140-41.; *Chiragov i drugi protiv Armenije* (odluka) [VV], stavci 141-42.).

142. Načelo obveze revnosti također se primjenjuje u kontekstu propusta ovrhe materijalnih dugovanja poduzeća u državnom vlasništvu (*Sokolov i drugi protiv Srbije* (odluka), stavci 31-33.)

b. Primjenjivost vremenskog ograničenja u pogledu neprovođenja djelotvorne istrage smrti i zlostavljanja

143. Pri utvrđivanju opsega obveze pokazivanja revnosti od strane podnositelja koji žele prigovoriti nedostatku djelotvorne istrage smrti ili zlostavljanja, Sud se uglavnom oslanjao na sudsku praksu o nestancima osoba u kontekstu međunarodnih sukoba ili izvanrednog stanja u dotičnoj zemlji (*Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], stavak 267.). Sud je i u tim predmetima razmotrio je li bilo svrhovitog kontakta s vlastima ili neke naznake, ili realne mogućnosti, napretka u istražnim postupcima (*Şakir Kalmaz protiv Turske*, stavci 72-75.; *Vatandaş protiv Turske*, stavci 26-27. Sud je također uzeo u obzir opseg i složenost domaće istrage pri procjeni je li podnositelj zahtjeva mogao legitimno vjerovati da će ona biti djelotvorna (*Melnichuk i drugi protiv Rumunjske*, stavci 87-89.).

144. Obveza revnosti sadrži dva različita, ali usko povezana vida: podnositelji moraju promptno kontaktirati domaće vlasti o razvoju istrage i moraju svoj zahtjev Sudu podnijeti promptno, čim saznaju ili su trebali saznati da istraga nije djelotvorna. Neaktivnost podnositelja na domaćoj razini sama po sebi nije relevantna za ocjenu ispunjenja uvjeta o šestomjesečnom roku. Međutim, ako Sud zaključi da su, prije podnošenja zahtjeva nadležnim domaćim vlastima, podnositelji već znali, ili trebali znati, da nema djelotvorne kaznene istrage, očito je da su naknadni zahtjevi podneseni Sudu a fortiori podneseni izvan roka (*Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], stavci 256-257., 262-64. I 272.).

145. Pitanje ispunjenja obveze pokazivanja revnosti mora se ocijeniti u svjetlu okolnosti predmeta. Odlaganje podnošenja prigovora domaćim vlastima od strane podnositelja zahtjeva nije presudno ako su vlasti morale biti svjesne da je pojedinac mogao biti izložen zlostavljanju jer dužnost vlasti da provedu istragu nastaje čak i ako se ne podnese izričit prigovor (*Velev protiv Bugarske*, stavci 40. i 59-60.). Takvo odlaganje također ne utječe na dopuštenost zahtjeva ako je podnositelj zahtjeva bio u posebno ranjivoj situaciji. Primjerice, Sud je priznao ranjivost i osjećaj nemoći podnositelja kao prihvatljivo objašnjenje za odlaganje podnošenja prigovora na domaćoj razini (*Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], stavci 265. i 273-275.).

Teško je precizno odlučiti o pitanju utvrđivanja točnog trenutka kada je podnositelj zahtjeva shvatio, ili je trebao shvatiti, da istraga nije djelotvorna. Stoga je Sud, u slučajevima kada je odlaganje podnositelja zahtjeva bilo prekomjerno ili neobjašnjeno, zahtjeve odbacio kao nepravovremene (*Melnichuk i drugi protiv Rumunjske*, stavci 82-83. predmeti citirani u tom predmetu; vidi također *Khadzhimuradov i drugi protiv Rusije*, stavci 73-74.).

146. U nekim predmetima informacije koje navodno na novi način prikazuju okolnosti smrti mogu doći u javnu domenu u kasnijoj fazi. Ovisno o situaciji, postupovna obveza provođenja istrage može se obnoviti i predstavljati novo polazište za potrebe izračuna šestomjesečnog roka (*Khadzhimuradov i drugi protiv Rusije*, stavci 67. i 75-77.). Ako se različite faze istrage smatraju zasebnima, podnositelj zahtjeva možda neće poštovati pravilo o šest mjeseci u odnosu na prigovore o nedostacima u prvobitnoj istrazi (*Tsalikidis i drugi protiv Grčke*, stavak 52, kada je više od pet godina proteklo između dvije faze preliminarne kaznene istrage).

c. Uvjeti primjene pravila o šest mjeseci u slučajevima višestrukih razdoblja pritvora temeljem članka 5. stavka 3. Konvencije

147. Višestruka, uzastopna razdoblja pritvora treba gledati u cjelini, a rok od šest mjeseci treba početi teći od kraja posljednjeg razdoblja (*Solmaz protiv Turske*, stavak 36.).

148. Kada je pritvor optuženika podijeljen na nekoliko neuzastopnih razdoblja, ta razdoblja ne trebaju se računati kao cjelina, već odvojeno. Stoga, nakon što je oslobođen, podnositelj zahtjeva dužan je podnijeti prigovor koji možda ima u vezi pritvora u roku od šest mjeseci od datuma kada je stvarno pušten na slobodu. Međutim, kada ta razdoblja čine dio istog kaznenog postupka protiv podnositelja zahtjeva, Sud, pri procjeni cjelokupne razumnosti pritvora u smislu članka 5. stavka 3., može uzeti u obzir činjenicu da je podnositelj zahtjeva ranije proveo vrijeme u pritvoru do suđenja (*Idalov protiv Rusije* [VV], stavci 129-30.).

C. Anoniman zahtjev

članak 35. stavak 2. (a) Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“1. Sud neće razmatrati niti jedan pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. koji je

(a) anoniman;”³

HUDOC ključne riječi

Anoniman zahtjev (35.2.a)

149. Podnositelj zahtjeva mora biti propisno identificiran u obrascu zahtjeva (pravilo 47. stavak 1. (a) Poslovnika Suda). Sud može odlučiti da se identitet podnositelja zahtjeva ne smije objaviti javnosti (pravilo 47. stavak 4.); u tom slučaju, podnositelj zahtjeva bit će označen svojim inicijalima ili jednostavno slovom.

150. Sud je jedini nadležan za utvrđivanje je li neki zahtjev anoniman u smislu članka 35. stavka 2. (a) (*Sindicatul Păstorul cel Bun protiv Rumunjske* [VV], stavak 69.) Ukoliko tužena Vlada sumnja u vjerodostojnost zahtjeva, o tome mora pravodobno obavijestiti Sud. (*ibid.*).

1. Anoniman zahtjev

151. Smatra se da je zahtjev Europskom sudu za ljudska prava anoniman kad u spisu predmeta nema naznake niti jednog elementa koji bi Sudu omogućio da identificira podnositelja (“*Blondje” protiv Nizozemske* (odluka)). U niti jednom se dostavljenom obrascu ili dokumentu ne spominju imena podnositelja, nego samo reference i pseudonimi, a punomoć je potpisana sa „X”: identitet podnositelja nije otkriven.

152. Zahtjev koji je u ime neidentificiranih osoba podnijela udruga koja ne tvrdi da je sama žrtva, nego prigovara povredi prava na privatni život u ime neidentificiranih pojedinaca, koji su time postali podnositelji za koje je udruga izjavila da ih zastupa, smatrao se anonimnim: (*Federation of French Medical Trade Unions i National Federation of Nurses protiv Francuske* odluka Komisije).

2. Neanoniman zahtjev

153. Članak 35. stavak 2. (a) Konvencije nije primjenjiv u slučajevima kada su podnositelji zahtjeva dostavili činjenične i pravne informacije pomoću kojih ih Sud može identificirati i utvrditi njihove veze s činjenicama u predmetu i podnesenim prigovorom (*Sindicatul Păstorul cel Bun protiv Rumunjske* [VV], stavak 71.).

154. Zahtjev podnesen pod izmišljenim imenima: pojedinci koji koriste pseudonime i objašnjavaju Sudu da zbog konteksta oružanog sukoba ne smiju obznaniti svoja stvarna imena kako bi zaštitili članove svoje obitelji i prijatelje. Našavši da su „u pozadini taktike skrivanja pravih identiteta iz razumljivih razloga bili stvarni ljudi koje je moguće identificirati na temelju dovoljnog broja pokazatelja, različitih od njihovih imena“ i „postojanja dovoljno bliske veze između podnositelja i događaja o kojima je riječ“, Sud nije smatrao da je zahtjev anoniman (*Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije* (odluka)), vidi također presudu u predmetu *Shamayev i drugi protiv Gruzije i Rusije*, stavak 275.

3 “Anoniman” zahtjev u skladu sa značenjem članka 35. stavka 2. (a) Konvencije treba razlikovati od pitanja neotkrivanja identiteta podnositelja zahtjeva javnosti odstupanjem od redovnog pravila javnog pristupa informacijama u postupcima pred Sudom, kao i od pitanja povjerljivosti pred Sudom (vidi pravilo 33. i pravilo 47.4 Poslovnika Suda i Praktične Upute koje su im priložene).

155. Zahtjevi koje je podnijelo crkveno tijelo ili udruga s vjerskim i filozofskim ciljevima, pri čemu nije obznanjen identitet njegovih članova, nisu odbijeni kao anonimni (članci 9., 10. i 11. Konvencije), vidi *Omkanananda i the Divine Light Zentrum protiv Švicarske* (odluka Komisije).

D. U osnovi isti

Članak 35.stavak 2 (b) Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“2. Sud neće razmatrati niti jedan pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. koji je:

(b) u osnovi isti kao neki predmet što ga je Sud već ispitivao, ili koji je već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja te ako ne sadrži nikakve nove relevantne činjenice.”

HUDOC ključne riječi

Predmet što ga je Sud već ispitivao (35.2.b) – Predmet već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku (35.2.b) – Relevantne nove činjenice (35.2.b)

156. Zahtjev će biti odbačen na temelju članka 35. stavka 2. (b) Konvencije kada je u osnovi isti kao neki predmet što ga je već ispitivao Sud ili neki drugi međunarodni postupak istrage ili rješavanja te ako ne sadrži nikakve nove relevantne činjenice.

1. U osnovi isti kao neki predmet što ga je Sud već ispitivao

157. Svrha prvog aspekta članka 35. stavka 2. (b) je osigurati konačnost odluka Suda i spriječiti podnositelje zahtjeva da putem podnošenja novog zahtjeva pobijaju prethodne presude ili odluke Suda (*Harkins protiv Ujedinjene Kraljevine*, (odluka) [VV], 51. *Kafkaris protiv Cipra* (odluka), stavak 67.; *Lowe protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka)). Nadalje, osim što služi interesu konačnosti i pravne sigurnosti, odredba članka 35. Stavak 2. (b) određuje granice nadležnosti Suda. Iako se neka pravila o dopuštenosti moraju primijeniti uz dozu fleksibilnosti i bez pretjeranog formalizma, Sud je usvojio rigorozniji pristup pri primjeni tih uvjeta dopuštenosti, čiji je cilj i svrha služiti interesima pravne sigurnosti i određivanju granice Sudske nadležnosti (*Harkins protiv Ujedinjene Kraljevine*, (odluka) [VV], stavak 52-54.

158. Zahtjev ili prigovor proglašavaju se nedopuštenima ako "su osnovi isti kao neki predmet koji je Sud već ispitao. . i ne sadrže nikakve nove relevantne činjenice". To uključuje i predmete u kojima je Sud izbrisao prethodni zahtjev s liste predmeta na temelju postupka prijateljskog rješenja (*Kezer i drugi protiv Turske* (odluka)). Međutim, ako Sud nije na temelju prethodnog zahtjeva već donio odluku, tada nije spriječen u ispitivanju novog zahtjeva (*Surmeli protiv Njemačke* (odluka)).

159. Sud treba utvrditi odnose li se dva zahtjeva koja su mu podnositelji podnijeli u biti na iste osobe, iste činjenice i iste prigovore (*Vojnović protiv Hrvatske* (odluka), stavak 28.; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2)* [VV], stavak 63.; *Amarandei i drugi protiv Rumunjske* , stavci 106-111.). Radi utvrđivanja je li neki zahtjev ili prigovor u osnovi isti,kako je propisano u članku 35. stavku 2. (b) Konvencije, prigovor uvijek karakteriziraju činjenice navedene u njemu (*Radomilja i drugi protiv Hrvatske* [VV], stavak 120.

160. Međudržavni zahtjev ne oduzima pojedinačnim podnositeljima mogućnost podnošenja, odnosno ustrajanja u vlastitim zahtjevima (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 118.; *Shioshvili i drugi protiv Rusije*, stavci 46-47.).

161. Zahtjev će općenito biti u suprotnosti s ovim člankom ako se temelji na istim činjenicama kao i neki prethodni zahtjev. Nije dovoljno da podnositelj zahtjeva navede nove relevantne činjenice u slučaju kada samo nastoji poduprijeti svoje prošle prigovore novim pravnim argumentima (*I.J.L. protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka); *Mann protiv Ujedinjene Kraljevine i Portugala* (odluka.)) ili pruža dodatne informacije o domaćem pravu koje ne mogu izmijeniti razloge za odbijanje njegovog

prethodnog zahtjeva (*X. protiv Ujedinjene Kraljevine*, odluka Komisije od 10. srpnja 1981.). Kako bi Sud razmotrio zahtjev koji se odnosi na iste činjenice kao neki prethodni zahtjev, podnositelj zahtjeva mora istinski iznijeti novi prigovor ili dostaviti nove informacije koje Sud nije prethodno razmatrao (*Kafkaris protiv Cipra* (odluka), stavak 68.). Relevantne nove informacije moraju biti nove činjenice. Događaji u Sudskoj praksi ne predstavljaju „relevantne nove činjenice“ u skladu s člankom 35. stavkom 2. (b) (*Harkins protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka) [VV], stavci 55-56.).

162. Konvencijska tijela su utvrdila da zahtjev ili prigovor nisu u biti isti kao neki prethodni zahtjev u predmetima *Nobili Massuero protiv Italije* (odluka); *Riener protiv Bugarske*, stavak 103.; *Chappex protiv Švicarske*, odluka Komisije; *Yurttas protiv Turske*, stavci 36-37.; *Sadak protiv Turske*, stavci 32-33.; *Amarandei i drugi protiv Rumunjske*, stavci 106-112.; *Tsalikidis i drugi protiv Grčke*, stavci 56-58. Naprotiv, utvrdila su da je zahtjev ili prigovor u biti isti u predmetima *Moldovan i drugi protiv Rumunjske* (odluka.); *Hokkanen protiv Finske*, odluka Komisije; *Adesina protiv Francuske*, odluka Komisije; *Bernardet protiv Francuske*, odluka Komisije; *Gennari protiv Italije* (odluka); *Manuel protiv Portugala* (odluka).

2. U osnovi isti kao neki predmet koji je već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja

163. Svrha drugog aspekta članka 35. stavka 2. (b) je izbjeći situaciju u kojoj nekoliko međunarodnih tijela istovremeno rješava zahtjeve koji su u osnovi isti. Situacija tog tipa bila bi nespojiva s duhom i izričajem Konvencije, kojom se nastoji izbjeći veći broj međunarodnih postupaka koji se odnose na iste predmete (*OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije*, stavak 520.; *Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası protiv Turske*, stavak 37.). Iz tog razloga, neophodno je da Sud ispita ovo pitanje po službenoj dužnosti (*POA i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), stavak 27.).

164. Pri utvrđivanju je li njegova nadležnost isključena na temelju ove odredbe Konvencije, Sud mora odlučiti je li predmet pred njim u osnovi isti kao predmet koji je već podnesen u paralelnom postupku i, ako je tome tako, mogu li se ti istovremeni postupci smatrati "drugim međunarodnim postupkom istrage ili rješavanja" u smislu članka 35. stavka 2. (b) Konvencije (*OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije*, stavak 520.; *Gurdeniz protiv Turske* (odluka), stavci 39-40.; *Dogan i Qakmak protiv Turske* (odluka), stavak 20.).

a. Procjena sličnosti predmeta

165. Procjena sličnosti predmeta obično uključuje usporedbu stranaka u odgovarajućim postupcima, relevantne zakonske odredbe na koje se stranke pozivaju, opseg njihovih potraživanja i vrste zadovoljštine koje traže (*OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije*, stavak 521.; *Grčki savez sindikata zaposlenika u bankama protiv Grčke* (odluka), stavak 39.).

166. Sud stoga provjerava, kao što je to slučaj s prvim aspektom članka 35. stavka 2. (b) navedenim gore, odnosi li se zahtjev podnesen različitim međunarodnim institucijama u osnovi na iste osobe, činjenice i prigovore (*Patera protiv Republike Češke* (odluka); *Karoussiotis protiv Portugala*, stavak 63.; *Gurdeniz protiv Turske* (odluka); *Pauger protiv Austrije*, odluka Komisije).

167. 89. Primjerice, ako podnositelji pred dvjema institucijama nisu identični, "zahtjev" Sudu ne može se smatrati "u osnovi istim kao neki predmet . . koji je već podvrgnut nekom drugom međunarodnom postupku istrage ili rješavanja" (*Folgerp i drugi protiv Norveške* (odluka)). Dakle, Sud je utvrdio da nije spriječen u razmatranju zahtjeva koji mu je podnesen, kada je drugi međunarodni postupak pokrenut od strane nevladine organizacije (*Celniku protiv Grčke*, stavci 39-41.; *Illiu i drugi protiv Belgije* (odluka)) ili od strane Saveza sindikata s kojom je povezan (*Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası protiv Turske*, stavak 38.), a ne od strane samih podnositelja zahtjeva.

168. Međutim, Sud je nedavno ponovno potvrdio da zahtjev koji je podnesen Sudu, a koji je praktički identičan zahtjevu prethodno podnesenom nekom drugom međunarodnom tijelu (ILO), ali su ga podnijeli pojedinačni podnositelji zahtjeva koji nisu bili i nisu mogli biti stranke u tom prethodnom zahtjevu jer je taj postupak bio kolektivne prirode, a pravo na podnošenje zahtjeva bilo je ograničeno na

sindikata i udruge poslodavaca, u osnovi isti kao i zahtjev podnesen tom tijelu. To je zato što se ti pojedinačni podnositelji moraju smatrati usko povezanim s postupcima i prigovorima pred tim tijelom na temelju njihovog statusa dužnosnika sindikata u pitanju. Dopusćenje da zadrže svoju tužbu pred Sudom bilo bi stoga jednako zaobilaženju članka 35. stavka 2. (b) Konvencije (*POA i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), stavci 30-32.).

b. Pojam "drugog međunarodnog postupka istrage ili rješavanja"

169. U svojoj procjeni na temelju članka 35., stavka 2. (b), Sud mora utvrditi predstavljaju li paralelni postupci u pitanju drugi međunarodni postupak u smislu ovog uvjeta dopuštenosti (*POA i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 28.).

170. Ispitivanje Suda u tom pogledu nije ograničeno na formalnu provjeru, već se proširuje, ako je to potrebno, na utvrđivanje jesu li priroda nadzornog tijela, postupak koji ono slijedi i učinak njegovih odluka takvi da je nadležnost Suda isključena na temelju članka 35. stavka 2. (b) (*OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije*, stavak 522.; *Karoussiotis protiv Portugala*, stavci 62. i 65-76.; *Grčki savez sindikata zaposlenika u bankama protiv Grčke* (odluka), stavci 33-38.; *Dogan i Qakmak protiv Turske* (odluka), stavak 21.).

E. Zloupotrebna prava na podnošenje zahtjeva

Članak 35. stavak 3. (a) Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“3. . Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. ako smatra da:

(a) zahtjev . . predstavlja zloupotrebu prava na podnošenje zahtjeva;”

HUDOC ključne riječi

Zloupotreba prava na podnošenje zahtjeva (35.3.a)

1. Opća definicija

171. Pojam „zlouporebe” u smislu članka 35. stavka 3. (a) treba tumačiti u njegovom redovnom značenju prema općoj pravnoj teoriji, a to je štetno izvršavanje prava u svrhe različite od onih za koje je osmišljeno. Prema tome, svako ponašanje podnositelja koje je očigledno protivno svrsi prava na pojedinačni zahtjev, kako je ono predviđeno Konvencijom, i koje sprječava pravilno funkcioniranje Suda ili pravilno vođenje postupka pred njim predstavlja zloupotrebnu prava na zahtjev (*Mirolubovs i drugi protiv Latvije*, stavci 62. i 65.; *S.A.S. protiv Francuske* [VV], stavak 66.; *Bivolaru protiv Rumunjske*, stavci 78-82.; *Zhdanov i drugi protiv Rusije**, stavci 79-81. i predmeti citirani u tom predmetu).

172. S tehničkog gledišta, iz izričaja članka 35. stavka 3. (a), jasno je kako treba utvrditi da je zahtjev podnesen zloupotrebom prava na zahtjev nedopušten, a ne brisati ga s popisa predmeta. Sud je naglasio da je odbijanje zahtjeva s osnova zlouporebe prava na podnošenje zahtjeva iznimna mjera (*Mirolubovs i drugi protiv Latvije*, stavak 62.). Predmeti u kojima je Sud utvrdio zloupotrebnu prava na podnošenje zahtjeva mogu se svrstati u pet tipičnih kategorija: informacije koje navode na pogrešan zaključak; korištenje uvredljivih izraza; povreda obveze čuvanja povjerljivosti postupka za postizanje prijateljskog rješenja; zahtjev koji je očito zlonamjeran ili lišen bilo kakve stvarne svrhe, te svi drugi predmeti koji se ne mogu iscrpno popisati (*S.A.S. protiv Francuske* [VV], stavak 67.).

2. Krivo navođenje Suda

173. Zahtjev predstavlja zloupotrebnu prava na podnošenje zahtjeva ako se svjesno temelji na neistinitim činjenicama s ciljem varanja Suda (*Varbanov protiv Bugarske*, stavak 36.; *Gogitidze i drugi protiv Gruzije*, stavak 76.). Najozbiljniji i najočitiiji primjeri takve zlouporebe prava su, kao prvo, podnošenje

zahtjeva korištenjem lažnog identiteta (*Drijfhout protiv Nizozemske* (odluka), stavci 27-29.) i, drugo, krivotvorenje dokumenata poslanih Sudu (*Jian protiv Rumunjske** (odluka); *Bagheri i Maliki protiv Nizozemske* (odluka); *Poznanski i drugi protiv Njemačke* (odluka); *Gogitidze i drugi protiv Gruzije*, stavci 77-78.)). U predmetu u kojem se radi o pritvoru prije izгона, Sud je utvrdio da je došlo do zlouporabe prava na podnošenje zahtjeva kada je podnositelj zahtjeva naveo na pogrešan zaključak i domaće vlasti i Sud glede njegove nacionalnosti (vidi *Bencheref protiv Švedske* (odluka), stavak 39. Sud je također smatrao da je zahtjev predstavljao zlouporabu prava na podnošenje zahtjeva kad su podnositelji koristili nejasne i neodređene izraze kako bi postigli da okolnosti tog predmeta izgledaju slično drugom predmetu u kojem je Sud utvrdio da je došlo do kršenja (*Kongresna Narodna Stranka i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), stavci 13. i 15-19.)).

174. Ova se vrsta zlouporabe može počinuti i propustom, kad podnositelj na početku ne obavijesti Sud o nekom čimbeniku bitnom za ispitivanje predmeta (*Al-Nashif protiv Bugarske*, stavak 89.; *Kerechashvili protiv Gruzije* (odluka); *Martins Alves protiv Portugala* (odluka), stavci 12-15.; *Gross protiv Švicarske* [VV], stavci 35-36.; suprotno predmetu *S.L. i J.L. protiv Hrvatske*, stavak 49.). Međutim, informacije koje navode na pogrešan zaključak trebale bi se odnositi na samu srž predmeta da bi Sud utvrdio da propust predstavlja zloupotrebu prava na pojedinačni zahtjev (*Bestry protiv Poljske*, stavak 44.; *Mitrović protiv Srbije*, stavci 33-34.; *Shalyavski i drugi protiv Bugarske*, stavak 45.).

175. Slično tome, ako tijekom postupka pred Sudom dođe do novih važnih informacija i ako podnositelj, usprkos izričitoj obvezi koju ima na temelju Poslovnika, ne otkrije te informacije Sudu, čime ga spriječi da odluku u predmetu donese uz puno saznanje o činjenicama, podnositeljev zahtjev može biti odbijen zbog zlouporabe prava na podnošenje zahtjeva (*Hadrabova i drugi protiv Republike Češke* (odluka); *Predescu protiv Rumunjske*, stavci 25-27.; *Gross protiv Švicarske*; [VV], stavci 28-37.

176. Nadalje, podnositelj zahtjeva u potpunosti je odgovoran za ponašanje svog odvjetnika ili bilo koje druge osobe koja ga zastupa pred Sudom. Bilo koji propust od strane zastupnika u načelu se može pripisati samom podnositelju zahtjeva te može uzrokovati odbacivanje zahtjeva zbog zlouporabe prava na podnošenje zahtjeva (*Bekauri protiv Gruzije* (prethodni prigovori), stavci 22-25.; *Migliore i drugi protiv Italije* (odluka); *Martins Alves protiv Portugala* (odluka), stavci 11-13. i 16-17.; *Gross protiv Švicarske* [VV], stavak 33.).

177. Namjera da se Sud navede na pogrešan zaključak mora uvijek biti utvrđena s dovoljnom izvjesnošću (*Melnik protiv Ukrajine*, stavci 58-60.; *Nold protiv Njemačke*, stavak 87.; *Miszczyński protiv Poljske* (odluka); *Gross protiv Švicarske* [VV], stavak 28.; *S.L. i J.L. protiv Hrvatske*, stavci 48-49.; *Bagdonavicius i drugi protiv Rusije*, stavci 64-65.). Stranke mogu podnijeti argumente koje će Sud odbaciti a da se takvi sporni podnesci ne smatraju zlouporabom prava na individualni zahtjev (*Hoti protiv Hrvatske*, stavak 92.).

178. Čak i kada je presuda Suda o osnovanosti zahtjeva već postala konačna, a naknadno se utvrdi da podnositelj zahtjeva skrivao činjenicu koja bi bila relevantna za ispitivanje zahtjeva, Sud može preispitati svoju presudu putem postupka revizije (propisanog pravilom 80. Poslovnika Suda) i odbaciti zahtjev zbog zlouporabe prava na podnošenje zahtjeva (*Gardean i S.C. Grup 95 SA protiv Rumunjske* (revizija), stavci 12-22.; ; *Vidu i drugi protiv Rumunjske* (revizija), stavci 17-30.; *Petroiu protiv Rumunjske* (revizija), stavci 16-30.). Revizija presude moguća je samo ako tužena Vlada nije razumno mogla imati saznanja o spornoj činjenici u vrijeme ispitivanja predmeta od strane Suda, te ako Vlada podnese zahtjev za reviziju u roku od šest mjeseci od dana stjecanja saznanja o toj činjenici, u skladu s pravilom 80. stavkom 1. (*Grossi i drugi protiv Italije* (revizija), stavci 17-24.; *Vidu i drugi protiv Rumunjske* (revizija), stavci 20-23.; *Petroiu protiv Rumunjske* (revizija), stavci 19 i 27-28.).

3. Uvredljiv izričaj

179. Zlouporaba prava na podnošenje zahtjeva postoji kad podnositelj u svojem dopisivanju sa Sudom koristi osobito ljutit/zlonamjeran, uvredljiv, prijeteci ili provokativan izričaj – bez obzira čini li to protiv tužene države/vlade, njenog zastupnika, vlasti tužene države, samog Suda, njegovih sudaca, njegovog tajništva ili njegovih članova (*Rehak protiv Republike Češke* (odluka); *Duringer i Grunge protiv*

Francuske (odluka) i *Stamoulakatos protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka Komisije)). Isto vrijedi i kada podnositelj zahtjeva objavi uvredljive izjave o Sudu i njegovim sucima izvan konteksta predmeta koji je u tijeku i nastavlja to činiti i nakon upozorenja (*Zhdanov i drugi protiv Rusije**, 82-86.)

180. Da bi se izričaj podnositelja smatrao zlouporabom nije dovoljno da bude samo zajedljiv, polemičan ili sarkastičan, već mora i premašiti „granice normalne, uljuđene i legitimne kritike“ (*Di Salvo protiv Italije* (odluka), *Apinis protiv Latvije* (odluka); za suprotan primjer, vidi *Aleksanyan protiv Rusije*, stavci 116-18.). Ako podnositelj tijekom postupka, nakon što ga je Sud formalno upozorio, prestane koristiti uvredljive primjedbe, izravno ih povuče ili, još bolje, ponudi ispriku, zahtjev više neće biti odbačen kao zlouporaba prava na podnošenje zahtjeva (*Chernitsyn protiv Rusije*, stavci 25-28.).

4. Povreda načela povjerljivosti u postupku za postizanje prijateljskog rješenja

181. Podnositeljeva namjerna povreda dužnosti čuvanja povjerljivosti pregovora o postizanju prijateljskog rješenja, koju stranke imaju na temelju članka 39. stavka 2. Konvencije i pravila 62. stavka 2. Poslovnika Suda, može se smatrati zlouporabom prava na podnošenje zahtjeva i dovesti do odbijanja zahtjeva (*Hadrabová i drugi protiv Republike Češke* (odluka); *Popov protiv Moldavije* (br.1), stavak 48.; *Miroľubovs i drugi protiv Latvije*, stavak 66.).

182. Kako bi se utvrdilo je li podnositelj prekršio dužnost čuvanja povjerljivosti, treba definirati granice te dužnosti. Nju uvijek treba tumačiti u svjetlu njene opće svrhe, konkretno - olakšavanja postizanja prijateljskog rješenja zaštitom stranaka i Suda od mogućeg pritiska. Sukladno tome, iako priopćavanje sadržaja dokumenata koji se odnose na prijateljsko rješenje trećoj osobi može, u teoriji, predstavljati zlouporabu prava na podnošenje zahtjeva u smislu članka 35. stavka 3 (a) Konvencije, to ne znači da postoji apsolutna i bezuvjetna zabrana pokazivanja tih dokumenata ili razgovora o njima s bilo kojom trećom osobom. Takvim bi se širokim i strogim tumačenjem zaštita legitimnih interesa podnositelja izložila riziku od podriivanja, kad, na primjer, podnositelj zatraži jednokratni savjet od informirane osobe u predmetu u kojem je ovlašten sebe zastupati pred Sudom. Štoviše, Sudu bi bilo previše teško, ako ne i nemoguće, pratiti poštuje li se ta zabrana. Ono što je strankama zabranjeno člankom 39. stavkom 2. Konvencije i pravilom 62. stavkom 2. Poslovnika Suda je objavljivanje informacija o kojima je riječ, na primjer putem medija, u priopćenju koje će sigurno pročitati veliki broj ljudi ili na bilo koji drugi način (*Miroľubovs i drugi protiv Latvije*, stavak 68.). Dakle, takva vrsta ponašanja, određenog stupnja ozbiljnosti, predstavlja zlouporabu prava na podnošenje zahtjeva.

183. Da bi se otkrivanje povjerljivih informacija smatralo zlouporabom prava na podnošenje zahtjeva, ono mora biti namjerno. Izravna odgovornost podnositelja za otkrivanje mora uvijek biti utvrđena s dovoljnom izvjesnošću; puka sumnja neće biti dovoljna (*ibid.*, stavak 66. *in fine*). Za konkretan primjer primjene ovog načela vidi, na primjer, predmet u kojem je zahtjev odbijen, *Hadrabová i drugi protiv Republike Češke* (odluka), u kojemu su podnositelji izričito citirali prijedloge prijateljskog rješenja koje je formuliralo tajništvo Suda u svojoj prepisci s Ministarstvom pravosuđa njihove zemlje, što je dovelo do odbijanja njihovog zahtjeva zbog zlouporabe prava na podnošenje zahtjeva. Za primjer predmeta u kojem je utvrđeno da je zahtjev dopušten, vidi *Miroľubovs i drugi protiv Latvije*, u kojemu nije sa sigurnošću utvrđeno da su sva tri podnositelja odgovorna za otkrivanje povjerljivih informacija, što je dovelo do toga da je Sud odbio prethodni prigovor Vlade.

184. Potrebno je razlikovati, s jedne strane, deklaracije dane u kontekstu strogo povjerljivog postupka za postizanje prijateljskog rješenja i, s druge strane, jednostrane deklaracije tužene Vlade u javnom i kontradiktornom postupku pred Sudom iako konkretan ishod tih postupaka može biti sličan. Otkrivanje uvjeta jednostrane deklaracije ne predstavlja zlouporabu prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva (*Eskerhanov i drugi protiv Rusije*, stavci 26-29.).

185. U pogledu nepoštovanja pravila o povjerljivosti nakon donošenja glavne presude, ali prije nego što je Sud odlučio o pravednoj naknadi, vidi predmet *Žakova protiv Republike Češke* (pravedna naknada), stavci 18-25., u kojem je Sud, s obzirom na posebne okolnosti predmeta, smatrao prikladnim nastaviti ispitivati predmet.

5. Zahtjevi koji su očigledno zlonamjerni ili lišeni bilo kakve stvarne svrhe

186. Podnositelj zlorabi pravo na podnošenje zahtjeva kad opetovano podnosi zlonamjerne i očigledno neosnovane zahtjeve Sudu, slične zahtjevu koji je već ranije podnio i za koji je već utvrđeno da je nedopušten (*M. protiv Ujedinjene Kraljevine* i *Philis protiv Grčke*, obje odluke Komisije). Nije zadatak Suda baviti se nizom neosnovanih ili nedoličnih pritužbi ili očigledno uvredljivim ponašanjem podnositelja zahtjeva ili njihovih ovlaštenih zastupnika, koje stvaraju nepotreban rad za Sud, nespojiv s njegovim stvarnim funkcijama prema Konvenciji (*Bekauri protiv Gruzije* (prethodni prigovori), stavak 21.; vidi također *Migliore i drugi protiv Italije* (odluka); *Simitzi-Papachristou i drugi protiv Grčke* (odluka)).

187. Sud može utvrditi da je došlo do zlouporabe prava na podnošenje zahtjeva i kad zahtjevu očigledno nedostaje bilo kakva stvarna svrha i/ili se tiče neznatne svote novca ili, općenito govoreći, nema utjecaja na objektivne legitimne interese podnositelja zahtjeva (*ibid.*; *Bock protiv Njemačke* (odluka); suprotno od *S.A.S. protiv Francuske* [VV], stavci 62. i 68.). Od stupanja na snagu Protokola br. 14. dana 1.. lipnja 2010. godine, zahtjevi ove vrste radije se rješavaju temeljem članka 35. stavka 3. (b) Konvencije (nepostojanje značajne štete).

6. Drugi predmeti

188. Ponekad se presude i odluke Suda, u predmetima koji su još uvijek u tijeku pred njim, koriste u svrhu političkog govora na nacionalnoj razini u državama ugovornicama. Zahtjev nadahnut željom za publicitetom ili propagandom nije samo iz tog razloga zlouporaba prava na podnošenje zahtjeva (*McFeeley i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka Komisije) i također *Khadzhialiyeve i drugi protiv Rusije*, stavci 66-67.). Međutim, može postojati zlouporaba ako podnositelj, motiviran političkim interesima, daje intervju tisku ili televiziji u kojima izražava neodgovoran i neozbiljan stav prema postupku koji je u tijeku pred Sudom (*Gruzijen Labour Party protiv Gruzije*). Širenje lažnih informacija medijima na način koji je mogao biti rezultat pogreške u dobroj vjeri ne smatra se kršenjem prava na podnošenje zahtjeva (*Podeschi protiv San Marina*, stavak 88. kad je podnositelj zahtjeva ili njegovi zastupnici pogreškom javno naveo da je Sud zahtjev već proglasio dopuštenim.).

189. Sud je utvrdio da je došlo do kršenja prava na podnošenje pojedinačnog zahtjeva kada se podnositelj pozvao na članak 8. pred Sudom na osnovu dokaza dobivenih kršenjem konvencijskih prava drugih. Podnositelj je, nastojeći dokazati da nije otac djeteta, silom uzeo DNK uzorke, bez pristanka, te je posljedično bio osuđen zbog fizičkog napada na svoju bivšu ženu (*Koch protiv Poljske* (odluka), stavci 31-34.).

7. Kako ovome problemu treba pristupiti tužena država

190. Ako tužena država smatra da podnositelj zlorabi svoje pravo na podnošenje zahtjeva, mora u skladu s tim obavijestiti Sud i skrenuti mu pozornost na relevantne informacije koje posjeduje, tako da Sud može izvesti odgovarajuće zaključke. Na samom je Sudu, a ne na tuženoj državi, da prati poštuje li stranka koja podnosi zahtjev postupovne obveze koje joj nameću Konvencija i Poslovnik Suda. Međutim, prijetnje države i njenih tijela da će pokrenuti kazneni ili stegovni postupak protiv podnositelja zbog navodne povrede postupovnih obveza pred Sudom mogu dovesti do problema na temelju članka 34. *in fine* Konvencije, koji zabranjuje miješanje u djelotvorno ostvarivanje prava na pojedinačni zahtjev (*Miroļubovs i drugi protiv Latvije*, stavak 70.).

II. OSNOVE NEDOPUŠTENOSTI KOJE SE ODNOSJE NA NADLEŽNOST SUDA

Članak 35. stavak 3. (a) Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“3. Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34.

ako :

(a) zahtjev smatra nespojivim s odredbama Konvencije i dodatnih protokola. .;”

Članak 32. Konvencije - Nadležnost Suda

“1. Nadležnost Suda proteže se na sve predmete glede tumačenja i primjene Konvencije i dodatnih protokola što su mu podneseni sukladno člancima 33., 34., 46. i 47.

2. U slučaju spora o nadležnosti Suda odlučuje Sud.”

HUDOC ključne riječi

Ratione personae (35.3.a) - *Ratione loci* (35.3.a) - *Ratione temporis* (35.3.a) - Trajna situacija (35.3a) - *Ratione materiae* (35.3.a)

A. Nespojivost *ratione personae*

1. Načela

191. Spojivost *ratione personae* zahtijeva da je navodnu povredu Konvencije počinila država ugovornica ili da joj se ta povreda na neki način može pripisati.

192. Čak i kad tužena država nije iznijela nikakve prigovore u odnosu na nadležnost Suda *ratione personae*, ovo pitanje traži razmatranje Suda po službenoj dužnosti (*Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [VV], stavak 27.; *Mutu i Pechstein protiv Švicarske*, stavak 63.).

193. Pojedincima koji žive na teritoriju dotične države stranke trebaju se osigurati temeljna prava zaštićena međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima, bez obzira na njeno naknadno razdruženje ili sukcesiju (*Bijelić protiv Crne Gore i Srbije*, stavak 69.).

194. Trgovačko društvo u vlasništvu države mora biti dovoljno institucionalno i operativno neovisno od države da bi ova bila oslobođena odgovornosti na temelju Konvencije za njegove radnje i propuste (*Mykhaylenko i drugi protiv Ukrajine*, stavci 43-45. i *Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei protiv Moldavije*, stavak 19.). Radnje ili propusti ustanove osnovane u skladu s privatnim pravom mogle bi uključiti odgovornost države na temelju Konvencije (*Mutu i Pechstein protiv Švicarske*, stavci 65-67.).

195. Utvrdit će se da su zahtjevi nespojivi *ratione personae* s Konvencijom iz slijedećih razloga:

- ako podnositelj nije aktivno legitimiran vezano uz članak 34. Konvencije (*Municipal Section of Antilly protiv Francuske* (odluka)); *Döşemealtı Belediyesi protiv Turske* (odluka); *Moretti i Benedetti protiv Italije*, stavci 32-35.; *Bulgarian Helsinki Committee protiv Bugarske* (odluka); *V.D. i drugi protiv Rusije*, stavci 72-76.);
- – ako podnositelj ne može dokazati da je žrtva navodne povrede; (*Katai protiv Mađarske* (odluka), stavci 25-26.; *Trivkanović protiv Hrvatske*, stavci 49-51.; vidi Uvod, točka A.3, „status žrtve“;
- ako je zahtjev podnesen protiv pojedinca (*X protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka Komisije od 10. Finske 1976.); *Durini protiv Italije* (odluka Komisije));
- ako je zahtjev podnesen izravno protiv međunarodne organizacije koja nije pristupila

Konvenciji (*Stephens protiv Cipra, Turske i Ujedinjenih naroda* (odluka), zadnji stavak);

- ako se u prigovoru radi o Protokolu ili Konvenciji koju tužena država nije ratificirala (*Horsham protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka Komisije); *De Saedeleer protiv Belgije*, stavak 68.).

2. Nadležnost⁴

196. Utvrđenje nenadležnosti *ratione loci* ne oslobađa Sud dužnosti da ispita spadaju li podnositelji u „nadležnost“ jedne ili više država ugovornica, u smislu članka 1. Konvencije (*Drozd i Janousek protiv Francuske i Španjolske*, stavak 90.). Stoga će se prigovori da podnositelji ne potpadaju pod „nadležnost“ tužene države u pravilu više podnositi kao tvrdnje da je zahtjev nespojiv *ratione personae* s Konvencijom (vidi tvrdnje tuženih država u predmetima *Banković i drugi protiv Belgije i drugih* [VV] (odluka), stavak 35.; *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavak 300.; *Weber i Saravia protiv Njemačke* (odluka)); vidi također *Mozer protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], stavak 79., kada je ruska vlada istaknula prigovor *ratione personae* i *ratione loci*; vidi *M.A. i drugi protiv Litve*, stavak 67.). „Nadležnost“ u skladu s člankom 1. Konvencije je granični uvjet. Izvršavanje nadležnosti nužan je uvjet da bi se državu ugovornicu moglo držati odgovornom za radnje ili propuste koji su joj pripisivi, a koji daju povoda navodima o kršenju prava i sloboda propisanih Konvencijom (*Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavak 311.; *Al-Skeini protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 130.).

197. Nadležnost neke države na temelju članka 1. prvenstveno je teritorijalna (*Banković i drugi protiv Belgije* (odluka) [VV], stavci 61. i 67.; *Catan i drugi protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], stavak 104.). Pretpostavlja se da se nadležnost redovno izvršava na cijelom teritoriju države (*Assanidze protiv Gruzije* [VV], stavak 139.; *Sargsyan protiv Azerbajdžana* [VV], stavci 129., 139. i 150.). Jurisdikcija se može izvršavati i na granici (primjerice, pogranični službenici mogu odbiti prihvatiti zahtjeve za azilom i primiti podnositelje zahtjeva na teritorij države u predmetu *M.A. i drugi protiv Litve*, stavci 69-70.).

198. Države mogu biti odgovorne za radnje koje izvrše njihova tijela vlasti, ili koje proizvode učinke, izvan njihovog teritorija (*Drozd i Janousek protiv Francuske i Španjolske*, stavak 91.; *Soering protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavci 86. i 91.; *Loizidou protiv Turske* (prethodni prigovori), stavak 62.). Međutim, to se događa samo u iznimnim slučajevima (*Banković i drugi protiv Belgije i drugih* (odluka) [VV], stavak 71.; *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavak 314), kada državna ugovornica stvarno kontrolira neko područje ili barem ima odlučujući utjecaj nad njim (ibid., stavci 314-316. i 392.; *Catan i drugi protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], stavci 106-107.; *Al-Skeini protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavci 138-140.; *Medvedyev i drugi protiv Francuske* [VV], stavci 63-64.). Za koncepte „stvarne sveobuhvatne kontrole“ nad nekim područjem i stvarne kontrole putem oružanih snaga neke države, vidi predmete *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavci 314-316.; vidi također *Banković i drugi protiv Belgije* [VV] (odluka), stavci 67. et seq. i 74-82.; *Cipar protiv Turske* [VV], stavci 75-81.; *Loizidou protiv Turske* (osnovanost), stavci 52-57.; *Hassan protiv Ujedinjene kraljevine*, [VV], stavak 75. Za koncept stvarne kontrole koja se ne izvršava izravno već putem podređene lokalne uprave koja preživljava zahvaljujući podršci te države, vidi predmete *Catan i drugi protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], stavci 116-122.; *Chiragov i drugi protiv Armenije* [VV], stavci 169-186.

199. Državu se može pozvati na odgovornost za povrede konvencijskih prava osoba koje se nalaze na državnom području neke druge države, za koje se utvrdi da su pod vlašću i kontrolom te prve države putem njenih zastupnika koji djeluju (bilo zakonito ili nezakonito) u toj drugoj državi (*Issa i drugi protiv Turske*, stavak 71. *Sanchez Ramirez protiv Francuske*, odluka Komisije; *Ocalan protiv Turske* [VV], stavak 91.; za vojne operacije u inozemstvu vidi *Al-Skeini protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 149.; *Hassan protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavci 76-80.; *Jaloud protiv Nizozemske* [VV], stavci 140-152.;

⁴ Vidi Vodič o članku 1. Konvencije

Glede čina koje su počinili vojnici Multinacionalnih snaga ovlaštenih od Ujedinjenih naroda i mjere u kojoj se ti čini mogu pripisati odgovornosti države kada međunarodna organizacija nema stvarnu kontrolu niti vrhovni autoritet nad tim postupanjem vidi *Al-Jedda protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavci 84-85. Glede čina koji se događaju u zaštitnoj zoni UN-a vidi *Isaak i drugi protiv Turske* (odluka).

200. Za državna područja koja su pravno gledano unutar nadležnosti države ugovornice, ali ne i pod njenom stvarnom vlasti/kontrolom, može se smatrati da su zahtjevi nespojivi s odredbama Konvencije (*An i drugi protiv Cipra* (odluka Komisije)), ali treba uzeti u obzir pozitivne obveze države na temelju Konvencije (vidi *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavci 312-313., stavci 333. et seq.; vidi i *Stephens protiv Cipra, Turske i Ujedinjenih naroda* (odluka); *Azemi protiv Srbije* (odluka); *Ivanţoc i drugi protiv Moldavije i Rusije*, stavci 105-06.; *Catan i drugi protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], stavci 109-10.); *Mozer protiv Republike Moldavije i Rusije* [VV], stavci 99-100. Za sporne zone unutar međunarodno priznatog teritorija države ugovornice u odnosu na koji nijedna druga država nema stvarnu kontrolu, vidi *Sargsyan protiv Azerbajdžana* [VV], stavci 139-151. Za zatvor kojeg u potpunosti kontrolira država ugovornica, ali kojem su općinske vlasti prekinule opskrbu električnom strujom i vodom *de facto* pravne osobe koja je izvan njihove kontrole, vidi *Pocasovschi i Mihaila protiv Republike Moldavije i Rusije*, stavci 43-46.

201. Postoje iznimke od načela da tjelesna prisutnost nekog pojedinca na državnom području dotične države ima učinak stavljanja tog pojedinca pod nadležnost dotične države, na primjer, kad je ta država domaćin sjedišta neke međunarodne organizacije protiv koje su usmjereni podnositeljevi prigovori. Puka činjenica da međunarodni kazneni sud ima svoje sjedište i prostorije u Nizozemskoj nije dovoljna osnova da se toj državi pripišu navodni čini ili propusti koje je izvršio međunarodni kazneni sud u vezi s osudom podnositelja (*Galić protiv Nizozemske* (odluka), *Blagojević protiv Nizozemske* (odluka); *Djokaba Lambi Longa protiv Nizozemske* (odluka)). Za zahtjev protiv tužene države kao stalnog sjedišta međunarodne organizacije vidi *Lopez Cifuentes protiv Španjolske*, (odluka), stavci 25-26; *Klausecker protiv Njemačke* (odluka), stavci 80-81. Za prihvaćanje međunarodne uprave na državnom području tužene države vidi *Berić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), stavak 30.

202. Samo sudjelovanje države u postupku koji se protiv nje vodi u drugoj državi ne predstavlja samo po sebi izvršavanje izvanteritorijalne nadležnosti (*McElhinney protiv Irske i Ujedinjene Kraljevine* [VV] (odluka); *Treska protiv Albanije i Italije* (odluka); *Manoilescu i Dobrescu protiv Rumunjske i Rusije* (odluka), stavci 99-111.). Međutim, nakon što osoba podnese tužbu pred sudovima neke države, nesporno je da postoji „jurisdikcijska veza“ između te osobe i države unatoč izvanteritorijalnoj prirodi događaja za koje se navodi da su razlog za podnošenje tužbe (*Marković i drugi protiv Italije* [VV], stavci 49-55., glede članka 6. Konvencije; vidi slično *Arlewin protiv Švedske*, stavci 65-74., o nadležnosti države ugovornice u postupku zbog klevete pokrenutog u pogledu televizijskog programa emitiranog iz strane zemlje). Slično tome, ako istražna ili pravosudna tijela države ugovornice pokrenu vlastitu kaznenu istragu i postupak u vezi smrti – čak i ako je ta smrt nastupila izvan nadležnosti te države – pokretanje te istrage ili tog postupka dovoljno je za uspostavu „jurisdikcijske veze“ u smislu članka 1. Konvencije između te države i srodnika žrtve koji kasnije podnesu prigovor na temelju postupovnog aspekta članka 2. pred Sudom (*Guzelyurtlu i drugi protiv Cipra i Turske*, stavci 188-189 i 191.; *Aliyeva i Aliyev protiv Azerbajdžana*, stavak 57.). U izostanku istrage ili postupka u predmetnoj dotičnoj državi ugovornici, „posebne značajke“ u danom predmetu mogu potaknuti stvaranje „jurisdikcijske veze“ u odnosu na postupovnu obvezu iz članka 2. da se provede istraga smrti koja je nastupila u drugoj nadležnosti (*Guzelyurtlu i drugi protiv Cipra i Turske*, stavci 190. i 192-196., kada su osumnjičenici za ubojstvo pobjegli u dio ciparskog teritorija kojeg kontrolira Turska, i time spriječili Cipar da nastavi s vlastitom kaznenom istragom u pogledu tih osumnjičenika).

203. Sud je također utvrdio načela kojima je uređena izvanteritorijalna odgovornost za uhićenje i pritvor koji su izvršeni u trećoj državi u kontekstu postupka izručenja koji je pokrenula tužena država (*Stephens protiv Malte (br. 1.)*, stavak 52.; *Vasiliciuc protiv Republike Moldavije*, stavci 22-25.).

204. Drugi priznati slučajevi izvanteritorijalnog izvršavanja nadležnosti od strane neke države uključuju predmete u kojima se radi o aktivnostima diplomatskih ili konzularnih službenika u inozemstvu (*M. protiv Danske*, odluka Komisije) i u kojima se radi o aktivnostima u zrakoplovima i brodovima registriranim u ili koji plove pod zastavom te države (*Medvedyev i drugi protiv Francuske* [VV], stavak 65.; *Bakanova protiv Litve*, stavak 63.).

3. Odgovornost i pripisivost

205. Spojivost *ratione personae* s Konvencijom dodatno traži da se navodna povreda može pripisati državi ugovornici (*Gentilhomme, Schaff-Benhadi i Zerouki protiv Francuske*, stavak 20.). Međutim, u novijim su se predmetima pitanja pripisivosti/odgovornosti razmatrala bez izričitog upućivanja na spojivost *ratione personae* (*Assanidze protiv Gruzije* [VV], stavci 144. et seq.; *Hussein protiv Albanije i 20 drugih država ugovornica* (odluka); *Isaak i drugi protiv Turske* (odluka); *Stephens protiv Malte* (br. 1), stavak 45.) *Jaloud protiv Nizozemske* [VV], stavci 154-155.).

206. Iako se tradicionalno smatralo da odgovornost država ugovornica za čine privatnih osoba spada pod spojivost *ratione personae*, ona također može ovisiti o uglavcima koji uređuju pojedinačna prava u Konvenciji i o mjeri u kojoj su uz ta prava pridružene i pozitivne obveze (vidi, na primjer, *Söderman protiv Švedske* [VV], stavak 78.; *Aksu protiv Turske* [VV], stavak 59.; *Siliadin protiv Francuske*, stavci 77-81.; *Beganović protiv Hrvatske*, stavci 69-71. Odgovornost države na temelju Konvencije može postojati kao rezultat prešutne suglasnosti ili pristanka na čine privatnih pojedinaca, koji predstavljaju povredu konvencijskih prava drugih pojedinaca unutar njene nadležnosti (*Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavak 318.) ili čak kada te čine izvršavaju strani dužnosnici na njezinom teritoriju (*El-Masri protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* [VV], stavak 206.; *Al Nashiri protiv Poljske*; stavak 452.; *Nasr i Ghali protiv Italije*; stavak 241., *Al Nashiri protiv Rumunjske*, stavci 594. i 600-602.).

207. Odgovornost država za sudske odluke glede sporova između privatnih osoba može se uključiti na osnovu postojanja miješanja u neko konvencijsko pravo (*Zhidov protiv Rusije*, stavci 71. i 95., u vezi sudskih naloga za rušenje nezakonito sagrađenih zgrada nakon zahtjeva privatnih trgovačkih društava za upravljanje plinovodima i naftovodima, kada je Sud smatrao da takvi nalozi predstavljaju miješanje vlasti i podnositeljevo pravo na mirno uživanje njegovog vlasništva, odbivši pri tome rethodni prigovor tužene države o nespojivosti zahtjeva *ratione personae*).

4. Pitanja koja se tiču moguće odgovornosti država stranaka Konvencije za čine ili propuste povezane s njihovim članstvom u nekoj međunarodnoj organizaciji

208. Konvencija se ne može tumačiti na način koji bi strogoj kontroli Suda podvrgnuo čine i propuste ugovornih stranaka koji su obuhvaćeni Rezolucijama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i koji su se dogodili prije ili tijekom misija UN-a kojima se osiguravaju međunarodni mir i sigurnost. To bi ometalo ispunjenje ključne misije Ujedinjenih naroda (*Behrami protiv Francuske i Saramati protiv Francuske, Njemačke i Norveške* (odluka) [VV], stavci 146-52.; suprotno tome, *Al-Jedda protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavci 74-85., glede čina nacionalnih postrojbi unutar multinacionalne misije nad kojom Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda nema ovlasti niti kontrole i koji se mogu pripisati državi ugovornici). Međutim, Sud usvaja drugačiji pristup u odnosu na nacionalne akte kojima se provodi Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda koji se ne mogu izravno pripisati Ujedinjenim narodima i stoga mogu uključivati odgovornost države (*Nada protiv Švicarske* [VV], stavci 120-22.; ; *Al-Dulimi i Montana Management Inc. protiv Švicarske* [VV], stavci 93-96.).

209. Vezano uz odluke međunarodnih sudova, Sud je, po analogiji, presudio da nije nadležan *ratione personae* postupati po zahtjevima koji se tiču konkretnih postupaka pred Međunarodnim kaznenim

sudom za bivšu Jugoslaviju, koji je osnovan rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda (*Galić protiv Nizozemske* (odluka) i *Blagojević protiv Nizozemske* (odluka)). Za razrješenje javnih dužnosnika odlukom Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, čije se ovlaštenje izvodi iz rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda, vidi *Berić i drugi protiv Bosne i Hercegovine* (odluka), stavci 26. et seq.

210. Navodna povreda Konvencije ne može se pripisati državi ugovornici zbog odluke ili mjere koja potječe od tijela međunarodne organizacije čija je ta država članica, kad nije utvrđeno, niti se uopće tvrdi, da zaštita temeljnih prava koju općenito pruža organizacija o kojoj je riječ nije „jednakovrijedna“ onoj koju osigurava Konvencija i kad dotična država ne sudjeluje izravno ili neizravno u izvršenju pobijanog čina (*Gasparini protiv Italije i Belgije* (odluka); *Klausecker protiv Njemačke* (odluka), stavak 97.).

211. Stoga je Sud presudio da nije nadležan *ratione personae* postupati po prigovorima protiv pojedinih odluka koje je donijelo nadležno tijelo neke međunarodne organizacije u kontekstu radnog spora koji u cijelosti spada u unutarnji pravni poredak te organizacije koja ima pravnu osobnost odvojenu od pravne osobnosti njenih država članica, kad se te države nisu ni u koje doba ni izravno ni neizravno umiješale u spor i kad niti jedan njihov čin ili propust ne povlači za sobom njihovu odgovornost na temelju Konvencije (pojedinačni radni sporovi s Eurocontrolom: *Boivin protiv 34 države članice Vijeća Europe* (odluka); *Lopez Cifuentes protiv Španjolske* (odluka) stavci 28-29.; stegovni postupci unutar Vijeća Europe: *Beygo protiv 46 država članica Vijeća Europe* (odluka)). Za navodne povrede Konvencije uslijed razrješenja dužnosnika Europske komisije i postupke pred sudovima Europske unije, vidi *Connolly protiv 15 država članica Europske unije* (odluka); *Andreasen protiv Ujedinjene kraljevine i 26 drugih država članica Europske unije* (odluka).

Poučno je usporediti te nalaze sa Sudskim ispitivanjem navoda o strukturnom nedostatku u unutarnjem mehanizmu međunarodne organizacije na koju su dotične države prenijele dio svojih suverenih ovlasti, kad se tvrdilo da zaštita temeljnih prava koju pruža organizacija nije „jednakovrijedna“ onoj koju osigurava Konvencija (*Gasparini protiv Italije i Belgije* (odluka); *Klausecker protiv Njemačke* (odluka), stavci 98-107.).

212. Sud zauzima drugačiji pristup u predmetima u kojima se radi o izravnom ili neizravnom miješanju tužene države u spor o kojemu je riječ, te se na taj način pokreće njena međunarodna odgovornost (vidi *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske* [VV], stavak 153.; *Michaud protiv Francuske*, stavci 102-04; *Nada protiv Švicarske* [VV], stavci 120-22.; *Al-Dulimi i Montana Management Inc. protiv Švicarske* [VV], stavci 93-96.; usporedi s *Behrami protiv Francuske* i *Saramati protiv Francuske, Njemačke i Norveške* (odluka) [VV], stavak 151. Vidi i sljedeće primjere:

- odluka da se podnositelj ne registrira kao glasač na temelju međunarodnog ugovora sklopljenog s Europskom unijom (*Matthews protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV]);
- ovrha temeljem francuskog prava protiv podnositeljâ, kojom se primjenjuje direktiva Europske unije (*Cantoni protiv Francuske* [VV]);
- uskrata pristupa njemačkim sudovima zbog jurisdikcijskih imuniteta dodijeljenih međunarodnim organizacijama (*Beer i Regan protiv Njemačke* [VV]; *Waite i Kennedy protiv Njemačke* [VV]; *Klausecker protiv Njemačke* (odluka); stavak 45;
- zaplijena na državnom području tužene države od strane njenih vlasti po nalogu ministra, u skladu s njenim pravnim obvezama na temelju prava Europske unije (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske*) [VV] – uredba Europske unije koja je izdana nakon rezolucije Vijeća Sigurnosti UN-a – vidi stavke 153-154.);
- zahtjev koji je domaći sud podnio Sudu Europske unije da donese preliminarnu odluku tj. odluku o prethodnom pitanju (*Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. protiv Nizozemske* (odluka)).
- odluka švicarskih vlasti da podnositelje zahtjeva vrati u Italiju na temelju Uredbe Dublin II koja utvrđuje kriterije i mehanizme za određivanje koja država članica je odgovorna za razmatranje zahtjeva za azil koji je u jednoj od država članica podnio državljani treće zemlje, primjenjiva

na Švicarsku na osnovu sporazuma o pridruživanju s EU-om (*Tarakhel protiv Švicarske* [VV], stavci 88-91.).

213. Kada je riječ o Europskoj uniji, zahtjevi protiv pojedinih država članica koji se tiču njihove primjene prava EU neće nužno biti nedopušteni po toj osnovi (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske* [VV], stavak 137. i *Matthews protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavci 26-35.).

214. U odnosu na zahtjeve podnesene izravno protiv institucija Europske unije, koja nije stranka Konvencije, postoje stariji izvori prava za utvrđenje tih zahtjeva nedopuštenima *ratione personae* (*Confédération française démocratique du travail protiv Europske zajednice* odluka Komisije, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi protiv Irske* [VV], stavak 152. i drugi predmeti na koje se upućuje u tom predmetu; *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. protiv Nizozemske* (odluka)).

Ovaj je stav prihvaćen i u odnosu na Europski ured za patente (*Lenzing AG protiv Njemačke* (odluka Komisije) i druge međunarodne organizacije, kao što su Ujedinjeni narodi (*Stephens protiv Cipra, Turske i Ujedinjenih naroda* (odluka)).

215. Za pitanje može li doći do odgovornosti države zbog njenog ustava, koji je dodatak međunarodnom ugovoru, vidi *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [VV], stavak 30.

B. Nespojivost *ratione loci*

1. 1. Načela

216. Spojivost *ratione loci* traži da se navodna povreda Konvencije dogodila unutar nadležnosti tužene države ili na području koje ona djelotvorno kontrolira (*Cipar protiv Turske* [VV], stavci 75-81. i *Drozd i Janousek protiv Francuske i Španjolske*, stavci 84-90.).

217. Kad se zahtjevi temelje na događajima koji su se dogodili na području izvan države ugovornice i između njih i bilo kojeg tijela vlasti unutar nadležnosti države ugovornice nema nikakve veze, oni će biti odbijeni kao nespojivi *ratione loci* s Konvencijom.

218. Kad se prigovori tiču radnji koje su se dogodile izvan državnog područja države ugovornice, Vlada može uložiti preliminarne/prethodni prigovor da je zahtjev nespojiv *ratione loci* s odredbama Konvencije (*Loizidou protiv Turske* (prethodni prigovori), stavak 55. i *Rantsev protiv Cipra i Rusije*, stavak 203.). Takav će prigovor biti ispitan na temelju članka 1. Konvencije (za opseg pojma „nadležnosti” na temelju tog članka vidi *Banković i drugi protiv Belgije i drugih* (odluka) [VV], stavak 75.; *Guzelyurtlu i drugi protiv Cipra i Turske*, stavci 178-197.; vidi također točku II.A.2. gore).

219. Ponekad tužena država prigovori da je zahtjev nedopušten jer je nespojiv *ratione loci* s odredbama Konvencije zbog toga što je podnositelj tijekom postupka imao prebivalište u drugoj državi ugovornici, ali je postupak pokrenuo u tuženoj državi, jer su propisi bili povoljniji. Sud će i takve prigovore ispitati s obzirom na članak 1. (*Haas protiv Švicarske* (odluka)).

220. Međutim, jasno je da će država biti odgovorna za čine svojih diplomatskih i konzularnih predstavnika u inozemstvu i da se ne može postaviti nikakvo pitanje nespojivosti *ratione loci* u odnosu na diplomatske misije (*X protiv Njemačke*, odluka Komisije od 25.. rujna 1965.; *Al-Skeini protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV], stavak 134.; *M. protiv Danske*, odluka Komisije, stavak 1. i pozivanja na druge predmete u tom predmetu) ili za čine koji su izvršeni u zrakoplovu i plovilima koja su registrirana ili plove pod zastavom te države (*Banković i drugi protiv Belgije i drugih* (odluka) [VV], stavak 73.; *Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije* [VV], stavci 77. i 81.; *Bakanova protiv Litve*, stavak 63.).

221. Konačno, utvrđenje nenadležnosti *ratione loci* neće osloboditi Sud obveze da ispita spadaju li zahtjevi pod nadležnost jedne ili više država ugovornica u svrhu članka 1. Konvencije (*Drozd i Janousek protiv Francuske i Španjolske*, stavak 90.).

Stoga će se prigovori da podnositelji nisu unutar nadležnosti tužene države uobičajeno podnositi na

način da se tvrdi da je podnositeljev zahtjev nespojiv *ratione personae* s Konvencijom (vidi podnesak tuženih vlada u *Banković i drugi protiv Belgije i drugih* (odluka) [VV], stavak 35.; *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavak 300. i *Weber i Saravia protiv Njemačke* (odluka)).

2. Konkretni predmeti

222. Glede zahtjeva koji se tiču ovisnih područja, ako država ugovornica nije dala izjavu na temelju članka 56. (bivši članak 63.) kojom proširuje primjenu Konvencije na područje o kojemu je riječ, zahtjev će biti nespojiv *ratione loci* (*Gillow protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavci 60-62.; *Bui Van Thanh i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine*, odluka Komisije; *Yonghong protiv Portugala* (odluka); *Chagos Islanders protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), stavci 60-76.). To analogno vrijedi i za Protokole uz Konvenciju (*Quark Fishing Limited protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka)).

Kad je država ugovornica dala izjavu temeljem članka 56., neće se pojaviti pitanje nespojivosti (*Tyrer protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 23.).

223. Ako ovisno područje postane neovisno, izjava automatski prestaje važiti. Naknadni zahtjevi protiv matične države biti će utvrđeni nespojivim *ratione personae* (*Church of X protiv Ujedinjene Kraljevine*, odluka Komisije).

224. Kad ovisno područje postane dio matičnog područja države ugovornice, Konvencija se automatski primjenjuje na bivše ovisno područje (*Hingitaq 53 i drugi protiv Danske* (odluka)).

C. Nespojivost *ratione temporis*

1. Opća načela

225. U skladu s općim pravilima međunarodnog prava (načelom zabrane retroaktivnosti međunarodnih ugovora) odredbe Konvencije ne obvezuju državu ugovornicu u odnosu na bilo koji čin ili činjenicu koja se dogodila ili situaciju koja je prestala postojati prije datuma stupanja na snagu Konvencije u odnosu na tu stranku (*Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 70.; *Šilih protiv Slovenije* [VV], stavak 140. i *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 130.).

226. Nadležnost *ratione temporis* pokriva samo razdoblje nakon što je tužena država ratificirala Konvenciju ili Protokole uz nju. Međutim, Konvencija ne nameće nikakve konkretne obveze državam ugovornicama da osiguraju zadovoljštinu za povrede ili štetu prouzročenu prije toga datuma (*Kopecký protiv Slovačke* [VV], stavak 38.).

227. Od datuma ratifikacije nadalje, svi navodni čini i propusti države moraju biti u skladu s Konvencijom i njenim Protokolima, a naknadne činjenice spadaju u nadležnost Suda čak i ako predstavljaju samo produžetak neke otprije postojeće situacije (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão i drugi protiv Portugala*, stavak 43.). Međutim, Sud može uzeti u obzir činjenice iz vremena prije ratifikacije u mjeri u kojoj se smatra da su stvorile situacije koje se protežu nakon tog datuma ili bi mogle biti važne za razumijevanje činjenica koje su se dogodile nakon tog datuma (*Hutten-Czapska protiv Poljske* [VV], stavci 147-53.; *Kurić i drugi protiv Slovenije* [VV], stavci 240-41.).

228. Sud je obavezan ispitati svoju nadležnost *ratione temporis* po službenoj dužnosti i u svakoj fazi postupka, budući da se to pitanje tiče nadležnosti Suda, a ne dopuštenosti u uskom smislu tog pojma (*Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 67.; *Petrović protiv Srbije*, stavak 66.; *Hoti protiv Hrvatske*, stavak 84.).

2. Primjena ovih načela

a. Ključni datum u odnosu na ratifikaciju Konvencije ili prihvaćanje nadležnosti institucija Konvencije

229. U načelu, ključni datum za utvrđivanje vremenske nadležnosti Suda je dan stupanja na snagu Konvencije i Protokola u odnosu na dotičnu stranku (na primjer, vidi *Šilih protiv Slovenije* [VV], stavak 164.).

230. Međutim, Komisija je Konvencijom iz 1950. godine postala nadležna za ispitivanje pojedinačnih zahtjeva (članak 25.), dok je nadležnost Suda (članak 46.) postala ovisna o konkretnim izjavama država ugovornica s tim učinkom. Ove izjave mogu biti podvrgnute ograničenjima. Vezano uz zemlje koje su izradile nacрте tih izjava nakon dana kad su ratificirale Konvenciju, Komisija i Sud su prihvatili vremenska ograničenja svoje nadležnosti u odnosu na činjenice koje spadaju u razdoblje između stupanja na snagu Konvencije i relevantne izjave (*X protiv Italije*, odluka Komisije, i *Stamoulakatos protiv Grčke (br. 1)*, stavak 32. vidi također *Chong i drugi protiv Ujedinjene kraljevine* (odluka), stavci 84-90., kad je Sud pojasnio da je “ključni datum” datum kada je Ujedinjena kraljevina priznala pravo na pojedinačni zahtjev – 1966. – a ne kad je Konvencija stupila na snagu u pogledu te države – 1953.).

231. Kada nema takvog vremenskog ograničenja u Vladinoj izjavi (vidi izjavu Francuske od 2. listopada 1981. godine), institucije Konvencije su priznale retroaktivni učinak prihvatanja njihove nadležnosti (*X protiv Francuske*, odluka Komisije).

Vremenska ograničenja uključena u te izjave i dalje se primjenjuju kad se odlučuje o nadležnosti Suda za zaprimanje pojedinačnih zahtjeva na temelju sadašnjeg članka 34. Konvencije, temeljem članka 6. Protokola br. 11. (*Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 72.). Sud je, uzimajući u obzir prethodni sustav u cjelini, smatrao da je nadležan od prve izjave koja priznaje pravo na pojedinačni zahtjev Komisiji, bez obzira na protek vremena između te izjave i priznanja nadležnosti Suda (*Cankočak protiv Turske*, stavak 26.; *Yorgiyadis protiv Turske*, stavak 24. i *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 133.).

b. Trenutne činjenice prije ili nakon stupanja na snagu ili izjave

232. Vremenska nadležnost Suda mora se utvrditi u odnosu na činjenice koje predstavljaju navodno miješanje. U tu je svrhu u svakom konkretnom predmetu bitno utvrditi točno vrijeme navodnog miješanja. Pri tome Sud mora voditi računa i o činjenicama kojima podnositelj prigovara i o opsegu konvencijskog prava čija se povreda navodi (*Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 82. i *Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 131.).

233. Kada se ovaj test primjenjuje na razne sudske odluke prije i nakon ključnog datuma, Sud uzima u obzir konačnu presudu koja je sama po sebi mogla povrijediti prava podnositelja (presudu Vrhovnog suda kojom se otkazuje stanarsko pravo podnositelja u predmetu *Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 85.; ili presudu županijskog suda u predmetu *Mrkić protiv Hrvatske* (odluka)), usprkos postojanja naknadnih pravnih sredstava koja su samo dozvolila nastavak miješanja (naknadna odluka Ustavnog suda kojom je potvrđena presuda Vrhovnog suda u predmetu *Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 85.; ili i odluka Vrhovnog suda i Ustavnog suda u predmetu *Mrkić protiv Hrvatske* (odluka)).

Naknadni neuspjeh pravnih sredstava kojima je cilj ispravljanje tog miješanja ne mogu ga dovesti unutar vremenske nadležnosti Suda (*Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavci 77-79.). Sud je ponovio da domaći sudovi ne moraju primijeniti Konvenciju retroaktivno na miješanja koja su se dogodila prije ključnog datuma (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavak 130.).

234. Neki od primjera su:

- miješanja koja su se dogodila prije ključnog datuma i konačne odluke suda nakon tog datuma (*Meltex Ltd protiv Armenije* (odluka));
- miješanja koja su se dogodila nakon ključnog datuma (*Lepojić protiv Srbije*, stavak 45.; *Filipović protiv Srbije*, stavak 33.);
- korištenje dokaza pribavljenih zlostavljanjem koje se dogodilo prije ključnog datuma, u sudskim odlukama donesenim nakon tog datuma (*Harutyunyan protiv Armenije*, stavak 50.);
- tužba za poništenje pravne osnove vlasništva podnesena prije ključnog datuma, ali je postupak po njoj okončan nakon ključnog datuma (*Turgut i drugi protiv Turske*, stavak 73.);
- dan konačnog poništenja dokumenta koji je temelj prava vlasništva (*Fener Rum Patrikliği (Ecumenical Patriarchy) protiv Turske* (odluka)).

235. Vidi također:

- odluka kojom je podnositelj osuđen *in absentia*, koju su donijeli grčki sudovi prije izjave Grčke na temelju članka 25., unatoč tome što su nakon tog dana protiv osuđujuće presude bile podnesene žalbe, a koje su na kraju bile bezuspješne (*Stamoulakatos protiv Grčke* (br. 1), stavak 33.);
- implicitna odluka Središnjeg izbornog povjerenstva prije ratifikacije, kojom je odbijen zahtjev podnositelja da potpiše peticiju bez da mu se na putovnicu stavi žig, s time da je postupak pokrenut o tom pitanju vođen nakon tog datuma (*Kadiķis protiv Latvije* (odluka));
- otkaz podnositelju na njegovom radnom mjestu i građanski postupak koji je on pokrenuo prije ratifikacije, a odluka Ustavnog suda uslijedila je nakon toga (*Jovanović protiv Hrvatske* (odluka));
- ministarski nalog kojim se upravljanje trgovačkim društvom podnositeljâ prenosi na odbor imenovan od strane ministra gospodarstva, čime su podnositelji lišeni prava na pristup sudu, a odluka Vrhovnog suda kojom se odbija žalba podnositeljâ je donesena nakon ključnog datuma (*Kefalas i drugi protiv Grčke*, stavak 45.);
- odluka kojom je podnositelj osuđen nakon što je dana relevantna izjava na temelju članka 46., zbog izjava koje je dao novinarima prije tog datuma (*Zana protiv Turske*, stavak 42.);
- pretraga prostorija podnositelja trgovačkog društva i zapljena dokumenata, iako je naknadni postupak vođen nakon ratifikacije (*Veeber protiv Estonije* (br. 1), stavak 55.; vidi također *Kikots i Kikota protiv Latvije* (odluka)).

236. Međutim, ako podnositelj iznese zaseban prigovor o spojivosti naknadnog postupka s nekim člankom Konvencije, Sud može utvrditi da je nadležan *ratione temporis* u odnosu na pravna sredstva o kojima je riječ (revizija Vrhovnom sudu protiv naloga prvostupanjskog suda o obustavi proizvodnje i distribucije novina u predmetu *Kerimov protiv Azerbajdžana* (odluka); nezakonita raspodjela imovine banke dogodila se prije ključnog datuma, a zahtjev za naknadu štete podnesen nakon tog datuma u predmetu *Kotov protiv Rusije* [VV], stavci 68-69.).

237. Test i mjerila utvrđena u predmetu *Blečić protiv Hrvatske* [VV] od općeg su značaja; kad se primjenjuju ti kriteriji mora se uzeti u obzir posebna narav određenih prava, kao što su ona navedena u člancima 2. i 3. Konvencije (*Šilih protiv Slovenije* [VV], stavak 147.).

3. Konkretno situacije

a. Trajne povrede

238. Institucije Konvencije prihvatile su proširenje svoje nadležnosti *ratione temporis* na situacije u kojima se radi o trajnoj povredi koja je nastala prije stupanja na snagu Konvencije, ali i dalje postoji nakon tog datuma (*De Becker protiv Belgije*, odluka Komisije).

239. Sud je slijedio ovaj pristup u nekoliko predmeta koji se tiču prava na imovinu:

- trajni nezakonit posjed zemljišta koje pripada podnositeljima od strane mornarice, bez naknade (*Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke*, stavak 40.);
- uskrata pristupa imovini podnositelja u Sjevernom Cipru (*Loizidou protiv Turske*, stavci 46-47.);
- neplaćanje naknade za nacionaliziranu imovinu (*Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão i drugi protiv Portugala*, stavak 43.);
- trajna nemogućnost da podnositelj ponovno stupi u posjed svoje imovine i primi odgovarajuću razinu najamnine za najam svoje kuće, koja proizlazi iz zakona koji su bili na snazi prije i nakon što je Poljska ratificirala Protokol br. 1. (*Hutten-Czapska protiv Poljske* [VV], stavci 152-53.).
- trajno neizvršenje domaće odluke u korist podnositelja protiv države (*Krstić protiv Srbije*, stavci 63-69.).

240. Ograničenja: samo lišenje pojedinca njegovog doma ili imovine u načelu je „trenutačni čin“ i ne proizvodi trajnu situaciju „lišenja“ u odnosu na prava o kojima se radi (*Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 86. i predmeti na koje se upućuje u tom predmetu). U konkretnom predmetu lišenja nakon 1945.

godine pod bivšim režimom, vidi predmete na koje se upućuje u predmetu *Preussische Treuhand GmbH & Co. Kg a. A. protiv Poljske* (odluka), stavci 55-62.

241. Trajna narav povrede može se utvrditi i u odnosu na bilo koji drugi članak Konvencije (za članak 2. i smrtnu kaznu izrečenu podnositeljima prije ključnog datuma vidi *Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije* [VV], stavci 406-408.; za članak 8. i propust da se regulira prebivalište osoba koje su "izbrisane" iz registra prebivališta prije ključnog datuma vidi *Kurić i drugi protiv Slovenije* [VV], stavci 240-41., vidi također za članak 8. i nemogućnost reguliranja podnositeljevog statusa glede prebivališta, *Hoti protiv Hrvatske*, članak 84.).

b. "Trajna" postupovna obveza da se istraže nestanci koji su se dogodili prije ključnog datuma

242. Nestanak nije „trenutni” čin ili događaj. Baš suprotno, Sud smatra da je nestanak zaseban događaj, koji karakterizira trajna situacija neizvjesnosti i nepostojanje saznanja o sudbini nestalog, i u kojoj nema informacija o tome što se dogodilo, ili se to čak namjerno krije i zamagljuje. Nadalje, to što naknadno nije došlo do saznanja o tome gdje je nestala osoba i kakva joj je sudbina dovodi do trajne situacije. Stoga je moguće da postupovna obveza provođenja istrage opstane sve dok se ne sazna za sudbinu nestale osobe. Trajno propuštanje pokretanja tražene istrage smatrat će se trajnom povredom, čak i kad se, na koncu, može pretpostaviti da se dogodila smrt (*Varnava i drugi protiv Turske* [VV], stavci 148-49.). Za primjenu sudske prakse iz predmeta Varnava vidi predmet *Palić protiv Bosne i Hercegovine*, stavak 46.

c. Postupovna obveza na temelju članka 2. da se istraži smrt: postupak koji se odnosi na činjenice izvan vremenske nadležnosti Suda

243. Sud razlikuje obvezu istražiti sumnjivu smrt ili ubojstvo i obvezu istražiti sumnjivi nestanak.

Stoga smatra kako pozitivna obveza provesti djelotvornu istragu temeljem članka 2. Konvencije predstavlja zasebnu obvezu koja može obvezivati državu čak i kad se smrt dogodila prije ključnog datuma (*Šilih protiv Slovenije* [VV], stavak 159. – u ovom se predmetu radilo o smrti koja se dogodila prije ključnog datuma, dok su se nedostaci ili propusti u provođenju istrage dogodili nakon tog datuma). Njegova vremenska nadležnost da razmatra sukladnost s tim obvezama ostvaruje se unutar određenih granica koje je Sud sam utvrdio, vodeći računa o načelu pravne sigurnosti (*ibid.*, stavci 161-163.). Kao prvo, samo postupovni čini i/ili propusti koji su se dogodili nakon ključnog datuma mogu biti unutar vremenske nadležnosti Suda (*ibid.*, stavak 162.). Kao drugo, Sud naglašava kako za početak primjene postupovnih obveza mora postojati istinska veza između smrti i stupanja na snagu Konvencije u odnosu na tuženu državu. Stoga, kako bi se ta veza uspostavila, dva uvjeta moraju biti zadovoljena: prvo, protok vremena između smrti i stupanja na snagu Konvencije mora biti razmjerno kratak (ne dulji od deset godina) i, drugo, treba utvrditi da je značajan dio postupovnih koraka -uključujući ne samo djelotvornu istragu o smrti dotične osobe nego i pokretanje odgovarajućeg postupka u svrhu utvrđenja uzroka smrti i pozivanja na odgovornost odgovornih osoba- poduzet ili je trebao biti poduzet nakon što je dotična država ratificirala Konvenciju (*Janowiec i drugi protiv Rusije* [VV], stavci 145-48.). Za naknadnu primjenu testa "istinske veze" vidi, na primjer, predmet *Şandru i drugi protiv Rumunjske*, stavak 57; *Çakir i drugi protiv Cipra* (odluka); *Jelić protiv Hrvatske*, stavci 55-58.; *Melnichuk i drugi protiv Rumunjske*, stavci 72-75.; *Randelović i drugi protiv Crne gore*, stavci 92-94.; *Chong i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (dec.), stavci 84-90.; *Jurica protiv Hrvatske*, stavci 67-72. (primjena testa na postupovne uvjete u skladu s člankom 8. u slučaju nesavjesnog liječenja).

244. U predmetu *Tuna protiv Turske*, u vezi smrti koja je posljedica mučenja, Sud je po prvi puta primijenio načela utvrđena u presudi *Šilih*, ispitavši podnositeljeve postupovne prigovore na temelju članaka 2. i 3. zajedno. Sud je ponovio načela koja se odnose na "odvojivost" postupovnih obveza, osobito dva uvjeta primjenjiva kod odlučivanja je li nadležan *ratione temporis*, kad su se činjenice koje se odnose na materijalni vid članaka 2. i 3. dogodile, kao u tom predmetu, izvan razdoblja pokrivenog njegovom nadležnošću, dok su se činjenice koje se odnose na postupovni vid, dakle na naknadni postupak, dogodile, barem djelomično, unutar tog razdoblja.

Za naknadnu primjenu na postupovne prigovore na temelju članka 3. vidi, primjerice, *Yatsenko protiv Ukrajine* i *Mocanu i drugi protiv Rumunjske* [VV], stavci 207-211.

245. Međutim, Sud ne bi isključio mogućnost da se u određenim izvanrednim okolnostima, u kojima uvjet „istinske veze“ nije zadovoljen, veza također može zasnivati na potrebi da se osigura stvarna i djelotvorna zaštita jamstava i ključnih vrijednosti Konvencije (*Šilih protiv Slovenije* [VV], stavak 163.). Ovaj test "vrijednosti Konvencije", koji djeluje kao izuzetak od općeg pravila, čime omogućuje daljnje proširenje nadležnosti Suda u prošlost, može se primijeniti samo ako ključni događaj ima veću dimenziju koja predstavlja negaciju samih temelja Konvencije (kao što je u slučaju teških kaznenih djela prema međunarodnom pravu), ali samo na događaje nakon usvajanja Konvencije, 4. studenoga 1950.

Stoga se ugovorna stranka ne može smatrati odgovornom na temelju Konvencije ako ne istražuje čak i najteža kaznena djela na temelju međunarodnog prava ako su ona prethodila usvajanju Konvencije (*Janowiec i drugi protiv Rusije* [VV], stavci 149-51., predmet se odnosi na istragu masakra u Katynu 1940. godine koji je stoga bio izvan nadležnosti Suda *ratione temporis*; *Chong i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka), stavak 91., glede 24 nenaoružana civila koje su ubili britanski vojnici na Malaji 1948.).

d. Razmatranje prethodnih činjenica

246. Sud je zauzeo stajalište da može "razmatrati činjenice prije ratifikacije u mjeri u kojoj se može smatrati da su one stvorile situaciju koja se proteže nakon tog datuma ili bi mogla biti bitna za razumijevanje činjenica koje su se dogodile nakon tog datuma" (*Broniowski protiv Poljske* (odluka) [VV], stavak 74.; *Hoti protiv Hrvatske*, stavak 85.).

e. Postupak koji je u tijeku ili pritvor

247. 216. Do posebne situacije dolazi kad se radi o prigovorima koji se tiču duljine sudskih postupaka (članak 6. stavak 1.) koji su pokrenuti prije ratifikacije, ali se nastavljaju nakon tog dana. Iako mu je nadležnost ograničena na razdoblje nakon ključnog datuma, Sud je često uzimao u obzir stanje postupka do tog datuma, kao smjernicu (na primjer, *Humen protiv Poljske* [VV], stavci 58-59. i *Foti i drugi protiv Italije*, stavak 53.).

Isto se primjenjuje na predmete koji se tiču pritvora prije početka suđenja (članak 5. stavak 3., vidi *Klyakhin protiv Rusije*, stavci 58-59.) ili uvjeta pritvora (članak 3.: vidi *Kalashnikov protiv Rusije*, stavak 36.).

248. Glede pravičnosti postupka, Sud može ispitati mogu li se nedostaci u fazi glavne rasprave nadoknaditi postupovnim jamstvima u istrazi vođenoj prije ključnog datuma (*Barbera, Messegue i Jabardo protiv Španjolske*, stavci 61. i 84.). Pri tome strazburški suci uzimaju u obzir postupak u cjelini (vidi također *Kerojarvi protiv Finske*, stavak 41.).

249. Postupovni prigovor na temelju članka 5. stavka 5. ne može spadati u vremensku nadležnost Suda kad se lišenje slobode dogodilo prije stupanja na snagu Konvencije (*Korizno protiv Latvije* (odluka)).

f. Pravo na naknadu zbog neopravdane osude

250. 219. Sud je utvrdio da je nadležan ispitati prigovor na temelju članka 3. Protokola br. 7. kad je osoba osuđena prije ključnog datuma, ali osuda bude ukinuta nakon tog datuma (*Matveyev protiv Rusije*, stavak 38.).

g. Pravo da se nekome ne sudi ili da ga se ne kazni dva puta zbog iste stvari

251. Sud je potvrdio da ima vremensku nadležnost za ispitivanje prigovora na temelju članka 4. Protokola br. 7 kada je osobi suđeno ili je kažnjena u drugom postupku nakon ključnog datuma iako je prvi postupak zaključen prije tog datuma. Pravo da se nekome ne sudi ili da ga se ne kazni dva puta zbog iste stvari ne može se isključiti u pogledu postupka vođenog prije ratifikacije ako je dotična osoba osuđena za isto djelo nakon ratifikacije Konvencije (*Marguš protiv Hrvatske* [VV], stavci 93-98.).

D. Nespojivost *ratione materiae*

252. Spojivost zahtjeva ili prigovora *ratione materiae* s Konvencijom izvodi se iz stvarne nadležnosti Suda. Da bi neki prigovor bio spojiv *ratione materiae* s Konvencijom, pravo na koje se poziva podnositelj mora biti zaštićeno Konvencijom i Protokolima uz nju koji su stupili na snagu. Na primjer, zahtjevi su nedopušteni kad se tiču nečijeg prava da mu se izda vozačka dozvola (*X protiv Njemačke*, odluka Komisije od 7. ožujka 1977.), prava na samoodređenje (*X protiv Nizozemske*, odluka Komisije), pravo stranih državljana da uđu u državu ugovornicu i prebivaju u njoj (*Penafiel Salgado protiv Španjolske* (odluka) ili navodno opće pojedinačno pravo na zaštitu specifične kulturne baštine (*Ahunbay i drugi protiv Turske* (odluka), stavci 21-26.), budući da se ta prava kao takva ne nalaze među pravima i slobodama zajamčenim Konvencijom.

253. „Pravo na državljanstvo“ slično onome iz članka 15. Opće deklaracije o ljudskim pravima, ili pravo stjecanja ili zadržavanja određenog državljanstva također nije zajamčeno (*Petropavlovskis protiv Latvije*, stavci 73. -74.). Usprkos tome, Sud nije isključio mogućnost da proizvoljno uskraćivanje državljanstva može u određenim okolnostima otvoriti pitanje na temelju članka 8. Konvencije zbog učinka takvog uskrata na privatni život pojedinca (*Slivenko i drugi protiv Latvije* (odluka) [VV], stavak 77; *Genovese protiv Malte*, stavak 30.). Ista načela moraju se primijeniti u slučaju naknadnog ukidanja već dobivenog državljanstva budući da bi to moglo dovesti do sličnog – ako ne i većeg – miješanja u pravo pojedinca na poštovanje obiteljskog i privatnog života (*Ramadan protiv Malte*, stavci 84-85.; *K2 protiv Ujedinjene kraljevine* (odluka), stavci 49-50.). Isto tako, Sud je presudio da se Konvencijom i njenim Protokolima ne jamči pravo na odricanje državljanstva; no Sud ne može isključiti da bi proizvoljno odbijanje zahtjeva za državljanstvo moglo u određenim vrlo specifičnim okolnostima otvoriti pitanje na temelju članka 8. Konvencije ako takvo odbijanje utječe na privatni život pojedinca (*Riener protiv Bugarske*, stavci 153-154.).

254. Iako Sud nije nadležan ispitati navodne povrede prava zaštićenih drugim međunarodnim instrumentima, kad definira značenje izraza i pojmova u tekstu Konvencije on može i mora voditi računa i o drugim elementima međunarodnog prava, osim Konvencije (*Demir i Baykara protiv Turske* [VV], stavak 85.; *Hassan protiv Ujedinjene kraljevine* [VV], stavci 99. et seq.; *Blokhin protiv Rusije* [VV], stavak 203.).

255. U skladu s predmetom *Blečić protiv Hrvatske* [VV], stavak 67., o bilo kojem pitanju koje utječe na nadležnost Suda odlučuje sam Sud, osobito članak 32. (*Slivenko i drugi protiv Latvije* (odluka) [VV], stavci 56. et seq.), a ne podnesci stranaka u određenom predmetu, te nepostojanje prigovora o nespojivosti ne može proširiti tu nadležnost. Posljedično, Sud je obavezan ispitati je li nadležan *ratione materiae* u svakoj fazi postupka, bez obzira na to je li Vlada izgubila pravo izjaviti takav prigovor (*Tanase protiv Moldavije* [VV], stavak 131.).

256. Zahtjevi koji se tiču odredbe Konvencije u odnosu na koju je tužena država izjavila rezervu utvrđeni su nespojivima *ratione materiae* s Konvencijom (*Benavent Diaz protiv Španjolske* (odluka), stavak 53.; *Kozlova i Smirnova protiv Latvije* (odluka)), ako je to pitanje obuhvaćeno rezervom (*Goktan protiv Francuske*, stavak 51.) i ako Sud tu rezervu smatra valjanom u smislu članka 57. Konvencije (*Grande Stevens i drugi protiv Italije*, stavci 206. et seq.). Za smatranje interpretativne izjave nevaljanom, vidi *Belilos protiv Švicarske*. Za rezervu u pogledu prethodnih obveza na temelju međunarodnih sporazuma, vidi *Slivenko i drugi protiv Latvije* (odluka) [VV], stavci 60-61.

257. Uz to, Sud nije nadležan *ratione materiae* ispitati je li ugovorna stranka ispunila obveze koje su joj nametnute presudama Suda. Prigovori o propustu izvršenja odluke Suda ili nadoknade štete glede povrede koju je Sud već utvrdio nisu u Sudskoj nadležnosti *ratione materiae* (*Bochan protiv Ukrajine* (br. 2) [VV], stavak 34. (u kojem se citira predmet *Egmez protiv Cipra* (odluka)) i 35.). Sud ne može razmatrati prigovore ove vrste bez zadiranja u ovlasti Odbora ministara Vijeća Europe, koji nadzire izvršenje presuda temeljem članka 46. stavka 2. Konvencije. Međutim, uloga Odbora ministara u ovom području ne znači da mjere koje je poduzela tužena država kako bi ispravila povredu koju je utvrdio Sud ne mogu otvoriti novo pitanje o kojem nije odlučeno u presudi, i, u mjeri u kojoj je to predmet novoga zahtjeva, o njemu Sud može odlučivati (*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv*

Švicarske (br. 2) [VV], stavak 62.). Drugim riječima, Sud može postupati po prigovoru da je ponavljanje postupka na domaćoj razini, kao provedba jedne od njegovih presuda, dovelo do nove povrede Konvencije (*ibid.*, i *Lyons protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka)). Sud može biti nadležan ispitati prigovor glede činjenice da je domaći sud odbio ponoviti građanski ili kazneni postupak nakon što je Sud prethodno utvrdio postojanje kršenja članka 6., pod uvjetom da se prigovor odnosi na „novo pitanje“ koje nije riješeno prvom presudom, primjerice, navodna nepoštenost naknadnog postupka pred dotičnim domaćim sudom (*Bochan protiv Ukrajine (br. 2)* [VV], stavak 35-39., u kontekstu građanskog postupka, *Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2)* [VV], stavci 52-58., u kontekstu kaznenog postupka). Slično tome, Sud može biti nadležan ispitati navodni nedostatak djelotvornosti nove istrage nakon prethodne presude u kojoj je utvrđena povreda postupovnog dijela članka 3. (*V.D. protiv Hrvatske (br. 2.)*, stavci 46-54.).

258. Treba primijetiti da je velika većina odluka kojima se zahtjevi utvrđuju nedopuštenima zbog nespojivosti *ratione materiae* unutar granica opsega članaka Konvencije ili njenih Protokola, osobito članka 2. (pravo na život), članka 5. (pravo na slobodu i sigurnost), članka 6. (pravo na pošteno suđenje), članka 7. (nema kazne bez zakona), članka 8. (pravo na poštovanje obiteljskog života); vidi, primjerice, *Denisov protiv Ukrajine* [VV], stavak 134.), članka 9. (sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti) i članka 1. Protokola br 1. (zaštita vlasništva). Opseg primjene ovih članaka ispitan je u mjerodavnom Vodiču kroz sudsku praksu Suda (dostupnom na mrežnim stranicama Suda: www.echr.coe.int-sudska praksa – analiza sudske prakse):

- [Vodič o članku 2. Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 5. Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 6. \(građanski aspekt\) Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 6. \(kazneni aspekt\) Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 7. Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 8. Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 9. Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 11. Konvencije;](#)
- [Vodič o članku 1. Protokola br. 1.](#)

III. Nedopuštenost utemeljena na osnovanosti

A. Očigledna neosnovanost

Članak 35. stavak 3 (a) Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“3. Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. ako smatra:

(a) zahtjev. . očigledno neosnovanim

HUDOC ključne riječi

Očigledno neosnovan (35.3.a)

1. Opći uvod

259. Čak i kad je neki zahtjev spojiv s Konvencijom i kad su ispunjeni svi formalni uvjeti dopuštenosti, Sud ipak može utvrditi da je zahtjev nedopušten iz razloga koji se odnose na ispitivanje njegove osnovanosti. Daleko najuobičajeniji razlog jest to što se neki zahtjev smatra očigledno neosnovanim. Istina je da upotreba izraza „očigledno“ u članku 35. stavku 3. (a) može dovesti do zbrke: ako se uzme doslovno, mogao bi se tumačiti kao da znači da će biti utvrđeno da je zahtjev nedopušten s te osnove ako je prosječnom čitatelju odmah uočljivo da je nerealan i neutemeljen. Međutim, jasno je iz ustanovljene i obilne sudske prakse institucija Konvencije (tj. Suda, i prije 1.. studenog 1998. godine Europske komisije za ljudska prava) da se taj izraz treba tumačiti šire, u smislu konačnog ishoda predmeta. U stvari, smatrat će se da je zahtjev „očigledno neosnovan“ ako prethodno ispitivanje njegovog sadržaja ne otkriva nikakvu naznaku povrede prava zajamčenih Konvencijom, uslijed čega može biti utvrđeno da je nedopušten na početku, bez nastavka daljnjeg ispitivanja osnovanosti (što bi inače u pravilu dovelo do presude).

260. Činjenica da Sud, da bi zaključio da je neki zahtjev očigledno neosnovan, ponekad treba pozvati stranke da dostave svoja očitovanja i ući u dugo i podrobno obrazlaganje svoje odluke, ni na koji način ne mijenja „očigledno neosnovanu“ prirodu zahtjeva (*Mentzen protiv Latvije* (odluka)).

261. Većina očigledno neosnovanih zahtjeva utvrđena je nedopuštenima *de plano* odlukom suca pojedinca ili odbora od tri suca (članci 27. i 28. Konvencije). Međutim neke prigovore ove vrste ispituje vijeće, ili čak, u iznimnim slučajevima, Veliko vijeće (*Gratzinger i Gratzingerova protiv Republike Češke* (odluka) [VV] i *Demopoulos i drugi protiv Turske* (odluka) [VV], stavci 130-138., u vezi članka 8.).

262. Izraz „očigledno neosnovan“ može se primijeniti na zahtjev u cjelini ili na neki konkretan prigovor u širem kontekstu predmeta. Stoga u nekim predmetima dio zahtjeva može biti odbačen, kao da je po naravi zahtjev „četvrte instance“, a za ostatak se utvrdi da je dopušten, te čak može dovesti i do utvrđenja povrede Konvencije. Stoga je točnije govoriti o „očigledno neosnovanim prigovorima“.

263. Kako bi se razumjelo značenje i opseg pojma „očigledna neosnovanost“ važno je zapamtiti da je jedno od temeljnih načela u podlozi cijelog sustava Konvencije načelo supsidijarnosti. U osobitom kontekstu Europske konvencije o ljudskim pravima to znači da zadatak osiguranja poštovanja, provedbe i izvršenja prava zajamčenih Konvencijom prvenstveno imaju vlasti država ugovornica, a ne Sud. Sud može intervenirati samo ako domaće vlasti ne ispune svoje obveze (*Scordino protiv Italije* (br. 1) [VV], stavak 140.). Stoga je najbolje da se, koliko je god to moguće, činjenice predmeta istraže i pitanja ispituju na domaćoj razini, tako da domaće vlasti, koje su zbog svog izravnog i trajnog kontakta s vitalnim snagama svojih zemalja u najboljem položaju da to učine, mogu djelovati tako da isprave sve navodne povrede Konvencije (*Dubská i Krejzova protiv Republike Češke* [VV], stavak 175.).

264. Očigledno neosnovani prigovori mogu se podijeliti u četiri kategorije: prigovori “četvrte instance“, prigovori u slučaju kad je očito ili izgledno da nema povrede, nepotkrijepljeni prigovori i, konačno, zbrkani ili /nerealni prigovori.

2. „Četvrta instanca”⁵

265. Posebnu kategoriju prigovora podnesenih Sudu čine oni koji se obično zovu prigovorima „četvrte instance“. Ovaj izraz, koji se ne pojavljuje u tekstu Konvencije, i koji je utvrđen kroz sudsku praksu institucija Konvencije (*Kemmache protiv Francuske (br. 3)*, stavak 44.) donekle je paradoksalan, budući da naglašava ono što Sud nije: žalbeni sud ili sud koji može ukinuti odluke koje su donijeli sudovi u državama strankama Konvencije odnosno ponovno suditi u predmetima u kojima su oni sudili, ili preispitati predmete na isti način kao Vrhovni sud. Zahtjevi upućeni četvrtoj instanci stoga proizlaze iz podnositeljeva pogrešnog razumijevanja uloge Suda i naravi pravosudne mašinerije koju je ustanovila Konvencija.

266. Usprkos svojim razlikovnim obilježjima, Konvencija ostaje međunarodni ugovor koji poštuje ista pravila kao i drugi međudržavni ugovori, osobito pravila navedena u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora (*Demir i Baykara protiv Turske* [VV], stavak 65.). Sud stoga ne može prekoračiti granice općih ovlasti koje su na njega prenijele države ugovornice svojom suverenom voljom. Ove granice su definirane člankom 19. Konvencije koji propisuje :

„Radi osiguranja poštovanja obveza koje su visoke ugovorne stranke preuzele Konvencijom i dodatnim Protokolima, ustanovljuje se Europski sud za ljudska prava. . “

267. Sukladno tome, ovlasti Suda su ograničene na provjeru pridržavaju li se države ugovornice obveza u odnosu na ljudska prava koje su preuzele pristupanjem Konvenciji (i njenim Protokolima). Nadalje, budući da nema ovlasti da se izravno umiješa u pravne sustave država ugovornica, Sud mora poštivati samostalnost tih pravnih sustava. To znači da nije njegova zadaća da se bavi činjeničnim ili pravnim pogreškama koje su navodno počinili nacionalni sudovi, osim ako su, i u mjeri u kojoj su, možda povrijedili prava i slobode zaštićene Konvencijom. On ne može sam ocjenjivati činjenice koje su navele nacionalni sud da donese upravo odluku koju je donio, a ne drugačiju odluku. Kad bi bilo drugačije, Sud bi tada postupao kao sud treće ili četvrte instance, što bi predstavljalo nepoštivanje granica nametnutih njegovom djelovanju (*García Ruiz protiv Španjolske* [VV], stavak 28.; *De Tommaso protiv Italije* [VV], stavak 170.).

268. U svjetlu gornjih razmatranja, Sud općenito ne može ispitivati utvrđenja i zaključke domaćih sudova glede:

- utvrđenja činjeničnog stanja;
- tumačenja i primjene domaćeg prava;
- dopuštenosti i ocjene dokaza na suđenju;
- materijalne pravičnosti ishoda građanskog spora;
- krivnje ili nevinosti okrivljenika u kaznenom postupku.

269. Jedina okolnost u kojoj Sud može, kao iznimku od tog pravila, dovesti u pitanje utvrđenja i zaključke o kojima je riječ jest kad su oni očigledno proizvoljni, na način koji izravno ide protiv pravde i zdravog razuma, i sam po sebi predstavlja povredu Konvencije (*Sisojeva i drugi protiv Latvije (brisanje)* [VV], stavak 89.).

270. Prigovori četvrtoj instanci mogu biti podneseni na temelju bilo koje materijalne odredbe Konvencije i bez obzira na pravno područje kojem postupak pripada na domaćoj razini. Na primjer, doktrina četvrte instance primjenjuje se u slijedećim predmetima:

- građanski predmeti (*García Ruiz protiv Španjolske* [VV], stavak 28.; *Hasan Tung i drugi protiv Turske, stavci* 54-56.);

⁵ Za više informacija, vidi Vodiče o sudskoj praksi Suda o građanskim i kaznenim vidovima članka 6. Konvencije

- kazneni predmeti (*Perlala protiv Grčke*, stavak 25. i *Khan protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 34.);
- predmeti u vezi preventivnih mjera *praeter delictum* (*De Tommaso protiv Italije* [VV], stavci 156-173.);
- porezni predmeti (*Dukmedjian protiv Francuske*, stavci 71-75.; *Segame SA protiv Francuske*, stavci 61-65.);
- predmeti koji se tiču socijalnih pitanja (*Marion protiv Francuske*, stavak 22.; *Spycher protiv Švicarske* (odluka), stavci 27-32.);
- upravni predmeti (*Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije* [VV], stavci 196-199.);
- predmeti o odgovornosti države (*Schipani i drugi protiv Italije*, stavci 59-61.);
- disciplinski predmeti (*Pentagiotis protiv Grčke* (odluka));
- predmeti koji se tiču biračkog prava (*Adamsons protiv Latvije*, stavak 118.);
- predmeti koji se tiču ulaska, boravka i protjerivanja nedržavljana (*Sisojeva i drugi protiv Latvije* (brisanje) [VV]).

271. Međutim, većina prigovora četvrte instance na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije tiče se prava na „pošteno suđenje“ u građanskim i kaznenim postupcima. Treba imati na umu, budući da je to vrlo uobičajeni izvor nerazumijevanja od strane podnositelja, da „pravičnost“ koju traži članak 6. stavak 1. nije „materijalna“ pravičnost (pojam koji je djelomično pravni, a djelomično etički, i može ga primijeniti samo raspravni sudac), već „postupovna“ pravičnost. Ovo se u praktičnom smislu prevodi u kontradiktorni postupak u kojem se uzimaju u obzir podnesci stranaka i one su stavljene u jednaki položaj pred sudom (*Star Cate Epilekta Gevmata i drugi protiv Grčke* (odluka)).

272. Sukladno tome, Sud će odbiti prigovor četvrtoj instanci na temelju članka 6. stavka 1. Konvencije zbog toga što je podnositelj imao pogodnosti kontradiktornog postupka, mogao je, u raznim fazama postupka, iznijeti tvrdnje i dokaze koje je smatrao bitnima za svoj predmet, imao je priliku djelotvorno pobijati tvrdnje i dokaze koje je iznijela protivna strana, sudovi su saslušali i ispitali sve njegove tvrdnje, koje su, gledano objektivno, bile bitne za rješenje predmeta, činjenični i pravni razlozi za pobijanu odluku su detaljno izneseni, te je stoga postupak, uzet u cjelini, bio pošten (*García Ruiz protiv Španjolske* [VV], *De Tommaso protiv Italije* [VV], stavak 172.).

3. Jasno ili očigledno nepostojanje povrede

273. Prigovor podnositelja će također biti proglašen očigledno neosnovanim ako, usprkos ispunjenju svih formalnih uvjeta dopuštenosti koji traže da je spojiv s Konvencijom i da ne predstavlja prigovor četvrtoj instanci, ni naizgled ne ukazuje na povredu prava zajamčenih Konvencijom. U takvim će se predmetima pristup Suda sastojati od ispitivanja osnovanosti prigovora, zaključivanja da ni naizgled nema povrede i utvrđenja da je prigovor nedopušten, bez potrebe daljnjeg postupanja. Mogu se razlikovati tri vrste prigovora koji traže takav pristup.

a. Naizgled nema proizvoljnosti ili nepoštenosti

274. U skladu s načelom supsidijarnosti, u prvom je redu na domaćim vlastima da se pobrinu za poštovanje temeljnih prava zajamčenih Konvencijom. Stoga je, općenito, utvrđivanje činjenica predmeta i tumačenje domaćeg prava isključivo zadatak domaćih sudova i drugih vlasti, čija su utvrđenja i zaključci u tom pogledu obvezujući za Sud. Međutim, načelo učinkovitosti prava, sadržano u cijelom konvencijskom sustavu, znači da se Sud može i treba uvjeriti da je postupak donošenja odluke čijem ishodu podnositelj prigovara bio pošten i da nije bio proizvoljan (postupak o kojem je riječ može biti upravni ili sudski, ili i jedno i drugo, ovisno o slučaju).

275. Stoga Sud može utvrditi da je očigledno neosnovan prigovor koji su u biti ispitali nadležni nacionalni sudovi tijekom postupka koji je *a priori* ispunio, sljedeće uvjete (ako nema dokaza o suprotnom):

- postupak je vođen pred tijelima ovlaštenim za tu svrhu prema odredbama domaćeg prava;
- postupak je vođen u skladu s postupovnim zahtjevima domaćeg prava;
- zainteresirana strana imala je priliku iznijeti svoje tvrdnje i dokaze, koje je pravilno saslušalo

tijelo vlasti o kojemu je riječ;

- nadležna su tijela ispitala i razmotrila sve činjenične i pravne elemente koji su, gledano objektivno, bili mjerodavni za pošteno rješenje predmeta;
- postupak je rezultirao odlukom za koju je dano dostatno obrazloženje.

b. Naizgled nema nerazmjernosti između ciljeva i sredstava

276. Kad konvencijsko pravo na koje se podnositelj poziva nije apsolutno i podložno je ograničenjima koja su ili izričita (izričito ugrađena u Konvenciju), ili se podrazumijevaju (definirana u sudskoj praksi Suda), Sud je često pozvan ocijeniti je li miješanje kojem se prigovara razmjerno.

277. U skupini odredbi koje izričito navode dopuštena ograničenja, može se prepoznati posebna podskupina od četiri članka: članak 8. (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života); članak 9. (sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi); članak 10. (sloboda izražavanja) i članak 11. (sloboda okupljanja i udruživanja). Svi ovi članci imaju istu strukturu: prvi stavak navodi temeljno pravo o kojemu je riječ, a drugi stavak definira okolnosti u kojima država može ograničiti ostvarivanje toga prava. Izričaj drugog stavka nije u cijelosti istovjetan u svakom slučaju, ali je struktura ista. Na primjer, u odnosu na pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života članak 8. stavak 2. propisuje:

„Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

Članak 2. Protokola br. 4. (sloboda kretanja) također pripada ovoj kategoriji, budući da treći stavak slijedi isti model.

278. Kad je Sud pozvan ispitati miješanje javnih vlasti u ostvarivanje jednog od naprijed navedenih prava, on uvijek analizira to pitanje u tri faze. Ako je uistinu došlo do „miješanja“ od strane države (a to je odvojeno pitanje koje se mora rješavati prvo, budući da odgovor nije uvijek očigledan), Sud nastoji jedno za drugim odgovoriti na tri pitanja:

- Je li miješanje bilo u skladu sa „zakonom“ koji je bio dovoljno dostupan i predvidiv?
- Ako jest, je li se njime nastojalo ostvariti barem jedan od „legitimnih ciljeva“ koji su iscrpno nabrojeni (popis koji se neznatno razlikuje, ovisno o članku)?
- Ako je tako, je li miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu“ kako bi se postigao taj cilj? Drugim riječima, postoji li odnos razmjernosti između cilja i ograničenja o kojima je riječ?

279. Samo ako je odgovor na svako od ova tri pitanja potvrđan smatra se da je miješanje spojivo s Konvencijom. Ako to nije tako, bit će utvrđena povreda. Kad ispituje treće pitanje, Sud mora voditi računa o slobodi procjene koju ima država, čiji opseg će se znatno razlikovati ovisno o okolnostima, naravi zaštićenog prava i naravi miješanja (*Paradiso i Campanelli protiv Italije* [VV], stavci 179-182.; *Mouvement raelien suisse protiv Švicarske* [VV], stavci 59-61.).

280. Isto se načelo primjenjuje ne samo na naprijed navedene članke, nego i na većinu drugih odredaba Konvencije, i na implicitna ograničenja koja nisu izričito navedena u članku o kojemu je riječ. Na primjer, pravo na pristup sudu koje je osigurano u članku 6. stavku 1. Konvencije nije apsolutno, nego može biti podvrgnuto ograničenjima, te se podrazumijeva da su ona dozvoljena budući da pravo na pristup po samoj svojoj naravi traži uređenje od strane države. U tom pogledu države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene, iako konačnu odluku o poštovanju zahtjeva iz Konvencije donosi Sud. Sud se mora uvjeriti da primjenjena ograničenja ne ograničavaju ili umanjuju pristup koji je pojedincu ostavljen na način ili u mjeri uslijed koje bi bila narušena sama bit prava. Nadalje, ograničenje prava na pristup sudu neće biti spojivo s člankom 6. stavkom 1. ako se njime ne nastoji ostvariti legitiman cilj i ako ne postoji razuman odnos razmjernosti upotrebljenih sredstava i cilja koji se nastoji postići (*Cudak protiv Litve* [VV], stavak 55.; *Al-Dulimi i Montana Management Inc. protiv Švicarske* [VV], stavak 129.).

281. Ako se, nakon prethodnog ispitivanja zahtjeva, Sud uvjeri da su ispunjeni naprijed navedeni

uvjeti i da, u smislu svih relevantnih okolnosti predmeta, ne postoji očit nedostatak razmjernosti između ciljeva koji se nastoje ostvariti miješanjem države i upotrebljenih sredstava, utvrdit će da je prigovor o kojemu je riječ nedopušten kao očigledno neosnovan. Razlozi dani za odluku o nedopuštenosti u takvom će predmetu biti istovjetni ili slični onima koje bi Sud prihvatio u presudi o osnovanosti u kojoj bi zaključio da nije bilo povrede (*Mentzen protiv Latvije* (odluka)).

c. Ostala relativno jasna materijalna pitanja

282. Uz naprijed opisane situacije, Sud će utvrditi da je neki prigovor očigledno neosnovan ako se uvjerio da, zbog razloga koji se tiču osnovanosti, ni naizgled nema povrede odredbe Konvencije na koju se poziva. Postoje dva skupa okolnosti u kojima se to osobito događa:

- kad je tako riješeno u ustaljenoj i obilnoj sudskoj praksi Suda u istovjetnim ili sličnim predmetima, na temelju kojih Sud može zaključiti da nije došlo do povrede Konvencije u predmetu koji je pred njim (*Galev i drugi protiv Bugarske* (odluka));
- kada, iako nema prethodnih odluka koje bi se izravno i konkretno bavile tim pitanjem, Sud može zaključiti, na osnovi postojeće sudske prakse, da naizgled nema povrede Konvencije (*Hartung protiv Francuske* (odluka)).

283. U bilo kojem od tih slučajeva Sud može biti pozvan temeljito i podrobno ispitati činjenice predmeta i sve ostale relevantne činjenične elemente (*Collins i Akaziebie protiv Švedske* (odluka)).

4. Nepotkrepljeni prigovori: nedostatak dokaza

284. Postupak pred Sudom je kontradiktoran po svojoj naravi. Stoga je na strankama, tj. na podnositelju i tuženoj državi da potkrijepe svoje činjenične tvrdnje (na način da Sudu daju potrebne činjenične dokaze), kao i svoje pravne tvrdnje (kojima objašnjavaju zašto, po njihovom mišljenju, neka odredba Konvencije na koju se pozivaju jest ili nije povrijeđena).

285. Relevantni dijelovi pravila 47. Poslovnika Suda koji se primjenjuju na sadržaj pojedinačnih zahtjeva, propisuju kako slijedi:

„ 1. Svaki se zahtjev prema članku 34. Konvencije podnosi na obrascu koji daje Tajništvo, osim ako Sud odluči drugačije. Zahtjev treba sadržavati sve tražene podatke u odgovarajućim točkama obrasca te je u njemu potrebno navesti:

...

(d) sažetu i čitku izjavu o činjenicama;

(e) sažetu i čitku izjavu o navodnim povredama Konvencije i odgovarajuće obrazloženje; i

...

2. (a) Svi podaci iz stavka 1. (d) do (f) navedeni u odgovarajućem dijelu obrasca zahtjeva trebali bi biti dovoljni Sudu da odredi vrstu i opseg zahtjeva bez uvida u bilo koji drugi dokument.

...

3.1 Podnositelj zahtjeva ili njegov zastupnik moraju potpisati obrazac zahtjeva te uz njega priložiti:

(a) preslike dokumenata, sudskih ili drugih odluka, koje se odnose na predmet zahtjeva;

(b) preslike dokumenta i odluka kao dokaz da se podnositelj zahtjeva pridržavao pravila o iscrpljivanju domaćih pravnih lijekova i poštivanju roka prema članku 35. stavku 1. Konvencije;

...

5.1 Ukoliko ne ispunite uvjete iz stavka 1. do 3. ovog Poslovnika, Sud neće razmotriti Vaš zahtjev, osim:

(a) ako podnositelj dostavi odgovarajuće objašnjenje za odstupanje od pravila;

...

(c) ako Sud sam ili na zahtjev podnositelja zahtjeva odluči drugačije.

...

...”

286. Uz to, prema pravilu 44. C, stavku 1. Poslovnika Suda:

“Kada stranka propusti iznijeti dokaze ili dostaviti podatke koje je zatražio Sud ili sama propusti objelodaniti relevantne podatke, ili na drugi način propusti aktivno sudjelovati u postupku, Sud može iz takvog ponašanja izvući zaključke koje smatra prikladnim.”

287. Kad nisu ispunjeni naprijed navedeni uvjeti, Sud će utvrditi da je zahtjev nedopušten kao očigledno neosnovan. Postoje dva skupa okolnosti u kojima se to osobito može dogoditi:

- kad podnositelj jednostavno citira jednu ili više odredbi Konvencije, bez objašnjenja na koji su način prekršene, osim kad je to očito iz činjenica predmeta (*Trofimchuk protiv Ukrajine* (odluka) i *Baillard protiv Francuske* (odluka));
- kad podnositelj propusti ili odbije dostaviti dokaznu dokumentaciju u potporu svojih navoda (osobito odluke sudova ili drugih domaćih vlasti), osim kad postoje iznimne okolnosti izvan njegove kontrole koje ga sprječavaju da to učini (na primjer, ako zatvorske vlasti odbiju prosljediti dokumente iz spisa zatvorenika Sudu) ili osim ako sam Sud odredi drugačije.

5. Nejasni prigovori ili nerealni prigovori

288. Sud će odbiti kao očigledno neosnovane prigovore koji su toliko nejasni da mu je objektivno nemoguće suvislo shvatiti činjenice kojima prigovara podnositelj i pritužbe koje želi podnijeti Sudu. Isto se primjenjuje i na prigovore koji su nerealni, tj. prigovore koji se tiču činjenica koje su objektivno nemoguće, jasno je da su izmišljene ili su očigledno protivne zdravom razumu. U takvim će slučajevima prosječnom promatraču, čak i onome bez pravne naobrazbe biti očita činjenica da ni naizgled nema povrede Konvencije.

B. Nema značajne štete

Članak 35. Stavak.3 (b) Konvencije – Uvjeti dopuštenosti

“3. Sud će proglasiti nedopuštenim svaki pojedinačni zahtjev podnesen na temelju članka 34. ako :

(b) smatra da podnositelj nije pretrpio značajnu štetu, osim ako interesi poštovanja ljudskih prava zajamčenih Konvencijom i dodatnim protokolima traže ispitivanje osnovanosti zahtjeva te pod uvjetom da se na toj osnovi ne odbaci niti jedan slučaj koji nije propisno razmotren pred domaćim sudom.“

HUDOC ključne riječi

Nema značajne štete (35.3.b) – daljnje ispitivanje nije opravdano (35.3.b) – Slučaj je propisno razmotren pred domaćim sudom (35.3.b)

1. Pozadina novog uvjeta

289. Stupanjem na snagu Protokola br. 14. 1.. lipnja 2010. godine, uvjetima navedenim u članku 35. dodan je novi uvjet. U skladu s člankom 20. tog Protokola, nova će se odredba primjenjivati na sve zahtjeve koji su u tijeku pred Sudom, osim na one koji su utvrđeni dopuštenima. U skladu s tim, u predmetu *Vistiņš i Perepjolkins protiv Latvije* [VV], stavak 66., prethodni prigovor Vlade da nije pretrpljena značajna šteta odbijen je jer je zahtjev proglašen dopuštenim 2006. , prije stupanja na snagu Protokola br. 14.

Uvođenje ovog novog uvjeta smatralo se potrebnim zbog sve većeg broja predmeta pred Sudom. On Sudu daje dodatni alat koji mu treba pomoći da se usredotoči na predmete koji traže ispitivanje osnovanosti. Drugim riječima, on omogućava Sudu da odbije predmete koji se smatraju „lakšima“ na

temelju načela prema kojem suci ne trebaju odlučivati u takvim predmetima (*“de minimis non curat praetor”*).

290. Na pojam *“de minimis”*, iako formalno nije bio dio Europske konvencije o ljudskim pravima do 1. lipnja 2010. , se ipak pozivalo u nekoliko izdvojenih mišljenja članova Komisije (vidi izvješća Komisije *Eyoum-Priso protiv Francuske*; *H.F. K-F. protiv Njemačke*; *Lechesne protiv Francuske*) i sudaca Suda (vidi, na primjer *Dudgeon protiv Ujedinjene Kraljevine*; *O'Halloran i Francis protiv Ujedinjene Kraljevine* [VV] i *Micallef protiv Malte* [VV]), a na njega su se pozivale i vlade u svojim očitovanjima Sudu (vidi, na primjer, *Koumoutsea i drugi protiv Grčke* (odluka)).

2. Opseg

291. Članak 35. stavak 3. (b) sastavljen je od tri različita elementa. Kao prvo, tu je sam uvjet dopuštenosti: Sud može utvrditi da je bilo koji pojedinačni zahtjev nedopušten kad podnositelj nije pretrpio značajnu štetu. Slijede dvije zaštitne odredbe. Kao prvo, Sud ne može utvrditi da je takav zahtjev nedopušten kad poštivanje ljudskih prava traži ispitivanje osnovanosti zahtjeva. Kao drugo, prema novom se uvjetu niti jedan predmet ne može odbaciti ako ga domaće vlasti nisu propisno razmotrile. Treba napomenuti da će u skladu s člankom 5. Protokola br. 15 o izmjeni Konvencije, koji trenutno još uvijek nije na snazi, druga zaštitna odredba biti uklonjena⁶. Kada su tri elementa uvjeta nedopuštenosti zadovoljena, Sud utvrđuje da je zahtjev nedopušten na temelju članka 35. stavaka 3. (b) i 4. Konvencije.

292. U predmetu *Shefer protiv Rusije* (odluka), Sud je napomenuo da, iako ne postoji formalna hijerarhija između tri elementa iz članka 35. stavka 3. (b), pitanje "značajne štete" u središtu je novog uvjeta. U većini slučajeva, uzima se hijerarhijski pristup, u kojem se redom rješava svaki element novog uvjeta (*Kiril Zlatkov Nikolov protiv Francuske*; *C.P. protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka.); *Borg i Vella protiv Malte* (odluka.)). Međutim, Sud je u nekim predmetima smatrao nepotrebnim utvrditi postoji li prvi element ovog uvjeta dopustivosti (*Finger protiv Bugarske*; *Daniel Faulkner protiv Ujedinjene Kraljevine*; *Turturica i Casian protiv Republike Moldavije i Rusije*; *Varadinov protiv Bugarske*, stavak 25.).

293. Samo je Sud nadležan tumačiti ovaj uvjet dopuštenosti i odlučiti o njegovoj primjeni. Tijekom prve dvije godine nakon stupanja na snagu, primjena ovog uvjeta bila je pridržana za vijeća i Veliko vijeće (članak 20. stavak 2. Protokola br. 14.). Od 1. lipnja 2012. godine ovaj uvjet koriste sve sudačke formacije Suda.

294. Sud može ispitati poštovanje novog uvjeta dopuštenosti na vlastitu inicijativu (primjerice, *Vasyanovich protiv Rusije* (odluka); *Ionescu protiv Rumunjske* (odluka); *Magomedov i drugi protiv Rusije*, stavak 49.) ili kao odgovor na prigovor koji je podnijela Vlada (*Gaglione i drugi protiv Italije*). U nekim slučajevima, Sud razmatra novi uvjet prije drugih uvjeta dopuštenosti (*Korolev protiv Rusije* (odluka); *Rinck protiv Francuske* (odluka); *Gaftoniuc protiv Rumunjske*; *Burov protiv Moldavije* (odluka); *Shefer protiv Rusije* (odluka)). U drugim slučajevima, prelazi na ispitivanje novog uvjeta tek nakon što isključi sve ostale (*Ionescu protiv Rumunjske* (odluka); *Holub protiv Republike Češke* (odluka)).

295. Primjena uvjeta o nepostojanju značajne štete nije ograničena na neko određeno pravo zaštićeno Konvencijom. Međutim, Sud smatra da je teško predvidjeti situaciju u kojoj bi prigovor na temelju članka 3., koji nije dopušten ni na kojoj osnovi i koji je obuhvaćen člankom 3. (što znači da je test/ najmanje razine ozbiljnosti zadovoljen) mogao biti proglašen nedopuštenim jer podnositelj zahtjeva nije pretrpio značajnu štetu (*X. protiv Latvije*, stavak 44.). Sud je također naveo da u predmetima u kojima se radi o slobodi izražavanja, pri primjeni uvjeta o nepostojanju značajne štete treba uzeti u obzir važnost ove slobode te da Sud to mora temeljito ispitati. Takvo ispitivanje trebalo bi uključivati elemente poput doprinosa raspravi koja je u javnom interesu i uključuje li predmet tisak ili druge

⁶ U članku 35. stavku 3. (b) Konvencije, brisat će se tekst „pod uvjetom da se na toj osnovu ne odbaci niti jedan slučaj koji nije propisno razmotren pred domaćim sudom“.

medije koje donose vijesti (*Sylka protiv Poljske* (odluka), stavak 28.)

3. Je li podnositelj pretrpio značajnu štetu?

296. Glavni element sadržan u novom uvjetu dopuštenosti je pitanje je li podnositelj zahtjeva pretrpio "značajnu štetu". "Značajna šteta" se nadograđuje na ideju da neka povreda prava, bez obzira koliko je stvarna sa pravnog stajališta, treba doseći minimalnu razinu ozbiljnosti kako bi bilo opravdano da ju razmotri međunarodni sud. Povrede koje su isključivo tehničke i beznačajne izvan formalističkog okvira nemaju osnova za europski nadzor (*Shefer protiv Rusije* (odluka)). Ocjena ove najniže razine je relativna i ovisi o svim okolnostima predmeta. Ozbiljnost povrede treba ocijeniti vodeći računa i o subjektivnim doživljajima podnositelja zahtjeva i o tome što je objektivno dovedeno u pitanje u konkretnom predmetu (*Korolev protiv Rusije* (odluka)).

Međutim, subjektivni doživljaj podnositelja zahtjeva ne može sam biti dovoljan da se zaključi kako je on pretrpio značajnu štetu. Subjektivni osjećaj podnositelja zahtjeva se mora objektivno opravdati. (*Ladygin protiv Rusije* (odluka)). Povreda Konvencije može se ticati važnih pitanja načela i tako prouzrokovati značajnu štetu bez obzira na materijalni interes (*Korolev protiv Rusije* (odluka); *Karelin protiv Rusije*)). U predmetu *Giuran protiv Rumunjske*, stavci 17-25., Sud je utvrdio da je podnositelj zahtjeva pretrpio značajnu štetu jer se za njega postupak odnosio na pitanje načela, odnosno njegovo pravo na poštovanje njegovog vlasništva i doma. To je utvrdio unatoč činjenici da je cilj domaćeg postupka, koji je predmet prigovora, bio povrat ukradene robe u vrijednosti od 350 eura (EUR) iz stana podnositelja zahtjeva. Slično tome, u predmetu *Konstantin Stefanov protiv Bugarske*, stavci 46-47., Sud je uzeo u obzir činjenicu da se kazna za podnositelja zahtjeva odnosila na pitanje načela, naime, na poštovanje njegovog položaja kao odvjetnika pri izvršavanju njegovih profesionalnih zadaća.

297. Nadalje, u procjeni subjektivnog značaja pitanja za podnositelja zahtjeva, Sud može uzeti u obzir ponašanje podnositelja zahtjeva, primjerice neaktivnost u sudskom postupku u određenom razdoblju koja je pokazala da postupak u tom predmetu nije bio značajan za nju (*Shefer protiv Rusije* (odluka)). U predmetu *Giusti protiv Italije*, stavci 22-36., Sud je uveo određene nove elemente koje je potrebno uzeti u obzir pri određivanju minimalnog stupnja ozbiljnosti kako bi se opravdalo ispitivanje od strane međunarodnog suda, a to su priroda navodne povrede, težina navodne povrede i/ili moguće posljedice povrede na osobnu situaciju podnositelja. U procjeni tih posljedica, Sud će posebice ispitati što je dovedeno u pitanje ili ishod nacionalnih postupaka.

(a) Nedostatak značajne financijske štete

298. U velikom broju predmeta, dosegnut stupanj ozbiljnosti ocjenjuje se u svjetlu financijskog učinka predmeta spora i važnosti predmeta za podnositelja zahtjeva. Financijski učinak ne procjenjuje se samo u svjetlu nematerijalne štete koju potražuje podnositelj zahtjeva. U predmetu *Kiousi protiv Grčke* (odluka), Sud je smatrao da potraživani iznos nematerijalne štete, odnosno 1.000 eura, nije bio relevantan za izračun onoga što je stvarno bilo u pitanju za podnositelja zahtjeva. To je zato što nematerijalnu štetu često računaju sami podnositelji zahtjeva na temelju vlastitog nagađanja o vrijednosti predmeta spora.

299. Što se tiče beznačajnog financijskog učinka, Sud je do sada utvrdio nedostatak "značajne štete" u sljedećim predmetima u kojima je iznos u pitanju bio jednak ili manji od otprilike 500 eura:

- u predmetu koji se odnosi na postupak u kojem je vrijednost predmeta spora iznosila 90 eura (*Ionescu protiv Rumunjske* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na propust vlasti da isplate podnositelju zahtjeva iznos manji od jednog eura (*Korolev protiv Rusije* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na propust vlasti da isplate podnositelju zahtjeva iznos od otprilike 12 eura (*Vasilchenko protiv Rusije*, stavak 49);
- u predmetu koji se odnosi na kaznu za prometni prekršaj od 150 eura i oduzimanje jednog boda s vozačke dozvole podnositelja zahtjeva (*Rinck protiv Francuske* (odluka));
- kašnjenje u plaćanju 25 eura (*Gaftoniuc protiv Rumunjske*);
- propust u isplati naknade od 125 eura (*Stefanescu protiv Rumunjske* (odluka));

- propust državnih vlasti da isplate podnositelju zahtjeva 12 eura (*Fedotov protiv Moldavije* (odluka));
- propust o državnih vlasti da isplate podnositelju zahtjeva 107 eura uz troškove i izdatke od 121 eura, u ukupnom iznosu od 228 eura (*Burov protiv Moldavije* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na novčanu kaznu od 135 eura, 22 eura za troškove i jedan kazneni bod na vozačkoj dozvoli podnositelja zahtjeva (*Fernandez protiv Francuske* (odluka));
- u predmetu u kojem je Sud utvrdio da iznos materijalne štete u pitanju iznosi 504 eura (*Kiousi protiv Grčke* (odluka));
- u predmetu u kojem se razmatralo početno potraživanje podnositelja zahtjeva u iznosu od 99 eura od njegovog odvjetnika uz činjenicu da mu je dodijeljena protuvrijednost od 1.515 eura za duljinu postupka o osnovanosti zahtjeva (*Havelka protiv Republike Češke* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na zaostatke plaće u iznosu u protuvrijednosti od približno 200 eura (*Guruyan protiv Armenije* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na 227 eura u troškovima (*Šumbera protiv Republike Češke* (odluka));
- u ovršnom predmetu koji se odnosi na izvršenje sudske presude radi iznosa od 34 eura (*Shefer protiv Rusije* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na naknadu nematerijalne štete u iznosu od 445 eura za prekid opskrbe električnom energijom (*Bazelyuk protiv Ukrajine* (odluka));
- u predmetu koji se odnosi na prekršajnu kaznu u iznosu od 50 eura (*Boelens i drugi protiv Belgije* (odluka));
- kada su se potraživanja odnosila na naknadu između 98 i 137 eura, uz zatezne kamate (*Hudecova i drugi protiv Slovačke* (odluka)).
- propust izvršenja odluka o relativno malim naknadama štete između 29 i 62 eura (*Shtefan i drugi protiv Ukrajine*; *Schukin i drugi protiv Ukrajine*).

300. U predmetu *Havelka protiv Republike Češke* (odluka), Sud je uzeo u obzir činjenicu da iznos od 1.515,00 EUR ne odstupa od odgovarajuće pravične naknade u tolikoj mjeri da bi prouzročio značajnu štetu podnositelju zahtjeva, iako se taj iznos strogo govoreći ne može smatrati odgovarajućom i dostatnom zadovoljštinom sukladno praksi Suda.

301. U predmetu *Magomedov i drugi protiv Rusije*, podnositeljima zahtjeva su dosuđena povećanja raznih doplataka i dodatnih povlastica kao sudionicima u hitnim operacijama na mjestu nuklearne elektrane u Černobilu. Budući da državna tijela nisu uložile žalbe u propisanim rokovima, presude su postale pravomoćne. Međutim, državnim tijelima je dopušteno da podnesu žalbu nakon isteka roka pa su te presude kasnije ukinute. Podnositelji su prigovorili na temelju članka 6. i članka 1. Protokola 1. U odnosu na neke od podnositelja zahtjeva, provostupanja odluka je poništena prije nego što je mogla biti izvršena. Sud je odbacio vladinu tvrdnju da ti podnositelji nisu pretrpjeli značajnu štetu (stavci 47-48.). Međutim, zahtjeve podnositelja koji su primili isplate na osnovu prvotnih presuda smatrali su nedopuštenim na temelju ovog uvjeta. Sud je primijetio da ti podnositelji zahtjeva nisu morali vratiti novac koji su primili; da Konvencija ne jamči pravo na mirovinu ili socijalni doplatok bilo kojeg iznosa; da iznosi o kojima je riječ ne predstavljaju glavni izvor prihoda podnositelja zahtjeva; da njihovo pravo na doplatke i dodatne povlastice nije upitno budući da se ispravilo samo metodu izračuna iznosâ dugovanja; i da je odgoda koju je uzrokovala zakašnjela vladina žalba koristila podnositeljima žalbe jer su nastavili primati doplatke koji su se računali u skladu s izvornim presudama u međurazdoblju (stavci 50-52.).

302. Konačno, Sud je svjestan da se učinak materijalnog gubitka ne smije mjeriti u apstraktnom smislu. Čak i materijalna šteta manjeg iznosa može biti značajna u svjetlu konkretne situacije neke osobe i ekonomske situacije zemlje ili regije u kojoj on ili ona živi. Stoga Sud razmatra učinak financijskog gubitka, uzimajući u obzir situaciju pojedinca. U predmetu *Fernandez protiv Francuske* (odluka), činjenica da je podnositeljica zahtjeva bila sutkinja na upravnom sudu u Marseillesu bila je relevantna za odluku Suda prema kojoj novčana kazna u iznosu od 135 EUR nije za podnositeljicu zahtjeva predstavljala značajnu štetu.

b. Značajna financijska šteta

303. S druge strane, kada Sud smatra da je podnositelj zahtjeva pretrpio značajnu financijsku štetu, onda ovaj uvjet može biti odbačen. Do toga je došlo u sljedećim primjerima: Ovako je Sud postupio u sljedećim predmetima:

- u predmetu u kojem su utvrđena kašnjenja između devet i četrdeset devet mjeseci u ovršnim postupcima na temelju ovršnih presuda u kojima je dosuđena naknada za duljinu postupaka u iznosima od 200 do 13.749,99 eura (*Gaglione i drugi protiv Italije*);
- u predmetu koji se odnosi na kašnjenja u plaćanju naknade za izvlaštenu imovinu i iznose do nekoliko desetaka tisuća eura (*Sancho Cruz i drugi predmeti „Agrarne reforme“ protiv Portugala*, stavci 32-35.);
- u predmetu koji se odnosi na sporna prava iz radnog odnosa gdje potraživanje iznosi približno 1.800 eura (*Živić protiv Srbije*);
- u predmetu koji se odnosi na duljinu parničnog postupka od petnaest godina i pet mjeseci i nedostatak bilo kakvog pravnog sredstva, u kojem se potraživanje odnosilo na "značajan iznos" (*Giusti protiv Italije*, stavci 22-36.);
- u predmetu koji se odnosi na duljinu parničnog postupka u kojem se sporni iznos odnosi na invalidnine koje nisu beznačajne (*De Ieso protiv Italije*);
- u predmetu u kojem je podnositeljica zahtjeva bila dužna platiti sudske pristojbe koje su za 20 % prekoračile njezin mjesečni prihod (*Piqtko protiv Poljske*, stavci 33-41.).

c. Nedostatak značajne nefinancijske štete

304. Međutim, Sud se pri primjeni uvjeta nedostatka značajne štete ne bavi isključivo predmetima koji se odnose na beznačajne financijske iznose. Stvarni ishod predmeta na nacionalnoj razini može imati i druge posljedice osim onih financijskih. U predmetima *Holub protiv Republike Češke* (odluka), *Bratri Zatkove, A.S., protiv Republike Češke* (odluka), *Matoušek protiv Republike Češke* (odluka), *Čavajda protiv Republike Češke* (odluka), i *Hanzl i Špadrna protiv Republike Češke* (odluka), Sud je svoje odluke temeljio na činjenici da očitovanja drugih stranaka koja nisu bila dostavljena nisu sadržavala ništa novo ili bitno za taj predmet, te da se odluka Ustavnog suda u svakom od tih predmeta nije temeljila na njima. U predmetu *Liga Portuguesa de Futebol Profissional protiv Portugala* (odluka), Sud je slijedio isto obrazloženje kao i ono navedeno u predmetu *Holub protiv Republike Češke* (odluka). Šteta se sastojala u tome da podnositelju zahtjeva nije poslano mišljenje tužitelja, a ne u iznosu od 19 milijuna eura koji je tvrtka mogla biti prisiljena platiti. Sud je utvrdio da tvrtka podnositeljica nije pretrpjela štetu zbog toga što joj predmetno mišljenje nije dostavljeno.

305. Slično tome, u predmetu *Jančev protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* (odluka), prigovor se odnosio na neobjavljivanje sudske prvostupanjske odluke u javnosti. Sud je zaključio da podnositelj zahtjeva nije pretrpio značajnu štetu jer nije bio oštećena strana. Sud je uzeo u obzir da obveza rušenja zida i uklanjanja cigli, koja je posljedica nezakonitog ponašanja podnositelja zahtjeva, njemu ne nameće značajan financijski teret. Još jedan predmet u kojem se podnositelj zahtjeva nije izravno pozvao na financijski iznos je predmet *Savu protiv Rumunjske* (odluka). U tom predmetu, podnositelj zahtjeva prigovarao je na neprovođenje određenih presuda u njegovu korist, uključujući i obvezu izdavanja potvrde.

306. U predmetu *Gagliano Giorgi protiv Italije*, Sud se prvi put bavio prigovorom na duljinu kaznenog postupka. Razmatrajući činjenicu da je kazna podnositelju zahtjeva bila smanjena zbog duljine postupka, Sud je zaključio da je to smanjenje podnositelju zahtjeva nadoknadilo ili značajno smanjilo štetu koju je mogao pretrpjeti kao posljedicu dugotrajnog postupka. U skladu s tim, Sud je smatrao da on nije pretrpio značajnu štetu. U predmetu *Galović protiv Hrvatske* (odluka), Sud je utvrdio da je podnositeljica zahtjeva zapravo imala koristi od prekomjerne duljine parničnog postupka, jer je ona ostala u svojem stanu još šest godina i dva mjeseca. Još dva nizozemska predmeta također su se bavila duljinom kaznenog postupka i nedostatkom učinkovitog pravnog sredstva, a to su *Qelik protiv Nizozemske* (odluka) i *Van der Putten protiv Nizozemske* (odluka). Prigovori podnositelja zahtjeva odnosili su se isključivo na duljinu postupka pred Vrhovnim sudom, zbog toga što je

Žalbenom sudu dugo trebalo da dovrši spis predmeta. Međutim, u oba predmeta, podnositelji zahtjeva podnijeli su reviziju Vrhovnom sudu bez dostavljanja bilo kakvih razloga za reviziju. Utvrdivši da nije iznesen nikakav prigovor na presudu žalbenog suda ili na bilo koji aspekt prethodnog kaznenog postupka, Sud je u oba slučaja smatrao da podnositelji zahtjeva nisu pretrpjeli nikakvu značajnu štetu.

307. U predmetu *Kiril Zlatkov Nikolov protiv Francuske*, Sud je smatrao da nema naznake da je bilo znatnog utjecaja na korištenje podnositeljevog prava da ne bude predmetom diskriminacije i njegovog prava na pošteno suđenje u kontekstu kaznenog postupka protiv njega, ili čak, općenitije gledano, na njegovu osobnu situaciju. Stoga je Sud zaključio da, u svakom slučaju, diskriminacija kojoj je podnositelj navodno bio izložen u pogledu korištenja njegovog prava na pošteno suđenje podnositelju zahtjeva nije uzrokovala „značajnu štetu“.

308. U predmetu *Zwinkels protiv Nizozemske* (odluka), jedino miješanje u pravo na poštovanje doma na temelju članka 8. odnosilo se na neovlašteni ulazak inspektora rada u garažu te je sukladno tome Sud odbio taj prigovor jer nije proizveo "ništa više od minimalnog utjecaja" na pravo podnositelja zahtjeva na dom ili privatni život. Slično tome, u predmetu *Borg i Vella protiv Malte* (odluka), stavak 41., čini se da činjenica da je relativno mali komad zemljišta izvlašten od podnositelja zahtjeva na određeno vrijeme njima nije izazvala neke posljedice.

309. U predmetu *C.P. protiv Ujedinjene Kraljevine* (odluka) podnositelj je tvrdio da je njegovim privremenim isključenjem iz škole na tri mjeseca povrijeđeno njegovo pravo na obrazovanje. Sud je naveo da „u većini slučajeva, tromjesečno isključenje predstavlja „značajnu štetu“ za dijete“. Međutim, u konkretnom predmetu nekoliko je čimbenika smanjilo značaj bilo koje trajne „štete“ koji je podnositelj pretrpio. Bilo koja konkretna povreda prava na obrazovanje koju je navodno pretrpio podnositelj bila je, dakle, samo špekulativne prirode.

310. U predmetu *Vasyanovich protiv Rusije* (odluka), Sud je zaključio da je najznačajniji element podnositeljevog tužbenog zahtjeva bila njegova nemogućnost da dobije natrag žetone za pivo i da je taj tužbeni zahtjev bio uspješan. Ostatak njegovog tužbenog zahtjeva i žalba, koji su se odnosili na oklade koje je izgubio i zahtjev za naknadu nematerijalne štete, bili su vrlo špekulativne prirode.

311. Prvi je put Sud primijenio uvjet nepostojanja značaje štete u pogledu slobode izražavanja u predmetu *Sylka protiv Poljske* (odluka), stavak 35. U tom predmetu je bila riječ o nezgodnom verbalnom okršaju između podnositelja zahtjeva i policijskog službenika, bez širih implikacija ili značaja za širu javnost koji bi mogli potaknuti stvarnu zabrinutost na temelju članka 10. (suprotno predmetu *Eon protiv Francuske*).

d. Značajna nefinancijska šteta

312. U pogledu predmeta u kojima je Sud odbacio novi uvjet, u predmetu *3A.CZ s.r.o. protiv Republike Češke*, stavak 34., Sud je utvrdio da su nedostavljena očitovanja mogla sadržavati neke nove informacije s kojima tvrtka podnositeljica zahtjeva nije bila upoznata. Za razliku od niza predmeta poput predmeta *Holub protiv Republike Češke* (odluka), Sud nije mogao zaključiti da tvrtka nije pretrpjela značajnu štetu. Isto obrazloženje upotrijebljeno je u predmetima *BENet Praha, spol. s r.o., protiv Republike Češke*, stavak 135.; i *Joos protiv Švicarske*, stavak 20.

313. U predmetu *Luchaninova protiv Ukrajine*, stavci 46-50., Sud je utvrdio da je ishod postupka, za koji je podnositeljica zahtjeva tvrdila da je bio nezakonit i da se provodio na nepošten način, imao posebno negativan utjecaj na njezin profesionalni život. Konkretno, osuda podnositeljice zahtjeva predstavljala je osnovu za njezin otkaz. Stoga je podnositeljica zahtjeva pretrpjela značajnu štetu. U predmetu *Diacenco protiv Rumunjske*, stavak 46., načelno pitanje za podnositelja zahtjeva bilo je njegovo pravo da ga se smatra nevinim na temelju članka 6. stavka 2.

314. Još jedan primjer u vezi članka 6. je predmet *Selmani i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije*, stavci 28-30. i 40-41., u kojemu je riječ o neodržavanju usmene rasprave u postupku pred Ustavnim sudom. Vlada je tvrdila da rasprava ne bi pridonijela utvrđenju novih ili drugačijih činjenica i da relevantne činjenice u pogledu izbacivanja podnositelja zahtjeva sa galerije Parlamenta nisu sporne među strankama te da ih se moglo utvrditi na osnovu pisanih dokaza priloženih

uz ustavnu tužbu podnositeljâ. Sud je smatrao da je vladin prigovor sama srž tužbe, zbog čega ga je ispitao u fazi razmatranja dopuštenosti zahtjeva. Sud je primijetio da je ovaj predmet ispitao samo Ustavni sud, koji je postupao kao prva i jedina instanca. Također je utvrdio da, iako izbacivanje podnositeljâ zahtjeva sa galerije Parlamenta samo po sebi stranke nisu držale spornim, odluka Ustavnog suda se temeljila na činjenicama koje su podnositelji osporavali i koje su bile relevantne za rezultat predmeta. Ta pitanja nisu bila ni tehničke ni samo pravne prirode. Podnositelji zahtjeva su stoga imali pravo na raspravu pred Ustavim sudom. Posljedično, Sud je odbio vladin prigovor.

315.

316. U predmetu Schmidt protiv Latvije, stavci 72-75., podnositeljica se rastala od supruga, s kime je živjela u Latviji, i preselila se njihovo prethodno mjesto stanovanja u Njemačkoj. Ne obavijestivši podnositeljicu zahtjeva, njezin suprug je naknadno pokrenuo postupak za razvod u Latviji. Sud nadležan za razvode je obavijestio da ne zna njenu trenutnu adresu. Nakon početnog neuspješnog pokušaja dostave dokumenata o razvodu podnositeljici zahtjeva na njihovoj adresi u Latviji, sud nadležan za razvode je objavio dvije obavijesti u latvijskom službenom glasilu. Ne znajući za postupak, podnositeljica nije došla na raspravu i razvod je proglašen u njenoj odsudnosti. Saznala je da je njen brak razveden i da se njen muž ponovno oženio tek kad je došla na pogreb onome koga je smatrala svojim suprugom. Podnositeljica zahtjeva je prigovorila da je postupkom za razvod prekršen članak 6. Sud je smatrao da nema osnove zaključiti da podnositeljica nije pretrpjela značajnu štetu, ističući, između ostalog, da se važnost predmeta za podnositeljicu i njegovi učinci na njen privatni i obiteljski život ne smiju podcijeniti. Sud je u više navrata istaknuo važnost osobne slobode u demokratskom društvu i još nije primijenio uvjet nepostojanja značajne štete u nekom predmetu koji se tiče povrede članka 5. U predmetu *Čamans i Timofejeva protiv Latvije*, stavci 80-81., vlada je tvrdila da je navodno ograničenje prava podnositeljica da ne budu lišene slobode trajalo samo nekoliko sati. Sud je zaključio da su podnositeljice pretrpjele štetu koju se ne može smatrati neznčajnom. Još jedan primjer važnosti osobne slobode, u vezi s člankom 6., jest predmet *Hebat Aslan i Firas Aslan protiv Turske*. U tom je slučaju predmet i rezultat žalbi bio od iznimne važnosti za podnositelje, budući da su tražili odluku o zakonitosti njihovog pritvora i posebice okončanje tog pritvora ako se utvrdi da je nezakonit. Imajući na umu važnost prava na slobodu u demokratskom društvu, Sud nije mogao zaključiti da podnositelji nisu pretrpjeli „značajnu štetu“ pri korištenju svojeg prava da propisno sudjeluju u postupcima u kojima su se ispitivale njihove žalbe.

317. U predmetu *Van Velden protiv Nizozemske*, stavci 33-39., podnositelj zahtjeva je prigovorio na temelju članka 5. stavka 4. Konvencije. Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije pretrpio nikakvu značajnu štetu jer je cjelokupno razdoblje trajanja pritvora odbijeno od njegove zatvorske kazne. Međutim, Sud je utvrdio kako se u kaznenim postupcima brojnih država članica razdoblje trajanja pritvora određuje prije donošenja osuđujuće presude te kako se njegovo trajanje uračunava u duljinu trajanja kazne zatvorakoj je uslijedila; kad bi Sud općenito smatrao da je šteta koja nastane zbog pritvora time *ipso facto* ništavna u svrhu Konvencije, uklonio bi se velik dio potencijalnih prigovora na temelju članka 5. iz djelokruga njegovog nadzora. Vladin prigovor na temelju uvjeta nepostojanja značajne štete stoga je odbačen. Još jedan predmet koji se odnosi na članak 5. i u kojem je odbačen prigovor Vlade na temelju ovog uvjeta je predmet *Bannikov protiv Latvije*, stavci 54-60. U tom predmetu, razdoblje pritvora iznosilo je jednu godinu, jedanaest mjeseci i osamnaest dana.

318. U zanimljivim predmetim koji uključuju prigovore na temelju članaka 9., 10. i 11., prigovori Vlade zbog nepostojanja značajne štete također su odbačeni. U predmetu *Biržietis protiv Litve*, stavci 34-37. internim zatvorskim pravilnikom podnositelju zahtjeva je bilo zabranjeno pustiti bradu te je on tvrdio da mu je to izazvalo duševnu bol. Sud je smatrao da predmet otvara pitanja o ograničenjima osobih izbora zatvorenika o tome kako će izgledati, što bi moglo biti važno načelno pitanje. U predmetu *Brazzi protiv Italije*, stavci 24-29., gdje se radi o pretresu kuće bez ikakvih financijskih implikacija, Sud je uzeo obzir subjektivnu važnost predmeta za podnositelja zahtjeva (njegovo pravo na mirno uživanje svog vlasništva i doma) kao i ono o čemu se objektivno radilo, postojanje, u skladu s domaćim pravom, sudskog nadzora glede pretresa. U predmetu *Cordelia i drugi protiv Italije*, stavci 135-139. u kojemu se radi o navodnom izostanku reakcije države na zagađenje zraka koje je uzrokovala čeličana, na štetu zdravlja stanovništva iz okolice, Sud je uzeo u obzir prirodu prigovora koje su iznijeli

podnositelji zahtjeva (na temelju članka 8.) i postojanje znanstvenih studija koje dokazuju učinke emisija iz čeličana na okoliš i zdravlje osoba koje žive u područjima na koje čeličana utječe. U predmetu *Vartic protiv Rumunjske (br. 2)*, stavci 37-41., podnositelj zahtjeva prigovorio je da su zatvorske vlasti, odbijanjem da mu osiguraju vegetarijansku prehranu koju zahtijevaju njegova budistička uvjerenja, povrijedile njegovo pravo da iskazuje svoju vjeroispovijest na temelju članka 9. Sud je zaključio da je predmet prigovora potaknuo važno pitanje načela. U predmetu *Eon protiv Francuske*, stavak 34., prigovor na temelju članka 10. bavio se pitanjem treba li vrijeđanje poglavara države ostati kazneno djelo. Odbacujući prigovor Vlade, Sud je zaključio da je pitanje bilo subjektivno važno za podnositelja zahtjeva te objektivno stvar javnog interesa. U još jednom predmetu u vezi članka 10., *Jankovskis protiv Litve*, stavci 59-63., radilo se o zatvorenikovom pravu na primanje informacija. Podnositelju zahtjeva nije odobren pristup mrežnoj stranici s informacijama o učenju i studentskim programima. Te informacije su bile izravno povezane s podnositeljevim interesom da dobije obrazovanje, što je pak bilo važno za njegovu rehabilitaciju i kasniju reintegraciju u društvo. Razmatrajući posljedice takvog miješanja za podnositelja zahtjeva, Sud je odbio prigovor vlade da podnositelj nije pretrpio značajnu štetu. U predmetu *Berladir i drugi protiv Rusije*, stavak 34., Sud nije smatrao primjerenim odbiti prigovore na temelju članaka 10. i 11. u svezi s člankom 35. stavkom 3. (b) Konvencije, s obzirom da se nedvojbeno odnose na pitanje načela. U predmetu *Akarsuba'i i Algigek protiv Turske*, stavci 16-20., podnositelji zahtjeva, koji su bili članovi sindikata, bili su kažnjeni novčanom kaznom jer su pričvrstili natpis „radno mjesto u štrajku“ na ogradu ispred srednje škole na dan nacionalne mobilizacije. Prigovorili su na temelju članka 11. Konvencije. Sud je odbacio vladin prigovor da podnositelji nisu pretrpjeli značajnu štetu. Istaknuo je ključnu važnost prava na mirno okupljanje i primijetio da je navodna povreda vjerojatno znatno utjecala na korištenje ovog prava od strane podnositelja zahtjeva budući da su ih novčane kazne mogle obeshrabrili od sudjelovanja u drugim okupljanjima kao dijela aktivnosti njihovog sindikata. Sud se također pozvao na ključnu važnost slobode mirnog okupljanja pri odbačaju vladinog prigovora na temelju članka 35. stavka 3. (b) Konvencije u predmetu *Ogru i drugi protiv Turske*, stavak 53. 54. (glede aktivista za ljudska prava).

319. Dva primjera kada je Sud odbacio vladine prigovore glede pritužbi na temelju članka 1. Protokola 1. su predmeti *Siemazsko i Olszynski protiv Poljske* i *Statileo protiv Hrvatske*. Prvi predmet tiče se pritvorenih osoba koji su prigovorili obvezi pologa određenog iznosa novca, koji je trebao predstavljati štedni fond i trebao im se vratiti prilikom njihovog puštanja na slobodu, na štednom računu s tako niskom kamatom da se vrijednost njihovog pologa smanjila. U drugom se predmetu radilo o propisima o stanovanju u Hrvatskoj. Podnositelj je prigovorio da nije mogao koristiti ili prodati svoj stan, iznajmiti ga osobi po vlastitim izboru ili naplatiti tržišnu cijenu najamnine za najam stana.

4. Dvije zaštitne klauzule

320. Nakon što Sud utvrdi, u skladu s opisanim pristupom, kako nikakva značajna šteta nije uzrokovana, trebao bi dalje provjeriti obvezuje li ga ipak jedna od dvije zaštitne klauzule sadržane u članku 35. stavku 3. (b) da razmotri osnovanost prigovora.

(a) Traži li poštivanje ljudskih prava ispitivanje osnovanosti predmeta

321. Drugi je element zaštitna odredba (vidi *Obrazloženje* uz Protokol br. 14., stavak 81.) prema kojoj zahtjev neće biti proglašen nedopuštenim ako poštovanje ljudskih prava, kako su definirana u Konvenciji ili njenim Protokolima, traži ispitivanje osnovanosti zahtjeva. Takva pitanja opće prirode javljaju se, primjerice, kada postoji potreba za pojašnjenjem obveze države na temelju Konvencije ili kako bi se potaknulo tuženu državu na rješenje strukturnog nedostatka koji utječe na druge osobe u istom položaju kao što je podnositelj zahtjeva. (*Savelyev protiv Rusije* (odluka), stavak 33.).

Izričaj ovog elementa uzet je iz druge rečenice članka 37. stavka 1. Konvencije, gdje ispunjava sličnu funkciju u kontekstu donošenja odluke da se zahtjev briše s popisa predmeta Suda. Isti se izričaj koristi i u članku 39. kao osnova za osiguranje prijateljskog rješenja između stranaka.

322. Organi Konvencije ustrajno su tumačili te odredbe na način da one od njih traže nastavak ispitivanja predmeta, bez obzira na njegovo rješenje od strane stranaka ili postojanje neke druge osnove za njegovo brisanje s popisa predmeta. Stoga, čak i kad su bili ispunjeni drugi uvjeti za odbacivanje

prigovora na temelju članka 35. stavka 3. (b), zbog poštovanja ljudskih prava, Sud je morao ispitati osnovanost predmeta (*Maravić Markeš protiv Hrvatske*, stavak 50-55.). U predmetu *Daniel Faulkner protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 27., Sud nije osjećao potrebnim utvrditi može li se za podnositelja reći da je pretrpio „značajnu štetu“ budući da je njegov prigovor otvorio novo pitanje na temelju članka 5., pitanje koje je zahtijevalo da ga Sud ispita.

Upravo taj pristup primijenjen je u predmetu *Finger protiv Bugarske*, stavci 67-77., u kojem je Sud smatrao nepotrebnim utvrditi je li podnositeljica zahtjeva pretrpjela značajnu štetu jer je poštovanje ljudskih prava tražilo ispitivanje osnovanosti predmeta (u vezi potencijalnog sustavnog problema nerazumno dugog trajanja parničnog postupka, te navodnog nedostatka učinkovitog pravnog sredstva).

323. U predmetu *Živić protiv Srbije*, stavci 36-42., Sud je također utvrdio da su se čak i pod pretpostavkom da podnositelj zahtjeva nije pretrpio značajnu štetu, u predmetu pojavila pitanja od općeg interesa koja su tražila njegovo ispitivanje. To je bilo zbog nedosljedne sudske prakse Okružnog suda u Beogradu u odnosu na pravo na poštenu plaću te jednaku plaću za jednak rad, odnosno isplatu istog povećanja plaća koje je dodijeljeno određenoj kategoriji policijskih službenika.

324. Slično tome, u predmetu *Nicoleta Gheorghe protiv Rumunjske*, Sud je također odbacio novi uvjet unatoč neznatnoj financijskoj naknadi koja je bila u pitanju (17 eura) jer je odluka o načelima u tom pitanju bila potrebna za nacionalnu sudbenu vlast (slučaj se odnosi na pitanje presumpcije nevinosti i jednakosti oružja u kaznenom postupku te predstavlja prvu presudu nakon promjene nacionalnog prava). U predmetu *Juhas Đurić protiv Srbije* (revizija), podnositelj zahtjeva je prigovarao zbog plaćanja naknade branitelju kojeg mu je dodijelila policija tijekom preliminarne kaznene istrage. Sud je zaključio da se problematika kojoj se prigovara ne može smatrati beznačajnom, ili, posljedično, nečim što ne zaslužuje ispitivanje osnovanosti, jer se odnosi na funkcioniranje kaznenopravnog sustava. Stoga je Vladin prigovor na temelju novog uvjeta dopuštenosti odbačen jer poštovanje ljudskih prava traži ispitivanje osnovanosti.

325. Kao što je navedeno u stavku 39. *Obrazloženja* uz Protokol br. 14., primjena uvjeta dopuštenosti treba osigurati izbjegavanje odbacivanja predmeta koji, bez obzira na njihovu beznačajnu narav, otvaraju ozbiljna pitanja koja utječu na primjenu ili tumačenje Konvencije ili važna pitanja koja se tiču nacionalnih zakona (*Maravić Markeš protiv Hrvatske*, stavak 51.).

326. Sud je već smatrao da poštovanje ljudskih prava ne traži od njega nastavak ispitivanja zahtjeva kada se, na primjer, mjerodavno pravo izmijenilo, a slična su pitanja već riješena u ostalim predmetima pred Sudom (*Léger protiv Francuske* (brisanje) [VV], stavak 51.; *Rinck protiv Francuske* (odluka.); *Fedotova protiv Rusije*). Kao ni u slučaju kada je mjerodavno pravo ukinuto, a zahtjev pred Sudom je samo od povijesnog interesa (*Ionescu protiv Rumunjske* (odluka)). Slično tome, poštovanje ljudskih prava ne traži od Suda da ispita zahtjev u slučaju kada su se i Sud i Odbor ministara bavili sustavnim problemom neizvršenja domaćih presuda u Ruskoj Federaciji (*Vasilchenko protiv Rusije*) ili Rumunjskoj (*Gaftoniuc protiv Rumunjske* (odluka); *Savu protiv Rumunjske* (odluka)) ili pak u Republici Moldaviji (*Burov protiv Moldavije* (odluka)) ili Armeniji (*Guruyan protiv Armenije* (odluka)). Štoviše, kada je pitanje uključivalo predmete koji se odnose na duljinu postupaka u Grčkoj (*Kioui protiv Grčke* (odluka)) ili Republici Češkoj (*Havelka protiv Republike Češke* (odluka)), Sud je imao brojne prilike za rješavanje tog pitanja u prethodnim presudama. To jednako vrijedi i za javnu objavu presuda (*Jančev protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije* ili priliku koja mu omogućava saznanje o i komentiranje očitovanja ili dokaza koje je podnijela druga stranka (*Bazelyuk protiv Ukrajine* (odluka)).

(b) je li predmet propisno razmotren od strane domaćeg suda

327. Konačno, članak 35. stavak 3. (b) ne dopušta odbacivanje zahtjeva na temelju ovog uvjeta dopuštenosti ako predmet nije propisno razmotren pred domaćim sudom. Svrha tog pravila, kojeg autori nazivaju "drugom zaštitnom klauzulom", je osigurati sudske ispitivanje svakog predmeta, bilo na nacionalnoj ili na europskoj razini. Kao što je gore navedeno, druga zaštitna klauzula članka 35. stavka 3. (b) bit će izbrisana nakon stupanja na snagu Protokola br. 15 o izmjeni Konvencije.

328. Svrha druge zaštitne klauzule stoga je izbjegavanje uskraćivanja pravde podnositelju zahtjeva

(*Korolev protiv Rusije* (odluka); *Gaftoniuc protiv Rumunjske* (odluka); *Fedotov protiv Moldavije* (odluka)). Podnositelj zahtjeva trebao je imati mogućnost podnošenja svojih tvrdnji u kontradiktornom postupku pred najmanje jednom razinom domaće nadležnosti (*Ionescu protiv Rumunjske* (odluka); *Stefanescu protiv Rumunjske* (odluka)).

329. Druga zaštitna klauzula odražava načelo supsidijarnosti, kako je sadržano osobito u članku 13. Konvencije, koji traži da učinkovito pravno sredstvo protiv povreda bude na raspolaganju na nacionalnoj razini. Prema Sudu, riječ "predmet" ne treba izjednačavati s riječju "zahtjev", drugim riječima, prigovorom podnesenim Sudu u Strasbourgu. U suprotnom, bilo bi nemoguće proglasiti nedopuštenim zahtjev koji se odnosi na povrede navodno uzrokovane od strane vlasti na posljednjem stupnju jer njihova djela po definiciji ne podliježu daljnjem nacionalnom ispitivanju (*Holub protiv Republike Češke* (odluka)). "Predmetom" se smatra tužba, prigovor ili zahtjev koje je podnositelj zahtjeva podnio nacionalnim sudovima.

330. U predmetu *Dudek protiv Njemačke* (odluka) prigovor zbog prekomjernog trajanja parničnog postupka na temelju njemačkog prava nije propisno razmotren pred domaćim sudom jer još nije bilo uvedeno učinkovito pravno sredstvo. Stoga se ovaj uvjet nije mogao koristiti u ovom predmetu. U predmetu *Finger protiv Bugarske*, stavci 67-77., Sud je utvrdio da je glavno pitanje postavljeno u predmetu bilo upravo može li se pritužba podnositeljice zahtjeva, koja se odnosi na navodno nerazumnu duljinu postupka, propisno razmatrati pred domaćim sudom. Dakle, ne može se smatrati da je predmet u skladu s drugom zaštitnom klauzulom. Isti pristup je usvojen u predmetu *Flisar protiv Slovenije*, stavak 28. Sud je istaknuo da je podnositelj zahtjeva prigovorio upravo zbog činjenice da njegov predmet nije propisno ispitan pred domaćim sudovima. Sud je također istaknuo da se Ustavni sud nije bavio prigovorima podnositelja zahtjeva koji se odnose na navodno kršenje jamstava iz članka 6. Konvencije. U skladu s tim, Sud je odbacio prigovor Vlade na temelju ovog uvjeta. U predmetu *Fomin protiv Moldavije*, podnositeljica zahtjeva prigovorila je na temelju članka 6. da sudovi nisu pružili dostatne razloge za svoje odluke kojima je osuđuju za prekršaj. Sud je u ovom predmetu spojio pitanje je li njezin prigovor propisno razmotren pred domaćim sudom s pitanjem osnovanosti prigovora, u konačnici istovremeno odbacio primjenu uvjeta te utvrdio povredu članka 6. U predmetu *Varadinov protiv Bugarske*, stavak 25., domaći sudovi su odbili ispitati podnositeljevu žalbu protiv prometne kazne jer se radilo o iznosu koji je manji od propisanog minimuma za sudske preispitivanje. Budući da su domaći sudovi izričito odbili ispitati podnositeljev predmet, njegov prigovor se nije moglo smatrati nedopuštenim na temelju članka 35. stavak 3. (b).

331. Glede tumačenja izraza „propisno“, novi se uvjet neće tumačiti onako strogo kao zahtjevi poštenog suđenja iz članka 6. Konvencije (*Ionescu protiv Rumunjske* (odluka); *Liga Portuguesa de Futebol Profissional protiv Portugala* (odluka)). Iako, kako je pojašnjeno u predmetu *Šumbera protiv Republike Češke*, neki propusti u poštenosti postupka mogu, zbog svoje prirode i intenziteta, utjecati na to je li predmet "propisno" razmotren (stoga je Sud utvrdio da se novi uvjet ne može primijeniti u predmetu *Fomin protiv Moldavije*).

332. Nadalje, pojam "propisno ispitan" ne traži od države da ispita osnovanost svakog zahtjeva podnesenog nacionalnim sudovima, koliko god bio neozbiljan. U predmetu *Ladygin protiv Rusije* (odluka), Sud je smatrao da je, kada podnositelj zahtjeva pokuša podnijeti zahtjev koji očigledno nema osnova u nacionalnom pravu, posljednji uvjet na temelju članka 35. stavka 3. (b) ipak ispunjen.

333. Kada predmet uključuje navodnu povredu počinjenu na posljednjem stupnju u domaćem pravnom sustavu, Sud ne mora primijeniti zahtjev kojim se traži propisno razmatranje. Protivno bi tumačenje spriječilo Sud da odbaci zahtjev, bez obzira na to koliko bio beznačajan, ako su navodne povrede nastale na konačnoj nacionalnoj razini nadležnosti (*Qelik protiv Nizozemske* (odluka)).

Popis citiranih predmeta CITIRANIH PREDMETA

(brojevi upućuju na brojeve stranica na kojima su predmeti citirani)

Sudska praksa citirana u ovom Vodiču odnosi se na presude ili odluke koje je donio Sud, te odluke i izvješća Europske komisije za ljudska prava (« Komisija »).

Osim ako je drugačije navedeno, sve reference odnose se na presudu o osnovanosti donesenu od strane vijeća Suda. Naziv "(odluka)" ukazuje na to da se citat odnosi na odluku Suda, a kratica "[VV]" da je predmet saslušalo Veliko vijeće.

Odluke vijeća koje nisu konačne u skladu sa značenjem članka 44. Konvencije u trenutku objave ove ažurirane verzije vodiča označene su asteriskom (*) na popisu koji slijedi. Članak 44. stavak 2. Konvencije propisuje: „Presuda vijeća je konačna: a) kada stranke izjave da neće uložiti zahtjev za preispitivanje predmeta velikom vijeću; ili b) tri mjeseca nakon donošenja presude, ako nije uložena zahtjev za preispitivanje predmeta velikom vijeću; ili c) kad odbor velikoga vijeća odbije zahtjev o podnošenju na temelju članka 43.“ U predmetima u kojima veliko vijeće prihvati zahtjev, presuda velikog vijeća, a ne vijeća, postaje konačnom.

Hiperveze na citiranim predmetima u elektronskoj verziji Vodiča povezane su s bazom podataka HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) koja omogućava pristup sudskoj praksi Suda (presude i odluke Velikog vijeća, vijeća i odbora, komunicirani predmeti, savjetodavna mišljenja i pravni sažeci iz publikacije Case-Law Information Notes), Komisije (odluke i izvješća) i rezolucijama Odbora ministara

Sud donosi svoje presude i odluke na engleskom i/ili francuskom, svoja dva službena jezika. HUDOC sadrži i prijevode mnogih važnih predmeta na više od trideset neslužbenih jezika, te sadrži poveznice na otprilike sto online zbirki sudske prakse sastavljenih od strane trećih osoba.

—3—

3A.CZs.r.o. protiv Češke Republike, br. 21835/06, 10 February 2011.

—A—

A, B i C protiv Irske [VV], br. 25579/05, ESLJP 2010.

A. i B. protiv Hrvatske, br. 7144/15, 20.. lipnja 2019.

A. protiv Ujedinjene Kraljevine, 23.. rujna 1998., Izvješća o presudama i odlukama 1998-VI

A.M. protiv Francuske, br. 12148/18, 29.. travnja 2019.

A.N.H. protiv Finske (odluka), br. 70773/11, 12.. veljače 2013.

Abdulkhakov protiv Rusije, br. 14743/11, 2.. listopada 2012.

Abdulrahman protiv Nizozemske (odluka), br. 66994/12, 5.. veljače 2013.

Abramyan i drugi protiv Rusije (odluka), br. 38951/13 i 59611/13, 12.. svibnja 2015.

Aşış protiv Turske, br. 7050/05, 1.. veljače 2011.

Adam i drugi protiv Njemačke (odluka), br. 290/03, 1.. rujna 2005.

Adamsons protiv Latvije, br. 3669/03, 24.. lipnja 2008.

Aden Ahmed protiv Malte, br. 55352/12, 23.. srpnja 2013.

Adesina protiv Francuske, br. 31398/96, Odluka Komisije od 13.. rujna 1996.

Agbovi protiv Njemačke (odluka), br. 71759/01, 25.. rujna 2006.

Ahmet Sadik protiv Grčke, 15.. studenog 1996., Izvješća 1996-V

Ahmet Tung i drugi protiv Turske (odluka), br. 4133/16 i 31542/16, 29.. siječnja 2019.

Ahtinen protiv Finske (odluka), br. 48907/99, 31.. svibnja 2005.

Ahunbay i drugi protiv Turske (odluka), br. 6080/06, 29.. siječnja 2019.

Aizpurua Ortiz i drugi protiv Španjolske, br. 42430/05, 2.. veljače 2010.

Akarsubagi i Algigek protiv Turske, br. 19620/12, 23.. siječnja 2018.

Akdivar i drugi protiv Turske, 16.. rujna 1996., Izvješća 1996-IV
Aksoy protiv Turske, 18.. prosinca 1996., *Izvješća* 1996-VI
Aksu protiv Turske [VV], br. 4149/04 i 41029/04, ESLJP 2012.
Al Husin protiv Bosne i Hercegovine (br. 2), br. 10112/16, 25.. lipnja 2019.
Al Nashiri protiv Poljske, br. 28761/11, 24.. srpnja 2014.
Al Nashiri protiv Rumunjske, br. 33234/12, 31.. svibnja 2018.
Al-Dulimi i Montana Management Inc. protiv Švicarske [VV], br. 5809/08, 21.. lipnja 2016.
Al-Jedda protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 27021/08, ESLJP 2011.
Al-Moayad protiv Njemačke (odluka), br. 35865/03, 20.. veljače 2007.
Al-Nashif protiv Bugarske, br. 50963/99, 20.. lipnja 2002.
Al-Saadoon i Mufdhi protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 61498/08, ESLJP 2010.
Al-Skeini i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 55721/07, ESLJP 2011.
Albayrak protiv Turske, br. 38406/97, 31.. siječnja 2008.
*Albert i drugi protiv Mađarske**, br. 5294/14, 29.. siječnja 2019.
Aleksanyan protiv Rusije, br. 46468/06, 22.. prosinca 2008.
Alekseyev i drugi protiv Rusije, br. 14988/09 i 50 drugih, 27.. studenog 2018.
Aliiev protiv Gruzije, br. 522/04, 13.. siječnja 2009.
Aliyeva i Aliyev protiv Azerbajdžana, br. 35587/08, 31.. srpnja 2014.
Allan protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 48539/99, 28.. kolovoza 2001.
Almeida Garrett, Mascarenhas Falcao i drugi protiv Portugala, br. 29813/96 i 30229/96, ESLJP 2000-I
Amariei i drugi protiv Rumunjske, br. 1443/10, 26.. travnja 2016.
An i drugi protiv Cipra, br. 18270/91, Odluka Komisije od 8.. listopada 1991.
Anchugov i Gladkov protiv Rusije, br. 11157/04 i 15162/05, 4.. srpnja 2013.
Irašik i drugi protiv Slovačke (odluka), br. 57984/00 i 6 drugih, ESLJP 2002-IX
Ireasen protiv Ujedinjene Kraljevine i 26 drugih država članica Europske Unije (odluka), br. 28827/11, 31.. ožujka 2015.
Ironiou i Constantinou protiv Cipra, 9.. listopada 1997., Izvješća 1997-VI
Apinis protiv Latvije (odluka), br. 46549/06, 20.. rujna 2011.
Aquilina protiv Malte [VV], br. 25642/94, ESLJP 1999-III
Arat protiv Turske, br. 10309/03, 10.. studenog 2009.
Arlewin protiv Švedske, br. 22302/10, 1.. ožujka 2016.
Armoniene protiv Litve, br. 36919/02, 25.. studenog 2008.
Assanidze protiv Gruzije [VV], br. 71503/01, ESLJP 2004-II
Association for the Defence of Human Rights in Romania - Helsinki Committee on behalf of Ionel Garcea protiv Rumunjske, br. 2959/11, 24.. ožujka 2015.
Association Les temoins de Jehovah protiv Francuske (odluka), br. 8916/05, 21.. rujna 2010.
Ataykaya protiv Turske, br. 50275/08, 22.. srpnja 2014.
Aydarov i drugi protiv Bugarske (odluka), br. 33586/15, 2.. listopada 2018.
Ayuntamiento de Mula protiv Španjolske (odluka), br. 55346/00, ESLJP 2001-I
Azemi protiv Srbije (odluka), br. 11209/09, 5.. studenog 2013.
Azinas protiv Cipra [VV], br. 56679/00, ESLJP 2004-III

— B —

Bagdonavicius i drugi protiv Rusije, br. 19841/06, 11.. listopada 2016.
Bagheri i Maliki protiv Nizozemske (odluka), br. 30164/06, 15.. svibnja 2007.
Baillard protiv Francuske (odluka), br. 6032/04, 25.. rujna 2008.
Bakanova protiv Litve, br. 11167/12, 31.. svibnja 2016.
Balan protiv Moldavije (odluka), br. 44746/08, 24.. siječnja 2012.
Banković i drugi protiv Belgije i drugi (odluka) [VV], br. 52207/99, ESLJP 2001-XII
Bannikov protiv Latvije, br. 19279/03, 11.. lipnja 2013.
Barbera, Messegue i Jabardo protiv Španjolske, 6.. prosinca 1988, Serija A br. 146
Baumann protiv Francuske, br. 33592/96, ESLJP 2001-V

Bazelyuk protiv Ukrajine (odluka), br. 49275/08, 27.. ožujka 2012.
Bazorkina protiv Rusije, br. 69481/01, 27.. srpnja 2006.
Beer i Regan protiv Njemačke [VV], br. 28934/95, 18.. veljače 1999.
Beganović protiv Hrvatske, br. 46423/06, 25.. lipnja 2009.
Behrami protiv Francuske i Saramati protiv Francuske, Njemačke i Norway (odluka) [VV], br. 71412/01 i 78166/01, 2.. svibnja 2007.
Bekauri protiv Gruzije (preliminarni prigovori), br. 14102/02, 10.. travnja 2012.
Bekirski protiv Bugarske, br. 71420/01, 2.. rujna 2010.
Belilos protiv Švicarske, 29.. travnja 1988, Serija A br. 132
Belli i Arquier-Martinez protiv Švicarske, br. 65550/13, 11.. prosinca 2018.
Belozorov protiv Rusije i Ukrajine, br. 43611/02, 15.. listopada 2015.
Ben Salah Adraqui i Dhaime protiv Španjolske (odluka), br. 45023/98, ESLJP 2000-IV
Benavent Diaz protiv Španjolske (odluka), br. 46479/10, 31.. siječnja 2017.
Bencheref protiv Švedske (odluka), br. 9602/15, 5.. prosinca 2017.
BENet Praha, spol. s r.o., protiv Češke Republike (odluka), br. 38354/06, 28.. rujna 2010.
BENet Praha, spol. s r.o., protiv Češke Republike, br. 33908/04, 24.. veljače 2011.
Berdzenishvili protiv Rusije (odluka), br. 31697/03, ESLJP 2004-II
Berić i drugi protiv Bosne i Hercegovine (odluka), br. 36357/04 i 25 drugih, 16.. listopada 2007.
Berladir i drugi protiv Rusije, br. 34202/06, 10.. srpnja 2012.
Bernardet protiv Francuske, br. 31406/96, Odluka Komisije od 27.. studenog 1996
Bestry protiv Poljske, br. 57675/10, 3.. studenog 2015.
Beygo protiv 46 država članica vijeća Europe (odluka), br. 36099/06, 16. lipnja 2009.
Big i drugi protiv Turske (odluka), br. 55955/00, 2. veljače 2006.
Bijelić protiv Montenegro i Srbije, br. 11890/05, 28. travnja 2009.
Biržietis protiv Litve, br. 49304/09, 14. lipnja 2016.
Bivolaru protiv Rumunjske (br. 2), br. 66580/12, 2. listopada 2018.
Bivolaru protiv Rumunjske, br. 28796/04, 28. veljače 2017.
Blagojević protiv Nizozemske (odluka), br. 49032/07, 9. lipnja 2009.
Blečić protiv Hrvatske [VV], br. 59532/00, ESLJP 2006-III
Blokhin protiv Rusije [VV], br. 47152/06, 23. ožujka 2016.
"Blondje" protiv Nizozemske (odluka), br. 7245/09, ESLJP 2009.
Blyudik protiv Rusije, br. 46401/08, 25. lipnja 2019.
Boaca i drugi protiv Rumunjske, br. 40355/11, 12. siječnja 2016.
Bochan protiv Ukrajine (br. 2) [VV], br. 22251/08, ESLJP 2015.
Bock protiv Njemačke (odluka), br. 22051/07, 19. siječnja 2010.
Boelens i drugi. protiv Belgije (odluka), br. 2000.7/09, 11. rujna 2012.
Boicenco protiv Moldavije, br. 41088/05, 11. srpnja 2006.
Boivin protiv 34 države članice vijeća Europe (odluka), br. 73250/01, ESLJP 2008.
Borg i Vella protiv Malte (odluka), br. 14501/12, 3. veljače 2015.
Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim şirketi protiv Irske [VV], br. 45036/98, ESLJP 2005-VI
Bottaro protiv Italije (odluka), br. 56298/00, 23. svibnja 2002.
Bouglame protiv Belgije (odluka), br. 16147/08, 2. ožujka 2010.
Bouhamla protiv Francuske (odluka), br. 31798/16, 25. lipnja 2019.
Božinovski protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije (odluka), br. 68368/01, 1. veljače 2005.
BratriZatkove, A.S., protiv Češke Republike (odluka), br. 20862/06, 8. veljače 2011.
Brazzi protiv Italije, br. 57278/11, 27. rujna 2018.
Brežec protiv Hrvatske, br. 7177/10, 18. srpnja 2013.
Brincat i drugi protiv Malte, br. 60908/11 i 4 drugih, 24. srpnja 2014.
Broca i Texier-Micault protiv Francuske, br. 27928/02 i 31694/02, 21. listopada 2003.
Broniowski protiv Poljske (odluka) [VV], br. 31443/96, ESLJP 2002-X
Brudnicka i drugi protiv Poljske, no. 54723/00, ESLJP 2005-II
Brumarescu protiv Rumunjske [VV], br. 28342/95, ESLJP 1999-VII
Brusco protiv Italije (odluka), br. 69789/01, ESLJP 2001-IX

Bui Van Thanh i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 16137/90, Odluka Komisije od 12. ožujka 1990, DR 65
Buldakov protiv Rusije, br. 23294/05, 19. srpnja 2011.
Bugarski helsinški odbor protiv Bugarske (odluka), br. 35653/12 i 66172/12, 28. lipnja 2016.
Bulinwar OOD i Hrusanov protiv Bugarske, br. 66455/01, 12. travnja 2007.
Burden protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 13378/05, ESLJP 2008.
Burdov protiv Rusije, br. 59498/00, ESLJP 2002-III
Burdov protiv Rusije (br. 2), br. 33509/04, ESLJP 2009.
Burlya i drugi protiv Ukrajine, br. 3289/10, 6.. studenog 2018.
Burov protiv Moldavije (odluka), br. 38875/03, 14. lipnja 2011.
Bursa Barosu Başkanlığı i drugi protiv Turske, br. 25680/05, 19. lipnja 2018.
Buzadji protiv Republike Moldavije [VV], br. 23755/07, 5. srpnja 2016.

—C—

C.P. protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 300/11, 6. rujna 2016.
Çakici protiv Turske [VV], br. 23657/94, ESLJP 1999-IV
Çakir i drugi protiv Cipra (odluka), br. 7864/06, 29. travnja 2010.
Calin i drugi protiv Rumunjske, br. 25057/11 i 2 drugih, 19. srpnja 2016.
Čamans i Timofejeva protiv Latvije, br. 42906/12, 28. travnja 2016.
Cankogak protiv Turske, br. 25182/94 i 26956/95, 20. veljače 2001.
Cantoni protiv Francuske, 15. studenog 1996, Izvješća 1996-V
Carson i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 42184/05, ESLJP 2010.
Castells protiv Španjolske, 23. travnja 1992, Serija A br. 236
Catan i drugi protiv Republike Moldavije i Rusije [VV], br. 43370/04 i 2 drugih, ESLJP 2012.
Čavajda protiv Češke Republike (odluka), br. 17696/07, 29. ožujka 2011.
Çelik protiv Nizozemske (odluka), br. 12810/13, 27. kolovoza 2013.
Çelik protiv Turske (odluka), br. 52991/99, ESLJP 2004-X
Celniku protiv Grčke, br. 21449/04, 5. srpnja 2007.
Centar za pravne izvore u ime Valentina Campeanua protiv Rumunjske [VV], br. 47848/08, ESLJP 2014.
Centro Europa 7 S.r.l. i Di Stefano protiv Italije [VV], br. 38433/09, ESLJP 2012.
Červenka protiv Češke Republike, no. 62507/12, 13. listopada 2016.
Cestaro protiv Italije, br. 6884/11, 7. travnja 2015.
Chagos Isliers protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 35622/04, 11. prosinca 2012.
Chaldayev protiv Rusije, br. 33172/16, 28. svibnja 2019.
Chapman protiv Belgije (odluka), br. 39619/06, 5. ožujka 2013.
Chappex protiv Švicarske, br. 20338/92, Odluka Komisije od 12. listopada 1994
Charzynski protiv Poljske (odluka), br. 15212/03, ESLJP 2005-V
Chernenko i drugi protiv Rusije (odluka), br. 4246/14 i 4 drugih, 24. siječnja 2019.
Chernitsyn protiv Rusije, br. 5964/02, 6. travnja 2006.
Chevrol protiv Francuske, br. 49636/99, ESLJP 2003-III
Chiarello protiv Njemačke, br. 497/17, 20. lipnja 2019. 17
Chiragov i drugi protiv Armenija (odluka) [VV], br. 13216/05, 14. prosinca 2011.
Chiragov i drugi protiv Armenija [VV], br. 13216/05, ESLJP 2015.
Chong i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 29753/16, 11. rujna 2018.
Church of X. protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 3798/68, Odluka Komisije od 17. prosinca 1968, Collection 29
Qinar protiv Turske (odluka), br. 28602/95, 13. studenog 2003.
Ciobanu protiv Rumunjske (odluka), br. 52414/99, 16. prosinca 2003.
Ciupercescu protiv Rumunjske, br. 35555/03, 15. lipnja 2010.
Cocchiarella protiv Italije [VV], br. 64886/01, ESLJP 2006-V
Qolgegen i drugi protiv Turske, br. 50124/07 i 7 drugih, 12. prosinca 2017.

Colibaba protiv Moldavije, br. 29089/06, 23. listopada 2007.
Collins i Akaziebie protiv Švedske (odluka), br. 23944/05, 8. ožujka 2007.
Confederation française démocratique du travail protiv europskih zajednica, br. 8030/77, Odluka Komisije od 10. srpnja 1978, DR 13
Connolly protiv 15 država članica Europske unije (odluka), br. 73274/01, 9. prosinca 2008.
Constantinescu protiv Rumunjske, br. 28871/95, ESLJP 2000-VIII
Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlise Kokkelvisserij U.A. protiv Nizozemske (odluka), br. 13645/05, ESLJP 2009.
Cooperativa Agricola Slobozia-Hanesei protiv Moldavije, br. 39745/02, 3. travnja 2007.
Cordella i drugi protiv Italije, br. 54414/13 i 54264/15, 24. siječnja 2019.
Cotlef protiv Rumunjske, br. 38565/97, 3. lipnja 2003.
Cudak protiv Litve [VV], br. 15869/02, ESLJP 2010.
Cvetković protiv Srbije, br. 17271/04, 10. lipnja 2008.
Cipar protiv Turske [VV], br. 25781/94, ESLJP 2001-IV

— D —

D.B. protiv Turske, br. 33526/08, 13. srpnja 2010.
D.H. i drugi protiv Češke Republike [VV], br. 57325/00, ESLJP 2007-IV
D.J. i A-K.R. protiv Rumunjske (odluka), br. 34175/05, 20. listopada 2009.
Dalban protiv Rumunjske [VV], br. 28114/95, ESLJP 1999-VI
Dalia protiv Francuske, 19. veljače 1998, *Izvješća* 1998-I
Daniel Faulkner protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 68909/13, 6. listopada 2016.
De Becker protiv Belgije, br. 214/56, Odluka Komisije od 9. lipnja 1958
De Ieso protiv Italije, br. 34383/02, 24. travnja 2012.
De Pace protiv Italije, br. 22728/03, 17. srpnja 2008.
De Saedeleer protiv Belgije, br. 27535/04, 24. srpnja 2007.
De Tommaso protiv Italije [VV], br. 43395/09, 23. veljače 2017.
De Wilde, Ooms i Versyp protiv Belgije, 18. lipnja 1971, Serija A br. 12
Delecolle protiv Francuske, br. 37646/13, 25. listopada 2018.
Demir i Baykara protiv Turske [VV], br. 34503/97, ESLJP 2008.
Demirbaş i drugi protiv Turske (odluka), br. 1093/08 i 18 drugih, 9. studenog 2010.
Demopoulos i drugi protiv Turske (odluka) [VV], br. 46113/99 i 7 drugih, ESLJP 2010.
Denisov protiv Ukrajine [VV], br. 76639/11, 25. rujna 2018.
Dennis i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 76573/01, 2. srpnja 2002.
Depauw protiv Belgije (odluka), br. 2115/04, 15. svibnja 2007.
Di Salvo protiv Italije (odluka), br. 16098/05, 11. siječnja 2007.
Di Sante protiv Italije (odluka), br. 56079/00, 24. lipnja 2004.
Diacenco protiv Rumunjske, br. 124/04, 7. veljače 2012.
Dimitar Yanakiev protiv Bugarske (br. 2), br. 50346/07, 31. ožujka 2016.
Dimitras i drugi protiv Grčke (dec), br. 59573/09 i 65211/09, 4. srpnja 2017.
Dimitrescu protiv Rumunjske, br. 5629/03 i 3028/04, 3. lipnja 2008.
Dinchev protiv Bugarske (odluka), br. 17220/09, 21. studenog 2017.
Dink protiv Turske, br. 2668/07 i 4 drugih, 14. rujna 2010.
Djokaba Lambi Longa protiv Nizozemske (odluka), br. 33917/12, ESLJP 2012.
Dogan i Qakmak protiv Turske (odluka), br. 28484/10 i 58223/10, 14. svibnja 2019.
Doner i drugi protiv Turske, br. 29994/02, 7. ožujka 2017.
Do^emealti Belediyesi protiv Turske (odluka), br. 50108/06, 23. ožujka 2010.
Doshuyeva i Yusupov protiv Rusije (odluka), br. 58055/10, 31. svibnja 2016.
Drijfhout protiv Nizozemske (odluka), br. 51721/09, 22. veljače 2011.
Drozd i Janousek protiv Francuske i Španjolske, 26. lipnja 1992, Serija A br. 240
Društvo za varstvo upnikov protiv Slovenije (odluka), br. 66433/13, 21. studenog 2017.
Dubska i Krejzova protiv Češke Republike [VV], br. 28859/11 i 28473/12, 15. studenog 2016.

Dudek protiv Njemačke (odluka), br. 12977/09 i 4 drugih, 23. studenog 2010.
Dudgeon protiv Ujedinjene Kraljevine, 22. listopada 1981, Serija A br. 45
Dukmedjian protiv Francuske, br. 60495/00, 31. siječnja 2006.
Dumpe protiv Latvije (odluka), br. 71506/13, 16. listopada 2018.
Duringer i drugi protiv Francuske (odluka), br. 61164/00 i 18589/02, ESLJP 2003-II
Durini protiv Italije, br. 19217/91, Odluka Komisije od 12. siječnja 1994, DR 76
Dvoraček i Dvoračkova protiv Slovačke, br. 30754/04, 28. srpnja 2009.
Dzidzava protiv Rusije, br. 16363/07, 20. prosinca 2016.

— E —

Eberhard i M. protiv Slovenije, br. 8673/05 i 9733/05, 1. prosinca 2009.
Egitim ve Bilim Emekgileri Sendikası protiv Turske, br. 20641/05, ESLJP 2012.
Egmez protiv Cipra (odluka), br. 12214/07, 18. rujna 2012.
Egmez protiv Cipra, br. 30873/96, ESLJP 2000-XII
El Majjaoui i Stichting Toubia Moskee protiv Nizozemske (brisano) [VV], br. 25525/03, 20. prosinca 2007.
El-Masri protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije [VV], br. 39630/09, ESLJP 2012.
Enukidze i Girgylani protiv Gruzije, br. 25091/07, 26. travnja 2011.
Eon protiv Francuske, br. 26118/10, 14. ožujka 2013.
Epoždemir protiv Turske (odluka), br. 57039/00, 31. siječnja 2002.
Er i drugi protiv Turske, br. 23016/04, 31. srpnja 2012.
Ergezen protiv Turske, br. 73359/10, 8. travnja 2014.
Eskerkhanov i drugi protiv Rusije, br. 18496/16 i 2 drugih, 25. srpnja 2011
Euromak Metal Doo protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, br. 68039/14, 14. lipnja 2018.
Eyoum-Priso protiv Francuske, br. 24352/94, Izvješće komisije od 9. travnja 1997

— F —

Fabian protiv Mađarske [VV], br. 78117/13, 5. rujna 2017.
Fairfield protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 24790/04, ESLJP 2005-VI
Fakhretdinov i drugi protiv Rusije (odluka), br. 26716/09 i 2 drugih, 23. rujna 2010.

Farcaș protiv Rumunjske (odluka), br. 32596/04, 14. rujna 2010.
Federation chretienne des temoins de Jehovah de Francuske protiv Francuske (odluka), br. 53430/99, ESLJP 2001-XI
Federation of French Medical Trade Unions i National Federation of Nurses protiv Francuske (odluka), br. 10983/84, Odluka Komisije od 12. svibnja 1986, DR 47
Fedotov protiv Moldavije (odluka), br. 51838/07, 24. svibnja 2011.
Fedotova protiv Rusije, br. 73225/01, 13. travnja 2006.
Fener Rum Patrikligi (Ecumenical Patriarchy) protiv Turske (odluka), br. 14340/05, 12. lipnja 2007.
Ferniez protiv Francuske (odluka), br. 65421/10, 17. siječnja 2012.
Fernie protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 14881/04, 5. siječnja 2006.
Ferreira Alves protiv Portugala (no. 6), br. 46436/06 i 55676/08, 13. travnja 2010.
Fetisov i drugi protiv Rusije, br. 43710/07 i 3 drugih, 17. siječnja 2012.
Filipović protiv Srbije, br. 27935/05, 20. studenog 2007.
Financial Times Ltd i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 821/03, 15. prosinca 2009.
Finger protiv Bugarske, br. 37346/05, 10. svibnja 2011.
Flisar protiv Slovenije, br. 3127/09, 29. rujna 2011.
Folgerp i drugi protiv Norvege (odluka), br. 15472/02, 14. veljače 2006.
Fomin protiv Moldavije, br. 36755/06, 11. listopada 2011.
Forcadell i Lluís i drugi protiv Španjolske (odluka), br. 75147/17, 7. svibnja 2019.

Foti i drugi protiv Italije, 10. prosinca 1982, Serija A br. 56
Fressoz i Roire protiv Francuske [VV], br. 29183/95, ESLJP 1999-I

—G—

G.J. protiv Luksemburga, br. 21156/93, 26. listopada 2000.
Gafgen protiv Njemačke [VV], br. 22978/05, ESLJP 2010.
Gaftoniuc protiv Rumunjske (odluka), br. 30934/05, 22. veljače 2011.
Gagiu protiv Rumunjske, br. 63258/00, 24. veljače 2009.
Gagliano Giorgi protiv Italije, br. 23563/07, ESLJP 2012.
Gaglione i drugi protiv Italije, br. 45867/07 i 69 drugih, 21. prosinca 2010.
Galev i drugi protiv Bugarske (odluka), br. 18324/04, 29. rujna 2009.
Galić protiv Nizozemske (odluka), br. 22617/07, 9. lipnja 2009.
Galović protiv Hrvatske (odluka), br. 54388/09, 5. ožujka 2013.
Garcia Ruiz protiv Španjolske [VV], br. 30544/96, ESLJP 1999-I
Gard i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 39793/17, 27. lipnja 2017.
Gardean i S.C. Grup 95 SA protiv Rumunjske (revision), br. 25787/04, 30. travnja 2013.
Gas i Dubois protiv Francuske (odluka), br. 25951/07, 31. kolovoza 2010.
Gasparini protiv Italije i Belgije (odluka), br. 10750/03, 12. svibnja 2009.
Gaziyev protiv Azerbajdžana (dec), br. 2758/05, 8. veljače 2007.
Gennari protiv Italije (odluka), br. 46956/99, 5. listopada 2000.
Genovese protiv Malte, br. 53124/09, 11. listopada 2011.
Gentilhomme, Schaff-Benhadi i Zerouki protiv Francuske, br. 48205/99 i 2 drugih, 14. svibnja 2002.
Gruzije protiv Rusije (I) [VV], br. 13255/07, ESLJP 2014.
Gruzijen Labour Party protiv Gruzije, br. 9103/04, ESLJP 2008.
Gherghina protiv Rumunjske (odluka) [VV], br. 42219/07, 8. srpnja 2015.
Gillow protiv Ujedinjene Kraljevine, 24. studenog 1986, Serija A br. 109
Giuliani i Gaggio protiv Italije [VV], br. 23458/02, ESLJP 2011.
Giummarra i drugi protiv Francuske (odluka), br. 61166/00, 12. lipnja 2001.
Giuran protiv Rumunjske, br. 24360/04, ESLJP 2011.
Giusti protiv Italije, br. 13175/03, 18. listopada 2011.
Gogitidze i drugi protiv Gruzije, br. 36862/05, 12. svibnja 2015.

Goktan protiv Francuske, br. 33402/96, ESLJP 2002-V
Gorraiz Lizarraga i drugi protiv Španjolske, br. 62543/00, ESLJP 2004-III
Gough protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 49327/11, 28. listopada 2014.
Gradinar protiv Moldavije, br. 7170/02, 8. travnja 2008.
Grie Stevens i drugi protiv Italije, br. 18640/10 i 4 drugih, 4. ožujka 2014.
Grasser protiv Njemačke (odluka), br. 66491/01, 16. rujna 2004.
Gratzinger i Gratzingerova protiv Češke Republike (odluka) [VV], br. 39794/98, ESLJP 2002-VII
Grčki savez sindikata zaposlenika u bankama protiv Grčke (odluka), br. 72808/10, 6. prosinca 2011.
Grišankova i Grišankovs protiv Latvije (odluka), br. 36117/02, ESLJP 2003-II
Groni protiv Albanije, br. 25336/04, 7. srpnja 2009.
Gross protiv Švicarske [VV], br. 67810/10, ESLJP 2014.
Grossi i drugi protiv Italije (revision), br. 18791/03, 30. listopada 2012.
Grzinčič protiv Slovenije, br. 26867/02, 3. svibnja 2007.
Guisset protiv Francuske, br. 33933/96, ESLJP 2000-IX
Guneg protiv Turske (odluka), br. 53916/00, 13. svibnja 2004.
Gurdeniz protiv Turske (odluka), br. 59715/10, 18. ožujka 2014.
Guruyan protiv Armenije (odluka), br. 11456/05, 24. siječnja 2012.
Guzelyurtlu i drugi protiv Cipra i Turske [VV], br. 36925/07, 29. siječnja 2019.

-H-

H.F.K-F protiv Njemačke, br. 25629/94, Izvješće Komisije od 10. rujna 1996
Haas protiv Švicarske (odluka), br. 31322/07, 20. svibnja 2010.
Haasz i Szabo protiv Mađarske, br. 11327/14 i 11613/14, 13. listopada 2015.
Hadrabova i drugi protiv Češke Republike (odluka), br. 42165/02 i 466/03, 25. rujna 2007.
Hamidovic protiv Italije (odluka), br. 31956/05, 13. rujna 2011.
Hanzl i Špadrna protiv Češke Republike (odluka), br. 30073/06, 15. siječnja 2013.
Harkins protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka) [VV], br. 71537/14, 15. lipnja 2017.
Hartman protiv Češke Republike, br. 53341/99, ESLJP 2003-VIII
Hartung protiv Francuske (odluka), br. 10231/07, 3. studenog 2009.
Harutyunyan protiv Armenija, br. 36549/03, ESLJP 2007-III
Hasan Tung i drugi protiv Turske, br. 19074/05, 31. siječnja 2017.
Hassan protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 29750/09, ESLJP 2014.
Havelka protiv Češke Republike (odluka), br. 7332/10, 20. rujna 2011.
Hebat Aslan i Firas Aslan protiv Turske, br. 15048/09, 28. listopada 2014.
Hingitaq 53 i drugi protiv Denmark (odluka), br. 18584/04, ESLJP 2006-I
Hirsi Jamaa i drugi protiv Italije [VV], br. 27765/09, ESLJP 2012.
Hokkanen protiv Finske, br. 25159/94, Odluka Komisije od 15. svibnja 1996
Holli protiv Švedske (odluka), br. 27700/08, 9. veljače 2010.
Holub protiv Češke Republike (odluka), br. 24880/05, 14. prosinca 2010.
Horsham protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 23390/94, Odluka Komisije od 4. rujna 1995
Horvat protiv Hrvatske, br. 51585/99, ESLJP 2001-VIII
Hoti protiv Hrvatske, br. 63311/14, 26. travnja 2018.
Hristozov i drugi protiv Bugarske, br. 47039/11 i 358/12, ESLJP 2012.
Hudecova i drugi protiv Slovačke (odluka), br. 53807/09, 18. prosinca 2012.
Humen protiv Poljske [VV], br. 26614/95, 15. listopada 1999
Husayn (AbuZubaydah) protiv Poljske, br. 7511/13, 24. srpnja 2014.
Hussein protiv Albanija i 20 Other Contracting States (odluka), br. 23276/04, 14. ožujka 2006.
Hutten-Czapska protiv Poljske [VV], br. 35014/97, ESLJP 2006-VIII

— I —

I.J.L. protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 39029/97, 6. srpnja 1999
Iambor protiv Rumunjske (no. 1), br. 64536/01, 24. lipnja 2008.
Içyer protiv Turske (odluka), br. 18888/02, ESLJP 2006-I
Idalov protiv Rusije [VV], br. 5826/03, 22. svibnja 2012.
Ignats protiv Latvije (odluka), br. 38494/05, 24. rujna 2013.
Ilaşcu i drugi protiv Moldavije i Rusije [VV], br. 48787/99, ESLJP 2004-VII
ilhan protiv Turske [VV], br. 22277/93, ESLJP 2000-VII
Illiu i drugi protiv Belgije (odluka), br. 14301/08, 19. svibnja 2009.
Imakayeva protiv Rusije, br. 7615/02, ESLJP 2006-XIII
Ionescu protiv Rumunjske (odluka), br. 36659/04, 1. lipnja 2010.
Iordache protiv Rumunjske, br. 6817/02, 14. listopada 2008.
İpek protiv Turske (odluka), br. 39706/98, 7. studenog 2000.
Irska protiv Ujedinjene Kraljevine, 18. siječnja 1978, Serija A br. 25
Isaak i drugi protiv Turske (odluka), br. 44587/98, 28. rujna 2006.
Islamic Republic of Iran Shipping Lines protiv Turske, br. 40998/98, ESLJP 2007-V
Issa i drugi protiv Turske, br. 31821/96, 16. studenog 2004.
Ivanțoc i drugi protiv Moldavije i Rusije, br. 23687/05, 15. studenog 2011.
Ivko protiv Rusije, br. 30575/08, 15. prosinca 2015.

— J —

J.B. i drugi protiv Mađarske (odluka), br. 45434/12 i 2 drugih, 27. studenog 2018.
Jalloh protiv Njemačke [VV], br. 54810/00, ESLJP 2006-IX
Jaloud protiv Nizozemske [VV], br. 47708/08, ESLJP 2014.
Jančev protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije (odluka), br. 18716/09, 4. listopada 2011.
Jankovskis protiv Litve, br. 21575/08, 17. siječnja 2017.
Janowiec i drugi protiv Rusije [VV], br. 55508/07 i 29520/09, ESLJP 2013.
Jasinskis protiv Latvije, no. 45744/08, 21. prosinca 2010.
Jelić protiv Hrvatske, br. 57856/11, 12. lipnja 2014.
Jeličić protiv Bosne i Hercegovine (odluka), br. 41183/02, ESLJP 2005-XII
Jensen i Rasmussen protiv Denmark (odluka), br. 52620/99, 20. ožujka 2003.
Jensen protiv Denmark (odluka), br. 48470/99, ESLJP 2001-X
Jeronovičs protiv Latvije [VV], br. 44898/10, 5. srpnja 2016.
Jian protiv Rumunjske (odluka), br. 46640/99, 30. ožujka 2004.
JKP Vodovod Kraljevo protiv Srbije (odluka), br. 57691/09 i 19719/10, 16. listopada 2018.
Joannou protiv Turske, br. 53240/14, 12. prosinca 2017.
Johtti Sappmelaccat Ry i drugi protiv Finske (odluka), br. 42969/98, 18. siječnja 2005.
Joos protiv Švicarske, br. 43245/07, 15. studenog 2012.
Jprgensen i drugi protiv Denmark (odluka), br. 30173/12, 28. lipnja 2016.
Jovanović protiv Hrvatske (odluka), br. 59109/00, ESLJP 2002-III
Juhas Đurić protiv Srbije (revision), br. 48155/06, 10. travnja 2012.
Jurica protiv Hrvatske, br. 30376/13, 2. svibnja 2017.

— K —

K.S. i K.S. AG protiv Švicarske, br. 19117/91, Odluka Komisije od 12. siječnja 1994, DR 76
K2 protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 42387/13, 7. veljače 2017.
Kaburov protiv Bugarske (odluka), br. 9035/06, 19. lipnja 2012.
Kadikis protiv Latvije (odluka), br. 47634/99, 29. lipnja 2000.
Kafkaris protiv Cipra (odluka), br. 9644/09, 21. lipnja 2011.
Kalashnikov protiv Rusije, br. 47095/99, ESLJP 2002-VI
Kamaliyevy protiv Rusije, br. 52812/07, 3. lipnja 2010.
Karácsony i drugi protiv Mađarske [VV], br. 42461/13 i 44357/13, 17. svibnja 2016.
Karako protiv Mađarske, br. 39311/05, 28. travnja 2009.
Karapanagiotou i drugi protiv Grčke, br. 1571/08, 28. listopada 2010.
Karelin protiv Rusije, br. 926/08, 20. rujna 2016.
Karner protiv Austrije, br. 40016/98, ESLJP 2003-IX
Karoussiotis protiv Portugala, br. 23205/08, ESLJP 2011.
Karpynenko protiv Ukrajine, br. 15509/12, 11. veljače 2016.
Kashlan protiv Rusije (odluka), br. 60189/15, 19. travnja 2016.
Katai protiv Mađarske (odluka), br. 939/12, 18. ožujka 2014.
Kaur protiv Nizozemske (odluka), br. 35864/11, 15. svibnja 2012.
Kaya i Polat protiv Turske (odluka), br. 2794/05 i 40345/05, 21. listopada 2008.
Kefalas i drugi protiv Grčke, 8. lipnja 1995, Serija A br. 318-A
Kemmache protiv Francuske (no. 3), 24. studenog 1994, Serija A br. 296-C
Kerechashvili protiv Gruzije (odluka), br. 5667/02, ESLJP 2006-V
Kerimov protiv Azerbajdžana (odluka), br. 151/03, 28. rujna 2006.
Kerman protiv Turske, br. 35132/05, 22. studenog 2016.
Kerojarvi protiv Finske, 19. srpnja 1995, Serija A br. 322
Kezer i drugi protiv Turske (odluka), br. 58058/00, 5. listopada 2004.
Khadzhaliyev i drugi protiv Rusije, br. 3013/04, 6. studenog 2008.
Khadzhimuradov i drugi protiv Rusije, br. 21194/09 i 16 drugih, 10. listopada 2017.

Khan protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 35394/97, ESLJP 2000-V
Khashiyev i Akayeva protiv Rusije, br. 57942/00 i 57945/00, 24. veljače 2005.
Khayrullina protiv Rusije, br. 29729/09, 19. prosinca 2017.
Khodorkovskiy i Lebedev protiv Rusije, br. 11082/06 i 13772/05, 25. srpnja 2013.
Kiiskinen i Kovalainen protiv Finske (odluka), br. 26323/95, ESLJP 1999-V
Kikots i Kikota protiv Latvije (odluka), br. 54715/00, 6. lipnja 2002.
Kiousi protiv Grčke (odluka), br. 52036/09, 20. rujna 2011.
Kiril Zlatkov Nikolov protiv Francuske, br. 70474/11 i 68038/12, 10. studenog 2016.
Klass i drugi protiv Njemačke, 6. rujna 1978, Serija A br. 28
Klausecker protiv Njemačke (odluka), br. 415/07, 6. siječnja 2015.
Klyakhin protiv Rusije, br. 46082/99, 30. studenog 2004.
Koç i Tambaş protiv Turske (odluka), br. 46947/99, 24. veljače 2005.
Koç i Tosun protiv Turske (odluka), br. 23852/04, 13. studenog 2008.
Koch protiv Poljske (odluka), br. 15005/11, 7. ožujka 2017.
Kokhreidze i Ramishvili protiv Gruzije (odluka), br. 17092/07 i 22032/07, 25. rujna 2012.
Kondrulin protiv Rusije, br. 12987/15, 20. rujna 2016.
Kongresna Narodna Stranka i drugi protiv Bosne i Hercegovine (odluka), br. 414/11, 26. travnja 2016.
Konstantin Stefanov protiv Bugarske, br. 35399/05, 27. listopada 2015.
Konstantinidis protiv Grčke, br. 58809/09, 3. travnja 2014.
Kopecky protiv Slovačke [VV], br. 44912/98, ESLJP 2004-IX
Korenjak protiv Slovenije (odluka), br. 463/03, 15. svibnja 2007.
Korizno protiv Latvije (odluka), br. 68163/01, 28. rujna 2006.
Kornakovs protiv Latvije, br. 61005/00, 15. lipnja 2006.
Korolev protiv Rusije (odluka), br. 25551/05, ESLJP 2010.
Kosa protiv Mađarske (odluka), br. 53461/15, 21. studenog 2017.
Kotov protiv Rusije [VV], br. 54522/00, 3. travnja 2012.
Koumoutsea i drugi protiv Grčke (odluka), br. 56625/00, 13. prosinca 2001.
Kozacioglu protiv Turske [VV], br. 2334/03, 19. veljače 2009.
Kozlova i Smirnova protiv Latvije (odluka), br. 57381/00, ESLJP 2001-XI
Krstić protiv Srbije, br. 45394/06, 10. prosinca 2013.
Kudta protiv Poljske [VV], br. 30210/96, ESLJP 2000-XI
Kurić i drugi protiv Slovenije [VV], br. 26828/06, ESLJP 2012.
Kurşun protiv Turske, br. 22677/10, 30. listopada 2018.
Kurt protiv Turske, 25. svibnja 1998, *Izvešća* 1998-III

— L —

Labsi protiv Slovačke, br. 33809/08, 15. svibnja 2012.
Ladygin protiv Rusije (odluka), br. 35365/05, 30. kolovoza 2011.
Lagutin i drugi protiv Rusije, br. 6228/09 i 4 drugih, 24. travnja 2014.
Lambert i drugi protiv Francuske [VV], br. 46043/14, ESLJP 2015.
Laska i Lika protiv Albanija, br. 12315/04 i 17605/04, 20. travnja 2010.
Latak protiv Poljske (odluka), br. 52070/08, 12. listopada 2010.
Laurus Invest Mađarske KFTi drugi protiv Mađarske (odluka), br. 23265/13 i 5 drugih, ESLJP 2015.
Leiro Da Silva protiv Luksemburga, br. 30273/07, 11. veljače 2010.
Lechesne protiv Francuske, br. 20264/92, *Izvešće Komisije* od 21. svibnja 1997
Leger protiv Francuske (brisan) [VV], br. 19324/02, 30. ožujka 2009.
Lehtinen protiv Finske (odluka), br. 39076/97, ESLJP 1999-VII
Lekić protiv Slovenije [VV], br. 36480/07, 11. prosinca 2018.
Lenzing AG protiv Njemačke, br. 39025/97, *Odluka Komisije* od 9. rujna 1998
Lepojić protiv Srbije, br. 13909/05, 6. studenog 2007.
Liblik i drugi protiv Estonije, br. 173/15 i 5 drugih, 28. svibnja 2019.

Lienhardt protiv Francuske (odluka), br. 12139/10, 13. rujna 2011.
Liepajnieks protiv Latvije (odluka), br. 37586/06, 2. studenog 2010.
Liga Portuguesa de Futebol Profissional protiv Portugala (odluka), br. 49639/09, 3. travnja 2012.
Loizidou protiv Turske (osnovanost), 18. prosinca 1996, *Izvješća* 1996-VI
Loizidou protiv Turske (preliminarni prigovori), 23. ožujka 1995, Serija A br. 310
Lopata protiv Rusije, br. 72250/01, 13. srpnja 2010.
Lopes de Sousa Fernies protiv Portugala [VV], br. 56080/13, 19. prosinca 2017.
Lopez Cifuentes protiv Španjolske (odluka), br. 18754/06, 7. srpnja 2009.
Lowe protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 12486/07, 8. rujna 2009.
Luchaninova protiv Ukrajine, no. 16347/02, 9. lipnja 2011.
Lukenda protiv Slovenije, br. 23032/02, ESLJP 2005-X
Lyons i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 15227/03, ESLJP 2003-IX

— M —

M. protiv Denmark, br. 17392/90, Odluka Komisije od 14. listopada 1992, DR 73
M. protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 13284/87, Odluka Komisije od 15. listopada 1987, DR 54
M.A. i drugi protiv Litve, br. 59793/17, 11. prosinca 2018.
M.A. protiv Francuske, br. 9373/15, 1. veljače 2018.
M.N. i drugi protiv San Marino, br. 28005/12, 7. srpnja 2015.
M.S. protiv Hrvatske (br. 2), br. 75450/12, 19. veljače 2015.
M.S.S. protiv Belgije i Grčke [VV], br. 30696/09, ESLJP 2011.
Magnitskiy i drugi protiv Rusije, br. 32631/09 i 53799/12, 27. kolovoza 2019.
Magomedov i drugi protiv Rusije, br. 33636/09 i 9 drugih, 28. ožujka 2017.
Magyar Kereszteny Mennonita Egyhaz i drugi protiv Mađarske, br. 70945/11 i 8 drugih, ESLJP 2014.
Makharadze i Sikharulidze protiv Gruzije, br. 35254/07, 22. studenog 2011.
Malhous protiv Češke Republike (odluka) [VV], br. 33071/96, ESLJP 2000-XII
Malkov protiv Estonije, br. 31407/07, 4. veljače 2010.
Malysh i Ivanin protiv Ukrajine (odluka), br. 40139/14 i 41418/14, 9. rujna 2014.
Mamatkulov i Askarov protiv Turske [VV], br. 46827/99 i 46951/99, ESLJP 2005-I
Mann protiv Ujedinjene Kraljevine i Portugala (odluka), br. 360/10, 1. veljače 2011.
Mannai protiv Italije, br. 9961/10, 27. ožujka 2012.
Manoilescu i Dobrescu protiv Rumunjske i Rusije (odluka), br. 60861/00, ESLJP 2005-VI
Manuel protiv Portugala (odluka), br. 62341/00, 31. siječnja 2002.
Maravić Markeš protiv Hrvatske, br. 70923/11, 9. siječnja 2014.
Margaretić protiv Hrvatske, br. 16115/13, 5. lipnja 2014.
Marguš protiv Hrvatske [VV], br. 4455/10, ESLJP 2014.
Marić protiv Hrvatske, br. 50132/12, 12. lipnja 2014.
Marion protiv Francuske, br. 30408/02, 20. prosinca 2005.
Markovic i drugi protiv Italije [VV], br. 1398/03, ESLJP 2006-XIV
Martins Alves protiv Portugala (odluka), br. 56297/11, 21. siječnja 2014.
Maslova i Nalbiov protiv Rusije, br. 839/02, 24. siječnja 2008.
Matoušek protiv Češke Republike (odluka), br. 9965/08, 29. ožujka 2011.
Matthews protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 24833/94, ESLJP 1999-I
Matveyev protiv Rusije, br. 26601/02, 3. srpnja 2008.
McCann i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine, 27. rujna 1995, Serija A br. 324
McElhinney protiv Irske i Ujedinjene Kraljevine (odluka) [VV], br. 31253/96, 9. veljače 2000.
McFarlane protiv Irske [VV], br. 31333/06, 10. rujna 2010.
McFeeley i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 8317/78, Odluka Komisije od 15. svibnja 1980, DR 20
McKerr protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 28883/95, ESLJP 2001-III
McShane protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 43290/98, 28. svibnja 2002.
Medvedyev i drugi protiv Francuske [VV], br. 3394/03, ESLJP 2010.

Mehmet Ali Ayhan i drugi protiv Turske, br. 4536/06 i 53282/07, 4. lipnja 2019.
Melnichuk i drugi protiv Rumunjske, br. 35279/10 i 34782/10, 5. svibnja 2015.
Melnik protiv Ukrajine, br. 72286/01, 28. ožujka 2006.
Meltex Ltd protiv Armenia (odluka), br. 37780/02, 27. svibnja 2008.
Mentzen protiv Latvije (odluka), br. 71074/01, ESLJP 2004-XII
Merabishvili protiv Gruzije [VV], br. 72508/13, 28. studenog 2017.
Merger i Cros protiv Francuske (odluka), br. 68864/01, 11. ožujka 2004.
Merit protiv Ukrajine, br. 66561/01, 30. ožujka 2004.
Micallef protiv Malte [VV], br. 17056/06, ESLJP 2009.
Michalak protiv Poljske (odluka), br. 24549/03, 1. ožujka 2005.
Michaud protiv Francuske, br. 12323/11, ESLJP 2012.
Migliore i drugi protiv Italije (odluka), br. 58511/13 i 2 drugih, 12. studenog 2013.
Mikolajova protiv Slovačke, br. 4479/03, 18. siječnja 2011.
Milošević protiv Nizozemske (odluka), br. 77631/01, 19. ožujka 2002.
Miro/ubovs i drugi protiv Latvije, br. 798/05, 15. rujna 2009.
Miszczynski protiv Poljske (odluka), br. 23672/07, 8. veljače 2011.
Mitrović protiv Srbije, br. 52142/12, 21. ožujka 2017.
Mocanu i drugi protiv Rumunjske [VV], br. 10865/09 i 2 drugih, ESLJP 2014.
Moldavijen i drugi protiv Rumunjske (odluka), br. 8229/04 i 29 drugih, 15. veljače 2011.
Monnat protiv Švicarske, br. 73604/01, ESLJP 2006-X
Moon protiv Francuske, br. 39973/03, 9. srpnja 2009.
Mooren protiv Njemačke [VV], br. 11364/03, 9. srpnja 2009.
Moreira Barbosa protiv Portugala (odluka), br. 65681/01, ESLJP 2004-V
Moreira Ferreira protiv Portugala (br. 2) [VV], br. 19867/12, 11. srpnja 2017.
Moretti i Benedetti protiv Italije, no. 16318/07, 27. travnja 2010.
Moskovets protiv Rusije, br. 14370/03, 23. travnja 2009.
Mouvement raelien suisse protiv Švicarske [VV], br. 16354/06, ESLJP 2012.
Mozer protiv Republike Moldavije i Rusije [VV], br. 11138/10, 23. veljače 2016.
MPP Golub protiv Ukrajine (odluka), br. 6778/05, ESLJP 2005-XI
Mrkić protiv Hrvatske (odluka), br. 7118/03, 8. lipnja 2006.
Municipal Section of Antilly protiv Francuske (odluka), br. 45129/98, ESLJP 1999-VIII
Muratovic protiv Srbije (odluka), br. 41698/06, 21. ožujka 2017.
Muršić protiv Hrvatske [VV], br. 7334/13, 20. listopada 2016.
Mutu i Pechstein protiv Švicarske, br. 40575/10 i 67474/10, stavak 63, 2. listopada 2018.
Mykhaylenky i drugi protiv Ukrajine, br. 35091/02 i 9 drugih, ESLJP 2004-XII

— N —

N.A. protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 25904/07, 17. srpnja 2008.
Nada protiv Švicarske [VV], br. 10593/08, ESLJP 2012.
Nagovitsyn i Nalgiyev protiv Rusije (odluka), br. 27451/09 i 60650/09, 23. rujna 2010.
Nasr i Ghali protiv Italije, br. 44883/09, 23. veljače 2016.
Nassau Verzekering Maatschappij N.V. protiv Nizozemske (odluka), br. 57602/09, 4. listopada 2011.
National federation of Sportspersons' Associations i unions (FNASS) i drugi protiv Francuske, br. 48151/11 i 77769/13, 18. siječnja 2018.
Navalnyy protiv Rusije [VV], br. 29580/12 i 4 drugih, 15. studenog 2018.
Naydyon protiv Ukrajine, br. 16474/03, 14. listopada 2010.
Nencheva i drugi protiv Bugarske, br. 48609/06, 18. lipnja 2013.
Neshkov i drugi protiv Bugarske, br. 36925/10 i 5 drugih, 27. siječnja 2015.
Nicholas protiv Cipra, br. 63246/10, 9. siječnja 2018.
Nicklinson i Lamb protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 2478/15 i 1787/15, 23. lipnja 2015.
Nicolae Virgiliu Tanase protiv Rumunjske [VV], br. 41720/13, 25. lipnja 2019.
Nicoleta Gheorghe protiv Rumunjske, br. 23470/05, 3. travnja 2012.

Nikula protiv Finske (odluka), br. 31611/96, 30. studenog 2000.
Nizomkhon Dzburayev protiv Rusije, br. 31890/11, 3. listopada 2013.
Nobili Massuero protiv Italije (odluka), br. 58587/00, 1. travnja 2004.
Nogolica protiv Hrvatske (odluka), br. 77784/01, ESLJP 2002-VIII
Nolan i K. protiv Rusije, br. 2512/04, 12. veljače 2009.
Nold protiv Njemačke, br. 27250/02, 29. lipnja 2006.
Nolkenbockhoff protiv Njemačke, 25. kolovoza 1987, Serija A br. 123
Norbert Sikorski protiv Poljske, br. 17599/05, 22. listopada 2009.
Normann protiv Denmark (odluka), br. 44704/98, 14. lipnja 2001.
Novinskiy protiv Rusije, br. 11982/02, 10. veljače 2009.
Nurmagomedov protiv Rusije, br. 30138/02, 7. lipnja 2007.

— O —

O'Halloran i Francis protiv Ujedinjene Kraljevine [VV], br. 15809/02 i 25624/02, ESLJP 2007-III
O'Keeffe protiv Irske [VV], br. 35810/09, ESLJP 2014.
OAo Neftyanaya Kompaniya Yukos protiv Rusije, br. 14902/04, 20. rujna 2011.
Ocalan protiv Turske [VV], br. 46221/99, ESLJP 2005-IV
Oferta Plus SRL protiv Moldavije, br. 14385/04, 19. prosinca 2006.
Ogru i drugi protiv Turske, br. 60087/10 i 2 drugih, 19. prosinca 2017.
Ohlen protiv Denmark (brisano), br. 63214/00, 24. veljače 2005.
Olaechea Cahuas protiv Španjolske, br. 24668/03, ESLJP 2006-X
Olczak protiv Poljske (odluka), br. 30417/96, ESLJP 2002-X (extracts)
Oleksy protiv Poljske (odluka), br. 1379/06, 16. lipnja 2009.
Oliari i drugi protiv Italije, br. 18766/11 i 36030/11, 21. srpnja 2015.
Olmez protiv Turske (odluka), br. 39464/98, 1. veljače 2005.
Omkarania i Divine Light Zentrum protiv Švicarske, br. 8118/77, Odluka Komisije od 19. ožujka 1981, DR 25
Oruk protiv Turske, br. 33647/04, 4. veljače 2014.
Osmanov i Husseinov protiv Bugarske (odluka), br. 54178/00 i 59901/00, 4. rujna 2003.
Osterreichischer Rundfunk protiv Austrije (odluka), br. 57597/00, 25. svibnja 2004.
Otto protiv Njemačke (odluka), br. 21425/06, 10. studenog 2009.

— P —

P. protiv Ukrajine (odluka), br. 40296/16, 11. lipnja 2019.
Pais Pires de Lima protiv Portugala, br. 70465/12, 12. veljače 2019.
Paksas protiv Litve [VV], br. 34932/04, ESLJP 2011.
Paladi protiv Moldavije [VV], br. 39806/05, 10. ožujka 2009.
Palić protiv Bosne i Hercegovine, br. 4704/04, 15. veljače 2011.
Papachelas protiv Grčke [VV], br. 31423/96, ESLJP 1999-II
Papamichalopoulos i drugi protiv Grčke, 24. lipnja 1993, Serija A br. 260-B
Paradiso i Campanelli protiv Italije [VV], br. 25358/12, 24. siječnja 2017.
Parizov protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, br. 14258/03, 7. veljače 2008.
Parrillo protiv Italije [VV], br. 46470/11, ESLJP 2015.
Paşa i Erkan Erol protiv Turske, br. 51358/99, 12. prosinca 2006.
Patera protiv Češke Republike (odluka), br. 25326/03, 10. siječnja 2006.
Pauger protiv Austrije, br. 24872/94, Odluka Komisije od 9. siječnja 1995
Paul i Audrey Edwards protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 46477/99, 7. lipnja 2001.
Paulino Tomas protiv Portugala (odluka), br. 58698/00, ESLJP 2003-VIII
Peacock protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 28057/02, 5. siječnja 2016.
Peers protiv Grčke, br. 28524/95, ESLJP 2001-III

Pellegriti protiv Italije (odluka), br. 77363/01, 26. svibnja 2005.
PenafielSalgado protiv Španjolske (odluka), br. 65964/01, 16. travnja 2002.
Pentagiotis protiv Grčke (odluka), br. 14582/09, 10. svibnja 2011.
Peraldi protiv Francuske (odluka), br. 2096/05, 7. travnja 2009.
Perlala protiv Grčke, br. 17721/04, 22. veljače 2007.
Petra protiv Rumunjske, 23. rujna 1998, *Izvešća* 1998-VII
Petroiu protiv Rumunjske (revision), br. 33055/09, 7. veljače 2017.
Petropavlovskis protiv Latvije, br. 44230/06, ESLJP 2015.
Petrova protiv Latvije, br. 4605/05, 24. lipnja 2014.
Petrović protiv Srbije, br. 40485/08, 15. srpnja 2014.
Philis protiv Grčke, br. 28970/95, Odluka Komisije od 17. listopada 1996
Pi/tka protiv Poljske, br. 34216/07, 16. listopada 2012.
Pisano protiv Italije (brisano) [VV], br. 36732/97, 24. listopada 2002.
Pitsayeva i drugi protiv Rusije, br. 53036/08 i 19 drugih, 9. siječnja 2014.
POA i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 59253/11, 21. svibnja 2013.
Pocasovschi i Mihaila protiv Republike Moldavije i Rusije, br. 1089/09, 29. svibnja 2018.
Podeschi protiv San Marino, br. 66357/14, 13. travnja 2017.

Polanco Torres i Movilla Polanco protiv Španjolske, br. 34147/06, 21. rujna 2010.
Pop-Ilić i drugi protiv Srbije, br. 63398/13 i 4 drugih, 14. listopada 2014.
Popov protiv Moldavije (no. 1), br. 74153/01, 18. siječnja 2005.
Portu Juanenea i Sarasola Yarzabal protiv Španjolske, br. 1653/13, 13. veljače 2018.
Poslu i drugi protiv Turske, br. 6162/04 i 6 drugih, 8. lipnja 2010.
Post protiv Nizozemske (odluka), br. 21727/08, 20. siječnja 2009.
Poznanski i drugi protiv Njemačke (odluka), br. 25101/05, 3. srpnja 2007.
Preda i drugi protiv Rumunjske, br. 9584/02 i 7 drugih, 29. travnja 2014.
Predescu protiv Rumunjske, br. 21447/03, 2. prosinca 2008.
Predil Anstalt protiv Italije (odluka), br. 31993/96, 14. ožujka 2002.
Prencipe protiv Monaco, br. 43376/06, 16. srpnja 2009.
Pressos Compania Naviera S.A. i drugi protiv Belgije, 20. studenog 1995, Serija A br. 332
Preussische Treuhand GmbH & Co. KG a.A. protiv Poljske (odluka), br. 47550/06, 7. listopada 2008.
Prystavskaja protiv Ukrajine (odluka), br. 21287/02, ESLJP 2002-X
Puchstein protiv Austrije, br. 2008.9/06, 28. siječnja 2010.

— Q —

Quark Fishing Limited protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 15305/06, ESLJP 2006-XIV

— R —

Radio Francuske i drugi protiv Francuske (odluka), br. 53984/00, ESLJP 2003-X
Radomilja i drugi protiv Hrvatske [VV], br. 37685/10 i 22768/12, 20. ožujka 2018.
Raimondo protiv Italije, 22. veljače 1994, Serija A br. 281-A
Ramadan protiv Malte, br. 76136/12, 21. lipnja 2016.
Ramos Nunes de Carvalho e Sa protiv Portugala [VV], br. 55391/13 i 2 drugih, 6. studenog 2018.
Ramsahai i drugi protiv Nizozemske [VV], br. 52391/99, ESLJP 2007-II
Randelović i drugi protiv Montenegro, br. 66641/10, 19. rujna 2017.
Rantsev protiv Cipra i Rusije, br. 25965/04, ESLJP 2010.
Rehak protiv Češke Republike (odluka), br. 67208/01, 18. svibnja 2004.
Rezgui protiv Francuske (odluka), br. 49859/99, ESLJP 2000-XI
Rhazali i drugi protiv Francuske (odluka), br. 37568/09, 10. travnja 2012.
Ryabov protiv Rusije, br. 3896/04, 31. siječnja 2008.

Riad i Idiab protiv Belgije, br. 29787/03 i 29810/03, 24. siječnja 2008.
Ridić i drugi protiv Srbije, br. 53736/08 i 5 drugih, 1. srpnja 2014.
Riener protiv Bugarske, br. 46343/99, 23. svibnja 2006.
Rinck protiv Francuske (odluka), br. 18774/09, 19. listopada 2010.
Ringeisen protiv Austrije, 16. srpnja 1971, Serija A br. 13
Robert Lesjak protiv Slovenije, br. 33946/03, 21. srpnja 2009.
Roigas protiv Estonije, br. 49045/13, 12. rujna 2017.
Roman Zakharov protiv Rusije [VV], br. 47143/06, ESLJP 2015.
Rooman protiv Belgije [VV], br. 18052/11, 31. siječnja 2019.
Rossi i drugi protiv Italije (odluka), br. 55185/08 i 7 drugih, 16. prosinca 2008.
Rutkowski i drugi protiv Poljske, br. 72287/10 i 2 drugih, 7. srpnja 2015.

—S—

S.A.S. protiv Francuske [VV], br. 43835/11, ESLJP 2014.
S.L. i J.L. protiv Hrvatske, br. 13712/11, 7. svibnja 2015.
S.L. i J.L. protiv Hrvatske (pravedna naknada), br. 13712/11, 6. listopada 2016.
S.P., D.P. i A.T. protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 23715/94, Odluka Komisije od 20. svibnja 1996
Sabri Gunestavak protiv Turske [VV], br. 27396/06, 29. lipnja 2012.
Sadak protiv Turske, br. 25142/94 i 27099/95, 8. travnja 2004.
Sagayeva i drugi protiv Rusije, br. 22698/09 i 31189/11, 8. prosinca 2015.
Saghinadze i drugi protiv Gruzije, br. 18768/05, 27. svibnja 2010.
Šahmo protiv Turske (odluka), br. 37415/97, 1. travnja 2003.
Sakhnovskiy protiv Rusije [VV], br. 21272/03, 2. studenog 2010.
Šakir Kagmaz protiv Turske, br. 8077/08, 10. studenog 2015.
Salman protiv Turske [VV], br. 21986/93, ESLJP 2000-VII
Sambata Bihor Greco-Catholic Parish protiv Rumunjske (odluka), br. 48107/99, 25. svibnja 2004.
Sanchez Ramirez protiv Francuske, br. 48787/99, Odluka Komisije od 24. lipnja 1996, DR 86
Sancho Cruz i other "Agrarian Reform" cases protiv Portugala, br. 8851/07 i 14 drugih, 18. siječnja 2011.
Širu i drugi protiv Rumunjske, br. 22465/03, 8. prosinca 2009.
Sanies Sanies protiv Španjolske (odluka), br. 48335/99, ESLJP 2000-XI
Sapeyan protiv Armenija, br. 35738/03, 13. siječnja 2009.
Sargsyan protiv Azerbajdžana (odluka) [VV], br. 40167/06, 14. prosinca 2011.
Sargsyan protiv Azerbajdžana [VV], br. 40167/06, ESLJP 2015.
Satakunnan Markkinaporssi Oy i Satamedia Oy protiv Finske [VV], br. 931/13, 27. lipnja 2017.
Savelyev protiv Rusije (odluka), br. 42982/08, 21. svibnja 2019.
Savridin Dzhurayev protiv Rusije, br. 71386/10, ESLJP 2013.
Savu protiv Rumunjske (odluka), br. 29218/05, 11. listopada 2011.
Scavuzzo-Hager i drugi protiv Švicarske (odluka), br. 41773/98, 30. studenog 2004.
Ščensnovičius protiv Litve, br. 62663/13, 10. srpnja 2018.
Schipani i drugi protiv Italije, br. 38369/09, 21. srpnja 2015.
Schmidt protiv Latvije, br. 22493/05, 27. travnja 2017.
Scoppola protiv Italije (br. 2) [VV], br. 10249/03, 17. rujna 2009.
Scordino protiv Italije (odluka), br. 36813/97, ESLJP 2003-IV
Scordino protiv Italije (no. 1) [VV], br. 36813/97, ESLJP 2006-V
Scozzari i Giunta protiv Italije [VV], br. 39221/98 i 41963/98, ESLJP 2000-VIII
Segame SA protiv Francuske, br. 4837/06, ESLJP 2012.
Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine [VV], br. 27996/06 i 34836/06, ESLJP 2009.
Sejdovic protiv Italije [VV], br. 56581/00, ESLJP 2006-II
Selami i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, br. 78241/13, 1. ožujka 2018.
Selami i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, br. 67259/14, 9. veljače 2017.
Selmouni protiv Francuske [VV], br. 25803/94, ESLJP 1999-V

Senator Lines GmbH protiv petnaest država članica Europske unije (odluka) [VV], br. 56672/00, ESLJP 2004-IV

Sergey Zolotukhin protiv Rusije [VV], br. 14939/03, ESLJP 2009.

Shalyavski i drugi protiv Bugarske, br. 67608/11, 15. lipnja 2017. br. 52142/12, 21. ožujka 2017.

ShaSvibnjaev i drugi protiv Gruzije i Rusije (odluka), br. 36378/02, 16. rujna 2003.

ShaSvibnjaev i drugi protiv Gruzije i Rusije, br. 36378/02, ESLJP 2005-III

Shchukin i drugi protiv Ukrajine [Committee], br. 59834/09 i 249 drugih, 13. veljače 2014.

Shefer protiv Rusije (odluka), br. 45175/04, 13. ožujka 2012.

Shevanova protiv Latvije (brisano) [VV], br. 58822/00, 7. prosinca 2007.

Shibendra Dev protiv Švedske (odluka), br. 7362/10, 21. listopada 2014.

Shioshvili i drugi protiv Rusije, br. 19356/07, 20. prosinca 2016.

Shishanov protiv Republike Moldavije, br. 11353/06, 15. rujna 2015.

Shtefan i drugi protiv Ukrajine [Committee], br. 36762/06 i 249 drugih, 31. srpnja 2014.

Shtukaturov protiv Rusije, br. 44009/05, ESLJP 2008.

Siemaszko i Olszynski protiv Poljske, br. 60975/08 i 35410/09, 13. rujna 2016.

Siliadin protiv Francuske, br. 73316/01, ESLJP 2005-VII

Šilih protiv Slovenije [VV], br. 71463/01, 9. travnja 2009.

Simitzi-Papachristou i drugi protiv Grčke (odluka), br. 50634/11 i 18 drugih, 5. studenog 2013.

Sindicatul Pastoral cel Bun protiv Rumunjske [VV], br. 2330/09, ESLJP 2013.

Sine Tsaggarakis A.E.E. v. Grčke, br. 17257/13, 23. svibnja 2019.

Sisojeva i drugi protiv Latvije (brisano) [VV], br. 60654/00, ESLJP 2007-I

Slavgorodski protiv Estonije (odluka), br. 37043/97, ESLJP 1999-II

Slaviček protiv Hrvatske (odluka), br. 20862/02, ESLJP 2002-VII

Slivenko i drugi protiv Latvije (odluka) [VV], br. 48321/99, ESLJP 2002-II

Smirnov protiv Rusije (odluka), br. 14085/04, 6. srpnja 2006.

Sociedad Anonima del Ucieza protiv Španjolske, br. 38963/08, 4. studenog 2014.

Soderman protiv Švedske [VV], br. 5786/08, ESLJP 2013.

Soering protiv Ujedinjene Kraljevine, 7. srpnja 1989, Serija A br. 161

Sokolov i drugi protiv Srbije (odluka), br. 30859/10 i 6 drugih, 14. siječnja 2014.

Solmaz protiv Turske, br. 27561/02, 16. siječnja 2007.

Spycher protiv Švicarske (odluka), br. 26275/12, 17. studenog 2015.

Stamoulakatos protiv Grčke (no. 1), 26. listopada 1993, Serija A br. 271

Stamoulakatos protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 27567/95, Odluka Komisije od 9. travnja 1997

Star Cate - Epilekta Gevmata i drugi protiv Grčke (odluka), br. 54111/07, 6. srpnja 2010.

State Holding Company Luganskvugillya protiv Ukrajine (odluka), br. 23938/05, 27. siječnja 2009.

Statileo protiv Hrvatske, br. 12027/10, 10. srpnja 2014.

Ștefanescu protiv Rumunjske (odluka), br. 11774/04, 12. travnja 2011.

Stella i drugi protiv Italije (odluka), br. 49169/09 i 10 drugih, 16. rujna 2014.

Stepanian protiv Rumunjske, br. 60103/11, 14. lipnja 2016.

Stephens protiv Cipra, Turske i Ujedinjenih naroda (odluka), br. 45267/06, 11. prosinca 2008.

Stephens protiv Malte (no. 1), br. 11956/07, 21. travnja 2009.

Stojkovic protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, br. 14818/02, 8. studenog 2007.

Story i drugi protiv Malte, br. 56854/13 i 2 drugih, 29. listopada 2015.

Stukus i drugi protiv Poljske, br. 12534/03, 1. travnja 2008.

Sultygov i drugi protiv Rusije, br. 42575/07 i 11 drugih, 9. listopada 2014.

Šumbera protiv Češke Republike (odluka), br. 48228/08, 21. veljače 2012.

Surmeli protiv Njemačke (odluka), br. 75529/01, 29. travnja 2004.

Surmeli protiv Njemačke [VV], br. 75529/01, ESLJP 2006-VII

Svinarenko i Slydanev protiv Rusije [VV], br. 32541/08 i 43441/08, ESLJP 2014.

Sylka protiv Poljske (odluka), br. 19219/07, 3. lipnja 2014.

Szott-Medynska i drugi protiv Poljske (odluka), br. 47414/99, 9. listopada 2003.

—T—

Tahsin Acar protiv Turske [VV], br. 26307/95, ESLJP 2004-III
Tanase protiv Moldavije [VV], br. 7/08, ESLJP 2010.
Tanrikulu protiv Turske [VV], br. 23763/94, ESLJP 1999-IV
Tarakhel protiv Švicarske [VV], br. 29217/12, ESLJP 2014.
Techniki Olympiaki A.E. protiv Grčke (odluka), br. 40547/10, 1. listopada 2013.
The Holy Monasteries protiv Grčke, 9. prosinca 1994, Serija A br. 301-A
Thévenon protiv Francuske (odluka), br. 2476/02, ESLJP 2006-III
Tomaszewscy protiv Poljske, br. 8933/05, 15. travnja 2014.
Torreggiani i drugi protiv Italije, br. 43517/09 i 6 drugih, 8. siječnja 2013.
Transpetrol, a.s., protiv Slovačke (odluka), br. 28502/08, 15. studenog 2011.
Treska protiv Albanija i Italije (odluka), br. 26937/04, ESLJP 2006-XI
Trivkanović protiv Hrvatske, br. 12986/13, 6. srpnja 2017.
Trofimchuk protiv Ukrajine (odluka), br. 4241/03, 31. svibnja 2005.
Trubnikov protiv Rusije, br. 49790/99, 5. srpnja 2005.
Tsalikidis i drugi protiv Grčke, br. 73974/14, 16. studenog 2017.
Tucka protiv Ujedinjene Kraljevine (no. 1) (odluka), br. 34586/10, 18. siječnja 2011.
Tuna protiv Turske, br. 22339/03, 19. siječnja 2010.
Turgut i drugi protiv Turske, br. 1411/03, 8. srpnja 2008.
Turturica i Casian protiv Republike Moldavije i Rusije, br. 28648/06 i 18832/07, 30. kolovoza 2016.
Tyrer protiv Ujedinjene Kraljevine, 25. travnja 1978, Serija A br. 26

—U—

Ukraine-Tyumen protiv Ukrajine, br. 22603/02, 22. studenog 2007.
Ulke protiv Turske (odluka), br. 39437/98, 1. lipnja 2004.
Unédic protiv Francuske, br. 2015.3/04, 18. prosinca 2008.
Unifaun Theatre Productions Limited i drugi protiv Malte, br. 37326/13, 15. svibnja 2018.
Uzun protiv Turske (odluka), br. 10755/13, 30. travnja 2013.

—V—

V.D. protiv Hrvatske (br. 2), br. 19421/15, 15. studenog 2018.
V.D. i drugi protiv Rusije, br. 72931/10, 9. travnja 2019.
V.P. protiv Estonije (odluka), br. 14185/14, 10. listopada 2017.
Vallianatos i drugi protiv Grčke [VV], br. 29381/09 i 32684/09, ESLJP 2013.
Van Colle protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 73974/14, stavak . ., 16. studenog 2017.
Van der Putten protiv Nizozemske (odluka), br. 15909/13, 27. kolovoza 2013.
Van der Tang protiv Španjolske, 13. srpnja 1995, Serija A br. 321
Van Oosterwijck protiv Belgije, 6. studenog 1980, Serija A br. 40
Van Velden protiv Nizozemske, br. 30666/08, 19. srpnja 2011.
Varadinov protiv Bugarske, br. 15347/08, 5. listopada 2017.
Varbanov protiv Bugarske, br. 31365/96, ESLJP 2000-X
Varnava i drugi protiv Turske [VV], br. 16064/90 et al., ESLJP 2009.
Vartic protiv Rumunjske (br. 2), br. 14150/08, 17. prosinca 2013.
Vasilchenko protiv Rusije, br. 34784/02, 23. rujna 2010.
Vasilescu protiv Belgije, br. 64682/12, 25. studenog 2014.
Vasiliauskas protiv Litve [VV], br. 35343/05, ESLJP 2015.
Vasilciuc protiv Republike Moldavije, br. 15944/11, 2. svibnja 2017.
Vasiliy Ivashchenko protiv Ukrajine, br. 760/03, 26. srpnja 2012.
Vasilkoski i drugi protiv Bivše Jugoslavenske Republike Makedonije, br. 28169/08, 28. listopada 2010.

Vassilios Athanasiou i drugi protiv Grčke, br. 50973/08, 21. prosinca 2010.
Vasyanovich protiv Rusije (odluka), br. 9791/05, 27. rujna 2016.
Vatias protiv Turske, br. 37869/08, 15. svibnja 2018.
Veeber protiv Estonije (no. 1), br. 37571/97, 7. studenog 2002.
Velev protiv Bugarske, br. 43531/08, 16. travnja 2013.
Velikova protiv Bugarske (odluka), br. 41488/98, ESLJP 1999-V
Velikova protiv Bugarske, br. 41488/98, ESLJP 2000-VI
Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) protiv Švicarske (br. 2) [VV], br. 32772/02, ESLJP 2009.
Veriter protiv Francuske, br. 31508/07, 14. listopada 2010.
Vernillo protiv Francuske, 20. veljače 1991, Serija A br. 198
Vidu i drugi protiv Rumunjske (revision), br. 9835/02, 17. siječnja 2017.
Vijayanathan i Pusparajah protiv Francuske, 27. kolovoza 1992, Serija A br. 241-B
Vistinš i Perepjolkins protiv Latvije [VV], br. 71243/01, 25. listopada 2012.
Vladimir Romanov protiv Rusije, br. 41461/02, 24. srpnja 2008.
Voggenreiter protiv Njemačke, br. 47169/99, ESLJP 2004-I
Vojnović protiv Hrvatske (odluka), br. 4819/10, 26. lipnja 2012.
Vučković i drugi protiv Srbije (preliminarni prigovor) [VV], br. 17153/11 i 29 drugih, 25. ožujka 2014.

—W—

Waite i Kennedy protiv Njemačke [VV], br. 26083/94, ESLJP 1999-I
Weber i Saravia protiv Njemačke (odluka), br. 54934/00, ESLJP 2006-XI
Williams protiv Ujedinjene Kraljevine (odluka), br. 32567/06, 17. veljače 2009.
Worm protiv Austrije, 29. kolovoza 1997, *Izvešća* 1997-V

—X—

X protiv Francuske, 31. ožujka 1992, Serija A br. 234-C
X. protiv Francuske, br. 9587/81, Odluka Komisije od 13. prosinca 1982, DR 29
X. protiv Njemačke, br. 1611/62, Odluka Komisije od 25. rujna 1965
X. protiv Njemačke, br. 7462/76, Odluka Komisije od 7. ožujka 1977, DR 9
X. protiv Italije, br. 6323/73, Odluka Komisije od 4. ožujka 1976, DR 3
X. protiv Nizozemske, br. 7230/75, Odluka Komisije od 4. listopada 1976, DR 7
X. protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 6956/75, Odluka Komisije od 10. prosinca 1976, DR 8
X. protiv Ujedinjene Kraljevine, br. 8206/78, Odluka Komisije od 10. srpnja 1981, DR 25
Xenides-Arestis protiv Turske, br. 46347/99, 22. prosinca 2005.
Xynos protiv Grčke, br. 30226/09, 9. listopada 2014.

—Y—

Y protiv Latvije, br. 61183/08, 21. listopada 2014.
Y. F. protiv Turske, br. 24209/94, ESLJP 2003-IX
Yaşa protiv Turske, 2. rujna 1998, *Izvešća* 1998-VI
Yatsenko protiv Ukrajine, br. 75345/01, 16. veljače 2012.
Yavuz Selim Guler protiv Turske, br. 76476/12, 15. prosinca 2015.
Yepishin protiv Rusije, br. 591/07, 27. lipnja 2013.
Yonghong protiv Portugala (odluka), br. 50887/99, ESLJP 1999-IX
Yorgiyadis protiv Turske, br. 48057/99, 19. listopada 2004.
Yurttas protiv Turske, br. 25143/94 i 27098/95, 27. svibnja 2004.

—Z—

Zakharkin protiv Rusije, br. 1555/04, 10. lipnja 2010.

Žakova protiv Češke Republike (pravedna naknada), br. 2000./09, 6. travnja 2017.

Zana protiv Turske, 25. studenog 1997, *Izvešća* 1997-VII

Zastava It Turs protiv Srbije (odluka), br. 24922/12, 9. travnja 2013.

Zehentner protiv Austrije, br. 2008.2/02, 16. srpnja 2009.

Zhdanov i drugi protiv Rusije, br. 12200/08 i 2 drugih, 16. srpnja 2019.

Zhidov protiv Rusije, br. 54490/10 i 3 drugih, 16. listopada 2018.

Ziqtal protiv Poljske, br. 64972/01, 12. svibnja 2009.

Zihni protiv Turske (odluka), br. 59061/16, 29. studenog 2016.

Živić protiv Srbije, br. 37204/08, 13. rujna 2011.

Zubkov i drugi protiv Rusije, br. 29431/05 i 2 drugih, 7. studenog 2017.

Zwinkels protiv Nizozemske (odluka), br. 16593/10, 9. listopada 2012.